



Styrelsen för 
PSYKOLOGISKT FÖRSVAR

MYNDIGHETER, INTERNET OCH INTEGRITET

Michael Nydén

MEDDELANDE 153

**MYNDIGHETER,
INTERNET OCH INTEGRITET**

Michael Nydén

Utgiven av
Styrelsen för psykologiskt försvar
ISSN 01401-2357
Omslagsfoto: Datorarbete vid myndighet 1978, Lennart Nygren, SCANPIX
Stockholm, 2000

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SPFs FÖRORD	5
FÖRFATTARENS FÖRORD	6
TABELL- OCH FIGURFÖRTECKNING	7
MYNDIGHETERNA OCH INTERNET – POLICY OCH PRAXIS	8
Bakgrund	8
Syfte, begrepp och avgränsningar	8
ENKÄTEN – TEORI OCH PRAKTIK	11
Enkätens uppbyggnad	13
Enkät svar	13
HUR STÅR DET TILL MED INTERNET?	15
Policy	16
Praxis	19
...OCH INTRANÄTEN DÅ?	23
Policy	23
Praxis	26
ANDRA MÖJLIGA FÖRKLARINGAR TILL SKILLNADER MELLAN MYNDIGHETER NÄR DET GÄLLER INTERNET OCH INTRANÄT	31
HUR UTNYTTJAS INTERNET OCH INTRANÄT AV MYNDIGHETERNA?	35
Hur hanterar myndigheterna Internettekniken?	40
Hur hanterar man elektronisk information?	41
Hur använder myndigheterna sina Internetsidor?	46
Kartlägger myndigheterna medborgaren?	49
Var gömmer man ett brev?	52
Massmediernas nya roll	58
Ett scenario om psykologiskt försvar	60

FRAMTIDA STUDIEUPPGIFTER	63
Vilken bild av verksamheten förmedlar myndigheterna till medborgarna via sina Internetsidor?	63
Vilken blir mediernas roll som bevakare av myndigheterna när myndigheternas användning av Internet ökar?	63
Hur kommer debatten om privatlivets elektroniska helgd att se ut i Sverige?	63
SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE KOMMENTARER	65
SUMMARY	68
REFERENSER	71
LITTERATURLISTA	73
BILAGA 1: ENKÄTER TILL MYNDIGHETERNA	83
BILAGA 2: SVARANDE MYNDIGHETER	91
SPFs SENASTE RAPPORTER	94
SPFs SENASTE MEDDELANDEN	95

SPFs FÖRD

Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) ägnar ett stort forskningsmässigt intresse åt frågan hur samhällskommunikationen fungerar i olika situationer. I en fungerande demokrati är det nödvändigt att medborgarna har tillgång till kunskap och information för att kunna delta i den demokratiska debatten och samhällsprocessen. Rätten till information är av det skälet grundlagsreglerad och gäller under såväl ostörda som störda samhällsförhållanden. Förutsättningen för att detta demokratiska "frihetsvärde" skall vara reellt är att de myndigheter och organ, som har information av olika slag, besked och budskap att lämna ifrån sig når medborgarna genom, för dessa, lättåtkomliga informationskanaler. Naturligtvis är det lika viktigt att medborgarna i sin tur kan komma i kontakt med myndigheter och statliga organ av olika slag.

De senaste årens snabba utveckling på medieområdet – inte minst tillkomsten av Internet – har kommit att förändra delar av samhällskommunikationen. Frågan är om Internet kan bidra till att fördjupa och stärka demokratin genom att tjäna som en

ny och ändamålsenlig kanal för kommunikationen mellan medborgare och myndigheter? Eller finns det risk för att Internettekniken leder till ett försvagande och en inskränkning av demokratin genom att grupper av medborgare uteslås från kommunikationen?

I föreliggande studie, som är en fortsättning på ett tidigare SPF-projekt (Nydén, M., "Hotet från IT – Den informationsteknologiska omvälvningen", SPF Meddelande nr 138), kartläggs och analyseras svenska myndigheters och statliga bolags användning av Internet och intranät samt deras förhållningssätt till kontakter med medborgarna via Internettekniken. Grundfrågan i denna senare del som författaren, fil dr Michael Nydén, Linköping, diskuterar är hur svenska myndigheter och andra statliga inrättningar hanterar sitt informationsansvar i den förändrade mediemiljön. Som framgår av författarens förord är det dennes personliga reflektioner som framförs i studien. Dessa bör kunna ligga till grund för fortsatta analyser och diskussioner kring de integritets- och demokrati-frågor som Nydén reser.

*Göran Stütz
forskningschef, SPF*

FÖRFATTARENS FÖRORD

Den moderna IT-tekniken har kommit att sätta sin prägel på snart sagt alla delar av vårt samhällsliv. En majoritet av svenskar surfar varje månad – allt fler utträttar bankärenden, letar hus och köper skivor via Internet. Men hur påverkar tekniken oss som medborgare och hur hanterar myndigheterna den nya tekniken? Om detta handlar föreliggande studie.

Avsikten har varit tvåfaldig – dels att visa hur utvecklingen faktiskt sett ut hos de svenska myndigheterna under slutet av 90-talet när det gäller användningen av Internet, dels att kritiskt granska de möjliga konsekvenser som denna utveckling kan föra med sig.

Studien är resultatet av ett arbete som pågått sedan december 1997 i olika former. Genom tre enkäter till samma grupp av myndigheter har utvecklingen belysts samtidigt som den tekniska utvecklingen rusat förbi som ett expresståg. Inte minst i den tredje enkäten, genomförd i november 1999, kan man se hur de olika myndigheterna tagit åt sig denna utveckling.

Även om jag som författare har det fulla ansvaret för analyser och framförda synpunkter har detta inte kommit till utan stöd från omgivningen. Mitt tack går i första hand till min hustru Annica för hjälp med enkäter och sammanställningar av dessa och till Göran Stütz och Roland Nordlund vid SPF för ett aldrig sinande tålamod och alltid välmotiverade och kloka synpunkter.

Ljungsbro i januari 2000

Michael Nydén

TABELL- OCH FIGURFÖRTECKNING

- Tabell 1: Svarefrekvenser vid tre mättillfällen
- Tabell 2: Förändring av policy inom Internetområdet efter myndighetskategori
- Figur 1: Kunskapsorganisationer och policy för Internet 1997/98 och 1998/99
- Figur 2: Traditionella myndigheter och policy för Internet 1997/98 och 1998/99
- Figur 3: Statliga bolag och policy för Internet 1997/98 och 1998/99
- Tabell 3: Förändring av praxis inom Internetområdet efter myndighetskategori
- Figur 4: Policy och praxis inom Internetområdet hos kunskapsorganisationer
- Figur 5: Policy och praxis inom Internetområdet hos traditionella myndigheter
- Figur 6: Policy och praxis inom Internetområdet hos statliga bolag
- Tabell 4: Förändring av policy för intranät efter myndighetskategori
- Figur 7: Kunskapsorganisationer och policy för intranät 1997/98 och 1998/99
- Figur 8: Traditionella myndigheter och policy för intranät 1997/98 och 1998/99
- Figur 9: Statliga bolag och policy för intranät 1997/98 och 1998/99
- Tabell 5: Förändring av praxis avseende intranät efter myndighetskategori
- Figur 10: Kunskapsorganisationer – policy och praxis för intranät 1997/98 och 1998/99
- Figur 11: Traditionella myndigheter – policy och praxis för intranät 1997/98 och 1998/99
- Figur 12: Statliga bolag – policy och praxis för intranät 1997/98 och 1998/99
- Figur 13: Policy inom Internetområdet baserat på antal anställda 1997/98 och 1998/99
- Figur 14: Policy för intranät baserat på antal anställda 1997/98 och 1998/99
- Tabell 6: Rankinglista för Internet- och intranätsaktivitet efter departementstillhörighet
- Tabell 7: Tre förvaltningsdoktriner: några karakteristiska drag
- Tabell 8: Alternativa förvaltningsdoktriner
- Figur 15: Hur lagrar myndigheten sitt Internetmaterial?
- Figur 16: Vem publicerar myndigheternas material?
- Figur 17: Vem beslutar om hur elektroniskt material skall hanteras?
- Figur 18: Hur lagras inkommen elektronisk post hos myndigheten?
- Figur 19: Läger myndigheten ut sitt diarium på Internet?
- Figur 20: Skickar myndigheten allmän handling elektroniskt?
- Figur 21: Har myndigheten information som enbart finns på Internet?
- Figur 22: Har myndigheten delar av sina Internetsidor som enbart kan nås av vissa grupper utanför myndigheten?
- Figur 23: Säljer myndigheten varor eller tjänster över Internet?
- Figur 24: Lagrar myndigheten information om vilken webbläsare som besöker myndighetens Internetsidor?
- Figur 25: Lagrar myndigheten information om den egna personalens användning av Internet?
- Figur 26: Har myndigheten fått förfrågan om att sälja elektronisk spårinformation under 1999?
- Figur 27: Har myndigheten sålt elektronisk spårinformation under 1999?
- Figur 28: Har myndigheten köpt elektronisk spårinformation under 1999?

MYNDIGHETERNA OCH INTERNET – POLICY OCH PRAXIS

Bakgrund

Under 1995 publicerade Styrelsen för psykologiskt försvar skriften "Hotet från IT" (Nydén, 1995). I denna berördes bl. a. frågan om hur svenska myndigheter skulle komma att hantera de nya möjligheterna till kommunikation med medborgare i allmänhet och med mer direkta intressegrupper.

Frågan om hur myndigheterna tar till sig ny informationsteknik och hur den utnyttjas är fortsatt av stort intresse för samhället, speciellt med tanke på myndigheternas informationsberedskap i en förändrad mediemiljö. Frågeställningen kan formuleras kort: hur tillgodoser myndigheterna i vårt land medborgarnas rätt till information i den nya medie- och kommunikationsmiljön? Det är mot denna bakgrund föreliggande studie skall ses. Studien behandlar myndigheternas nyttjande av den nya informationsteknologin generellt sett och är inte orienterad mot frågor som handlar om risk- och/eller krisinformation.

Senhösten 1997 genomfördes en enkätundersökning omfattande ett antal myndigheter av olika kategorier och storlek för att utröna hur man som myndighet tagit till sig den nya informationstekniken, i synnerhet Internet och intranät. Avsikten med den enkäten var att den skulle vara den första i en serie där man kan följa myndigheternas utveckling inom området under en längre tidsperiod. Föreliggande studie ger den första bilden av läget och redovisar och diskuterar några förändringar på området som nu kan skönjas.

Den period som studeras är således årsskiftet 1997/98 till skiftet 1998/99. De två enkäterna kompletterades i november 1999 med en tredje enkät, vilken behandlar hur myndigheter av olika slag hanterar de tjänster som kan erbjudas med Internet som teknik.

Syfte, begrepp och avgränsningar

Syfte

Syftet med föreliggande studie är således att ge en redovisning av hur svenska myndigheter har tagit sig an den nya informationsteknik som Internet och intranät har inneburit. Skillnaderna kommer att relateras till myndigheternas huvudsakliga inriktning, storlek, och departementstillhörighet.

De funna resultaten sätts också i relation till förvaltningslagens föreskrifter om myndighetens uppgifter och serviceskyldigheter samt till frågeställningar rörande medborgarnas relation till myndigheterna. Frågor rörande anonymitet, integritet och förutsägbarhet i myndigheternas hantering skall betraktas speciellt.

Begrepp

Begreppet "myndighet" har i studien givits ett något bredare belysning än vad som annars kanske är vanligt. Den definition som används här ansluter till synen att en myndighet är "ett organ med egen maktbefogenhet inom ett visst samhällsområde". Utgångspunkten har således tagits i myndighetens funktion snarare än i den formella organisationsformen. Med myndighet förstås då en organisation som administrativt ligger direkt under något departement och som i någon mening utför arbete åt eller på direkt uppdrag av staten. Med en sådan definition kommer såväl regel-

rätta myndigheter som affärsdrivande verk och privaträttsliga organisationer, t.ex. stiftelser, att räknas in i myndighetsbegreppet och således vara av intresse för denna studie

I ett försök att på ett enkelt sätt klassificera myndigheterna med avseende på sin relation till medborgarna, deras kunder, har en klassificering med tre typer av myndighet gjorts: (1) statliga bolag, (2) kunskapsorganisation och (3) traditionell myndighet. Även om grupperingen är trubbig i så måtto att organisationer kan innehålla drag av alla tre funktionerna har den använts för att på ett tydligt sätt visa på de huvudsakliga egenskaperna och arbetssättet hos de undersökta myndigheterna.

Med "statliga bolag" avses sådana organisationer under departementen som är organiserade som aktiebolag, och som har till primär uppgift att verka på en konkurrensutsatt marknad. Relationen till kunden blir här av samma karaktär som andra affärsdrivande företags – statliga och privata – relationer inom samma bransch. Ett problem är det faktum att inte alla departement har statliga bolag bland "sina" myndigheter. Detta påverkar självfallet en del resonemang när det gäller departementskulturens betydelse, men låter sig tyvärr inte åtgärdas.

Begreppet "kunskapsorganisation" har använts för att definiera myndigheter som i första hand är till för att antingen finansiera forskning och utvecklingsarbete inom en viss samhällssektor, eller som själva utför sådant arbete som huvudsaklig verksamhet.

Kvar blir då de myndigheter som är "traditionella myndigheter" i en mer klassisk bemärkelse, dvs som har beslutande-funktioner med direkt effekt för medborgarna i samhället.

En term som ofta kommer till användning framöver är policy. Termen är svårde-

finierad men kan översättas med "principiellt grundad handlingsregel", eller enklare uttryckt en regel för hur organisationen skall agera i en viss situation som är fastställd av organisationens ledning. En policy är skriftlig, och samlas ofta i någon form av regelhandbok eller motsvarande. En principiell motsats till policy kan praxis sägas vara, d.v.s. handlingsregler som uppstår inom organisationer men som inte satts på pränt och som inte heller stadfästs av någon beslutande instans.

Avgränsningar

Studien är avgränsad till att gälla Internet och intranät inom myndigheterna. Övriga former av ny teknik berörs inte, och inga generella slutsatser avseende myndigheternas användning av IT skall dras. Avsikten med studien är främst att ge en beskrivning av hur myndigheternas utveckling av Internet- och intranät kommer till stånd.

Med Internet avses här myndighetens användning av Internetteknik för att nå ut till medborgare med information om verksamheten, medan intranät avser användandet av Internetteknik inom myndigheten för den egna personalens bruk.

Om statistik och disposition

I föreliggande skrift har tonvikt lagts vid att redovisa det funna materialet grafiskt i form av enkla diagram och tabeller. Detta för att underlätta för läsaren att få en snabb bild av hur det samlade materialet ser ut. Avsiktligt har således en mer formell statistikhantering undanhållits läsaren. Detta främst därför att materialet i hög grad bygger på icke-numeriska indelningar. Såväl departementstillhörigheten som organisations-typen är exempel på detta. Sådan data lämpar sig mindre väl för en strikt statistisk bearbetning och riskerna för övertolkning av samband är stor om man försöker sig på statistiska i ett försök att öka antalet möjliga

bearbetningar. Mot denna bakgrund har antalet statistiska mått hållits mycket få och främst utnyttjats deskriptiva tekniker.

ENKÄTEN – TEORI OCH PRAKTIK

Till grund för att beskriva myndigheternas IT-arbete ligger tre enkäter. Dessa har skickats ut i december 1997, december 1998 samt i november 1999 via Styrelsen för psykologiskt försvar. Enkäten tillställdes sammantaget 103 myndigheter, men eftersom två myndigheter upphörde under frågeperioden kom det faktiska urvalet att bli 101 myndigheter. Valet av myndigheter gjordes så att samtliga departement blev representerade i studien, samtliga myndighetsklassificeringar återfinns inom samtliga departement samt olika storlekar i termer av antal anställda. Alla myndigheter med undantag för en som upphörde 1999-01-01 har tillfrågats vid de tre tillfällena.

I princip ställdes tre frågor som vardera berör områdena Internet och intranät. Dessa är:

- Har myndigheten fattat några policybeslut beträffande Internet och intranät?
- Har myndigheten någon praxis om den interna hanteringen av Internet och intranät?
- Har myndigheten avsatt några resurser för arbetet med Internet och intranät?

De frågor som gäller policybeslut syftar till att utröna huruvida myndigheten har diskuterat Internet/intranät i en sådan omfattning att denna del i verksamheten har blivit föremål för ett policybeslut. Ett policybeslut i denna mening är sålunda ett viktigt steg att ta som kräver att myndigheten övervägt frågan i flera led och slutligen fört upp den till styrelse och eller verkställighetsnivå. I denna mening kan man säga att ett policybeslut indikerar att myndigheten har övervägt frågan och kommit fram

till ett beslut som är såväl övervägt som välargumenterat.

Andra frågor som riktades till myndigheterna avser huruvida man inkommererat Internet och intranät i "sin vardag" eller inte – om en praxis utvecklats. Om ett policybeslut är fattat men inte genomfört skall det visa sig här. Den bakomliggande tanken är att när väl ett principiellt beslut är fattat om användande av Internet för extern kommunikation eller intranät för intern dito, så kommer också en rad interna beslut att fattas för att organisationen skall kunna efterleva principbeslutet. Svaren på de frågor som ställs inom detta "batteri" visar huruvida ett eventuellt policybeslut har övergått till handling inom myndigheten – enkannerligen i form av beslut om utbildning mm.

Här skall noteras att frågorna i den enkät som skickades ut vid årsskiftet 1998/99 modifierats något jämfört med året innan när det gäller myndigheternas praxis. Förändringarna bedöms dock inte ha spelat någon roll för jämförbarheten med den enkät som skickades ut årsskiftet 1997/98.

Genom ett tredje frågebatteriet belyses huruvida myndigheten har tagit ytterligare steg och avsatt definierade resurser för Internet och intranät. Givet myndigheters normala arbetssätt finns här ett antagande om att i det fall myndigheten har avsatt resurser (i pengar eller personal) i budgeten för verksamheten så har också aktiviteten i fråga blivit "erkänd" som en legitim verksamhet som kan göra anspråk på resurser i ett kontinuerligt tillstånd, d.v.s. återkommande varje år.

Två modeller för hur myndigheter börjar använda ny teknik kan formuleras. Den första anlägger ett "top-down"-perspektiv, och utgår från att myndighetens ledning spelar en avgörande roll i införandet av ny teknik. Förenklat kan denna modell

beskrivas med följande tre steg:

- Myndigheten börjar med att ta principiell ställning till företeelsen,
- myndigheten fortsätter med att upprätta interna regelverk för hur man hanterar uppkomna situationer inom området,
- myndigheten avsätter medel i budgeten för aktiviteten eftersom den förväntas återkomma med fortvarighetstillstånd.

Alternativet till denna process är ett "bottom-up"-perspektiv, där företeelsen inledningsvis anammats i organisationen och först därefter lämnar spår i budget och policy. Detta perspektiv uttrycks som följer:

- Myndigheten börjar med att upprätta interna regelverk för hur man hanterar uppkomna situationer inom området eftersom verksamheten redan förekommer i spridd form,
- myndigheten avsätter medel i budgeten för aktiviteten eftersom den förväntas återkomma med fortvarighetstillstånd,
- myndigheten avslutar med att ta principiell ställning till företeelsen, en form av kodifiering av praxis.

Vilken av dessa två försök att beskriva verkligheten som är mest korrekt kommer de nu genomförda enkäterna sannolikt inte att kunna lämna något entydigt svar på, men frågeställningarna är värda att ha i minnet i eventuella framtida studier. Om det går att avgöra vilken av de två modellerna som stämmer med verkligheten – och om de är giltiga inom olika typer av myndigheter – går det också att förutsäga och i slutänden öka myndigheternas förmåga att på ett korrekt sätt lämna medborgarna den information de behöver. Kunskap om när de olika förklaringarna äger giltighet innebär också att det går att förklara – och påverka – situationer där myndigheter fattar beslut som sedan inte leder till tänkta

effekter, s.k. implementeringsfel.

Den kanske starkaste orsaken till varför dessa frågeställningar är intressanta är dock att den demokratiska modellen i stort bygger på ett "top-down"-perspektiv när det gäller förvaltning. Politiska beslut skall via regeringens styrning av myndigheterna omsättas i genomförande. Om empiriska studier visar att användandet av ny teknik hos myndigheter inte är resultatet av den politiska styrningsprocessen utan av att myndigheten på annat sätt tar åt sig ny teknik är detta ägnat att resa frågetecken kring det politiska systemets möjligheter att genomföra förändringar.

Man måste vara medveten om vissa problem vid besvarandet av enkäten vilket omgärdar prövningen med vissa reservationer. En första svårighet är givetvis begreppet "policy". Detta används i enkäten utan ingående förklaringar vilket kan ha gett upphov till oklarheter eftersom termen används även för mindre betydelsefulla dokument som upprättas inom en myndighet. Om sådana validitetsbrister föreligger kommer den "trappa" som beskrivits ovan att ha olika höjd mellan stegen. Om så är fallet blir andelen svar som gör gällande att policybeslut faktiskt fattats överskattat i förhållande till verkligheten.

En andra svårighet som bör tas upp är frågan om resurser som tilldelats Internet- och intranätsverksamheten. Frågan i enkäten gäller de resurser som myndigheten fattat beslut om för att arbeta med Internet och intranät. Sannolikt har ett antal myndigheter vid svaret underskattat de resurser man avsatt för denna verksamhet eftersom Internet- och intranätsverksamhet ingår som naturliga delar i redan budgetsatta verksamheter. Särskilt för myndigheter med dålig allokering av resurser för specifika verksamheter kommer en fråga av denna natur att bli problematisk. San-

nolikheten för underskattning av resurser är därför förhållandevis stor.

Givet dessa reservationer och givet det faktum att de flesta myndigheter vid tillfället för enkäten fortfarande var ovana vid teknikformerna Internet/intranät, gör att man får ta de resultat som enkäten levererar som en första översiktlig beskrivning av läget. Resultaten bör ses som "finger-visningar" och inte som några absoluta sanningar.

Enkätens uppbyggnad

Enkäten (bilaga 1) består av frågor med fasta svarsalternativ. Dessa alternativ är i samtliga fall "Ja", "Nej", Nej, men planeras" samt "Nej, men under utarbetande". Avsikten bakom valet av dessa alternativ var dels att ge den svarande möjlighet att nyansera mellan svaren "ja", "nej" och "vet inte", samtidigt som en rangordning byggdes in i svaren. Tanken bakom svarsstegen är att det finns ett inbördes logiskt avstånd mellan de olika svaren. Dessa "skalsteg" går i ordningen "Ja" – "Nej, men under utarbetande" – "Nej, men planeras" – "Nej". Ordningen torde inte kräva någon större förklaring. Skalstegen, d.v.s. "avståndet" mellan dem, är förstås olika. En framtagen policy kräver en högre grad av medvetenhet än en policy som är under utarbetande (och som således inte har varit föremål för beslut), vilken i sin tur kräver en högre grad av medvetenhet än en policy som är under planering (och som således inte har varit föremål för vare sig formulering eller beslut). Detta i sin tur är en högre grad av medvetenhet än det fall där myndigheten vare sig har beslutat, utarbetat eller planerat en policy.

Självfallet kan invändningar resas emot det förda resonemanget om den inbördes ordningen, men i denna studie har antagandet gjorts att de olika svarsalternativen

utgör en ordinal skala och således låter sig behandlas statistiskt i enlighet med detta.

Enkät svar

Totalt tillfrågades 103 svenska myndigheter vid de två enkäterna 1997/98 och 1998/99 enligt tidigare angivna definitioner och urval, varav två under undersökningens gång föll bort. Av återstående 101 myndigheter svarade 72 stycken eller 70% på enkäten 1997/98. Inga påminnelser har skickats ut, vilket var planerat, eftersom svar utan påminnelse vanligen betyder något annat än svar efter påminnelse. Eftersom utgångspunkten för enkäten är en fråga huruvida myndigheten hade börjat hantera Internet- eller intranätsfrågorna på ett strukturerat sätt eller inte får man anta att en avsaknad av svar innebär att en sådan intern struktur ännu inte fanns vid årsskiftet 1997/98.

De myndigheter som vid årsskiftet 1997/98 tillställdes enkäten och i vilken utsträckning dessa besvarade enkäten redovisas i bilaga 2.

Bland de myndigheter som har klassificerats som "traditionella myndigheter" och som inte besvarat 1997/98 års enkät kan noteras Luftfartsverket, Statens invandrarverk, Statens jordbruksverk och Trygghetsstiftelsen, vilka samtliga torde ha en avsevärd mängd kontakter med allmänheten eller delar ur denna. När det gäller "kunskapsorganisationer" är dessa till antalet färre än de rena myndigheterna, men svarsfrekvensen är ungefär densamma; i den här kategorin kan noteras bristen på svar från Byggforskningsrådet och Ungdomsstyrelsen. När det gäller "statliga bolag" kan konstateras att så gott som alla som tillfrågas besvarat enkäten men att två bolag har avstått – AMU-gruppen och Svenska Rymdaktiebolaget AB.

Varför nämnda myndigheter uteblivit har inte kunnat fastställas.

Sammantaget får utfallet 1997/98 anses vara godkänt i så måtto att en klar majoritet av de tillfrågade medverkat i studien: 38 av 53 (71%) myndigheter, 23 av 31 (74%) kunskapsorganisationer och 11 av 13 (85%) statliga bolag. Samtidigt kan frågetecken resas kring de myndigheter som inte svarat – enkäten är ett inkommet ärende och borde enligt förvaltningslagen besvaras.

Om man beaktar frekvensen svar i enkäten 1998/99 kan noteras att fem kunskapsorganisationer, fyra myndigheter och sex

statliga bolag som svarade 1997/98 valde att inte göra så årsskiftet 1998/99. Detta sänker värdet på jämförelserna, särskilt då det gäller de statliga bolagen. Som framgår av tabell 1 så ligger de sammantagna svarsfrekvenserna för kunskapsorganisationer och traditionella myndigheter på c:a 60%, medan motsvarande siffra för bolagen enbart utgör 38%. Denna skillnad leder till att slutsatserna om förändringar inom gruppen "statliga bolag" får anses vara mer osäkra än slutsatser om samma förändringar inom de två övriga myndighetsgrupperna.

	Svar 1997/98	Svar 1998/99	Svar november 1999	Svar på enkät 1997/98 och 1998/99	Svar alla tre enkäterna
Kunskapsorganisation	74,2%	67,7%	67,7%	58,1%	45,2%
Myndighet	71,9%	82,5%	77,2%	64,9%	49,1%
Statligt bolag	84,6%	46,2%	46,2%	38,5%	23,1%

Tabell 1: Svarsfrekvenser vid tre mättillfällen

Sammantaget får svarsfrekvenserna de enskilda åren anses vara tillfredställande. Detta innebär att slutsatser om samband bör kunna dras utifrån varje undersökning enskilt. Däremot blir möjligheterna att dra slutsatser av de två undersökningarna sammantaget mer begränsade eftersom ett antal myndigheter som svarade vid det första tillfället inte svarat på den andra enkäten, och det samtidigt finns myndigheter som svarat 1998/99 men som inte deltog 1997/98. Slutsatserna om föränd-

ringar i tillståndet blir därför med nödvändighet mindre klara än slutsatser om nivån på tillståndet vid en viss tidpunkt.

När det gäller den tredje enkäten – som skickades ut i november 1999 – gällde dessa frågor andra aspekter på myndigheternas Internetanvändning än de två tidigare enkäterna. Frågan om jämförbarhet mellan enkäterna två och tre blir därför inte lika intressant som den som avser enkäterna ett och två.

HUR STÅR DET TILL MED INTERNET?

Vid årsskiftet 1997/98 kan Internet sägas ha varit klart befast som företeelse hos allmänhet och företagsamhet (SIFO 1998). Knappt hälften av de 101 myndigheterna (47 stycken eller 46%) hade vid denna tidpunkt någon hemsida på Internet. Till denna grupp hörde då samtliga länsstyrelser, vilka genom centralt beslut har tilldelats hemsidor i ett gemensamt system. Det antal myndigheter som 1997/98 "på eget bevåg" skapat denna kontaktform med fönster mot allmänheten torde därför i realiteten ha varit mindre än det antal

som antalet hemsidor anger.

Det skall noteras, att när en kontroll gjordes av antalet hemsidor för de myndigheter som tillställdes enkäterna 15 månader senare så hade antalet stigit till dryga 90%, d.v.s. så gott som samtliga av de 101 undersökta myndigheterna har idag en hemsida på Internet med ett mer eller mindre omfattande innehåll.

Utvecklingen inom policy- och praxisområdena som den visas i enkätsvaren speglar också denna snabba utveckling.

Ett första konstaterande gäller nivån på aktiviteter inom Internetområdet. Som mått har använts medelvärdet av svaren på de frågor som rör policy arbetet inom myndigheten, och jämförelsen 1997/98 – 1998/99 uppvisar klara skillnader.

Organisationstyp	Data	Totalt
Statliga bolag	Medelvärde av policy Internet 98/99	3,67
	Medelvärde av policy Internet 97/98	-1,27
	Stdav av policy Internet 98/99	5,96
	Stdav av policy Internet 97/98	4,63
Myndighet	Medelvärde av policy Internet 98/99	1,26
	Medelvärde av policy Internet 97/98	-2,08
	Stdav av policy Internet 98/99	6,04
	Stdav av policy Internet 97/98	5,15
Kunskapsorganisation	Medelvärde av policy Internet 98/99	-0,10
	Medelvärde av policy Internet 97/98	-3,30
	Stdav av policy Internet 98/99	4,60
	Stdav av policy Internet 97/98	5,07
Totalt medelvärde av policy Internet 98/99		1,07
Totalt medelvärde av policy Internet 97/98		-2,34
Totalt standardavvikelse av policy Internet 98/99		5,67
Totalt standardavvikelse av policy Internet 97/99		5,03

Tabell 2: Förändring av policy inom Internetområdet efter myndighetskategori

Så som jämförelsen är konstruerad är 10 den maximala poäng som kan uppnås, vilket innebär att myndigheten har utformade policies inom samtliga de fem områden som efterfrågas. Poängen -10 innebär i praktiken att myndighetens ledning inte behandlat Internet på något sätt inom de fem områdena. Medelvärdena visar tydligt att aktiviteten inom området har ökat under det år som ligger mellan de två enkäterna. Alla tre grupper har i betydligt högre grad policies inom ett antal områden vid årsskiftet 1998/99 än vad som var fallet ett år tidigare.

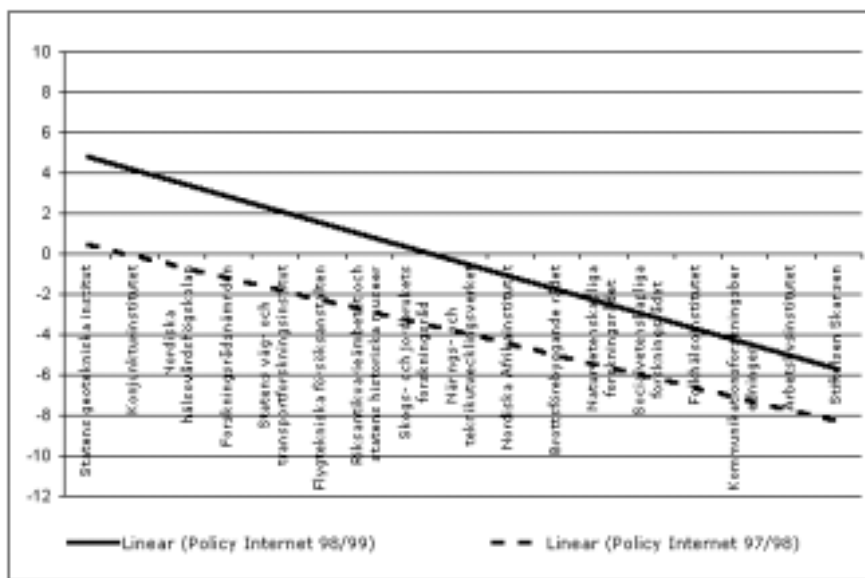
Av tabell 2 framkommer att utvecklingen inom Internet varit i det närmaste språngartad, med en särskild snabb utveckling bland de statliga bolagen. Såväl de statliga bolagen som de traditionella myndigheterna har vid årsskiftet 1998/99 sett till medelvärdet passerat vad som skulle

kunna kallas "nollpunkten", d.v.s. att policy finns eller är under utarbetande inom huvuddelen av de fem frågeområden som efterfrågats. Standardavvikelseerna visar dock att spridningen mellan de olika organisationerna är omfattande och i två av de tre typer av organisationer så ökar denna, vilket indikerar en ökad skillnad mellan myndigheterna vad gäller arbete med policy inom Internetområdet.

Policy

Kunskapsorganisationer och Internet

För de myndigheter som klassats som kunskapsorganisationer ser utvecklingen inom området policy för Internet ut på sätt som framgår av figur 1.



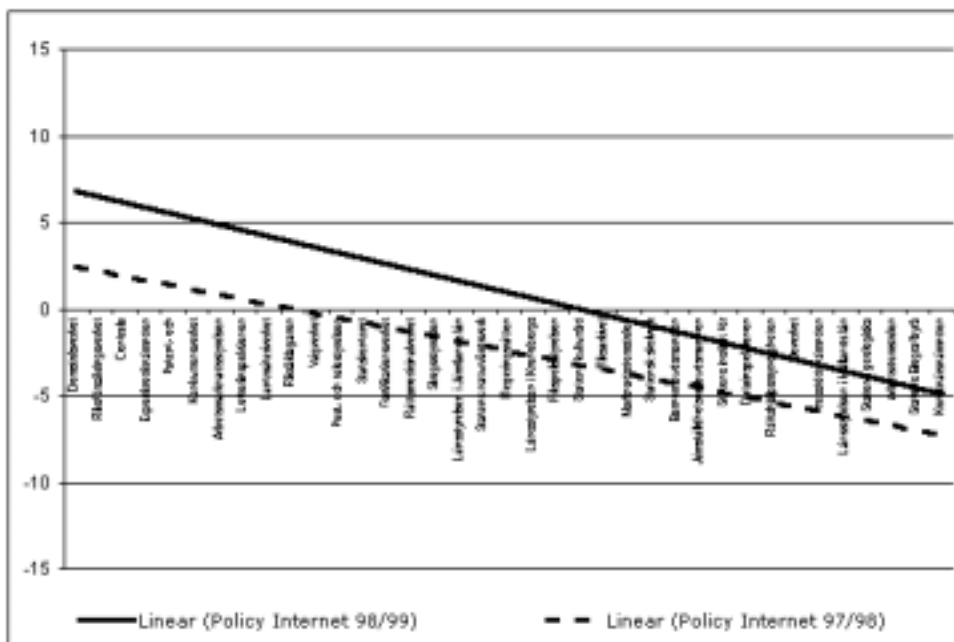
Figur 1: Kunskapsorganisationer och policy för Internet 1997/98 och 1998/99

I figuren är kunskapsorganisationerna ordnade så att myndigheterna hamnar längre till vänster i diagrammet ju fler policies man har. Den myndighet som ligger längst till höger i diagrammet har följaktligen det lägsta antalet policies inom området.

Ett första intryck är att samtliga undersökta kunskapsmyndigheter har ökat sitt "värde" inom policyområdet. Inte heller befinner sig någon myndighet på nivån -10, vilket skulle innebära att frågor av policykaraktär rörande Internet aldrig hanterats inom myndigheten. Värt att notera är att vid mätningen 1997/98 passerades nollnivån på skalan av den andra myndigheten, medan man 1998/99 får gå till den nionde myndigheten för att passera samma nivå. Detta belyser dels att Internetfrågor på policynivå har rönt stort intresse inom

de kunskapsorganisationer studien omfattar, men samtidigt att det fortfarande är nästan lika många myndigheter under nollnivån som över densamma. Men ökningen har knappast varit särskilt dramatisk med tanke på Internets snabba expansion i samhället i övrigt. Vid årsskiftet 1998/99 har majoriteten av kunskapsmyndigheterna fortfarande ett negativt värde, d.v.s. saknar policies inom ett eller flera av de fem frågeområdena.

Traditionella myndigheter och Internet
Utvecklingen ser likartad ut för de traditionella myndigheterna som för kunskapsorganisationerna. Som framgår av figur 2 är den allmänna trenden ökande även bland de traditionella myndigheterna.

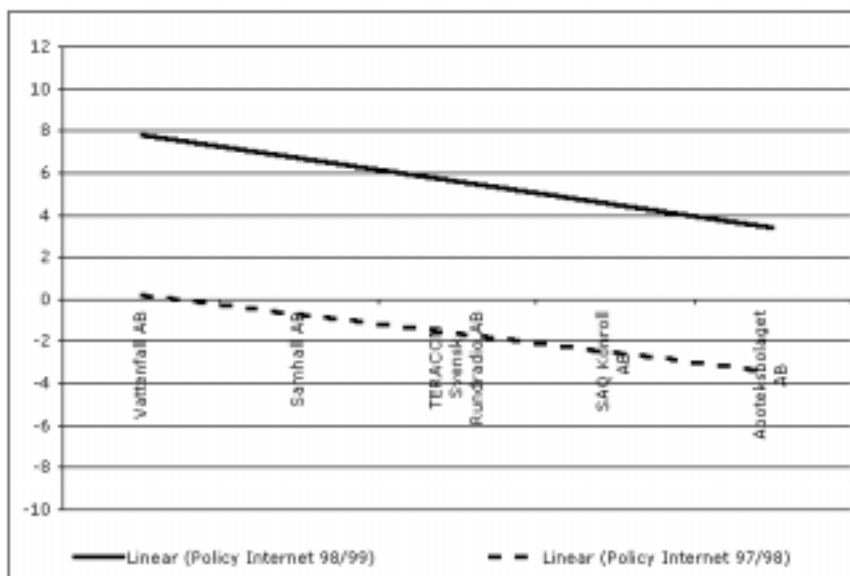


Figur 2: Traditionella myndigheter och policy för Internet 1997/98 och 1998/99

Flertalet traditionella myndigheter har ökat sina aktivitetsvärden när det gäller policy för Internet. Att en del myndigheter (Riksåklagaren, Rättshjälpsmyndigheten, Riksarkivet m.fl.) till synes har ett lägre värde på policy 1998/99 än ett år tidigare kan ha sin förklaring i dels att olika personer har svarat på enkäten och därvid värderat det egna arbetet olika, dels metoden att redovisa den linjära trenden i materialet. Detta leder till tydlighet men innebär samtidigt att höga och låga värden riskerar att underrespektive övervärderas. Av intresse är att antalet myndigheter som har ett medelvärde större än noll ökar ordentligt mellan mättillfällena. 1997/98 hade 11 traditionella myndigheter ett värde större än noll, medan antalet 1998/99 är 21, d.v.s. nästan en fördubbling. Detta innebär i praktiken att dessa tio myndigheter vid ett flertal tillfällen under ett år måste ha haft frågor om Internet och Internetanvändning uppe till principiell diskussion i beslutande organ.

Statliga bolag och Internet

När det slutligen gäller de statliga bolagen och policyarbetet för Internet så finner vi här en än mer dramatisk ökning än för de övriga två myndighetskategorierna. Samtidigt måste det begränsade underlaget framhållas – trenderna baseras enbart på de fem bolag som svarat på båda enkäterna. Som framgår av tabell 2 framstår de statliga bolagen som de snabbast expanderande enheterna av alla kategorierna, med en ökning i medelvärde från -1,27 till 3,67. Grafiskt ser trenden för ökningen ut som redovisas i figur 3. Här noteras också att samtliga bolag har ett medelvärde över noll, vilket i praktiken innebär att bolagens styrelser har hanterat samtliga de olika aspekterna på Internet som berörs i studien.



Figur 3: Statliga bolag och policy för Internet 1997/98 och 1998/99

Myndigheter och policies för Internet

Trendbeskrivningarna för de tre kategorierna av myndigheter visar i samtliga fall att utvecklingen inom policyområdet har gått snabbt under 1998. Medelvärdet för myndigheterna har gått från minus, vilket innebär att ingen policy eller planerad policy fanns, till plus, vilket indikerar en formulerad policy eller policy under utarbetande. Snabbast förefaller utvecklingen ha gått hos de statliga bolagen och långsammast hos kunskapsorganisationerna.

Praxis

Hönan eller ägget?

Den andra frågeställningen som studien täcker gäller praxis inom områdena Internet och intranät. I motsats till policyfrågorna handlar det här om frågor som rör vardagsarbetet och den praktiska hanteringen av de två nya kommunikationsformerna.

Organisationstyp	Data	Totalt
Statliga bolag	Medelvärde av praxis Internet 98/99	3,67
	Medelvärde av praxis Internet 97/98	-1,91
	Stdav av praxis Internet 98/99	7,20
	Stdav av praxis Internet 97/98	6,35
Myndighet	Medelvärde av praxis Internet 98/99	-1,38
	Medelvärde av praxis Internet 97/98	-4,74
	Stdav av praxis Internet 98/99	7,89
	Stdav av praxis Internet 97/98	5,30
Kunskapsorganisation	Medelvärde av praxis Internet 98/99	-2,05
	Medelvärde av praxis Internet 97/98	-5,91
	Stdav av praxis Internet 98/99	4,96
	Stdav av praxis Internet 97/98	4,88
Totalt medelvärde av praxis Internet 98/99		-1,16
Totalt medelvärde av praxis Internet 97/98		-4,68
Totalt standardavvikelse av praxis Internet 98/99		7,19
Totalt standardavvikelse av praxis Internet 97/99		5,42

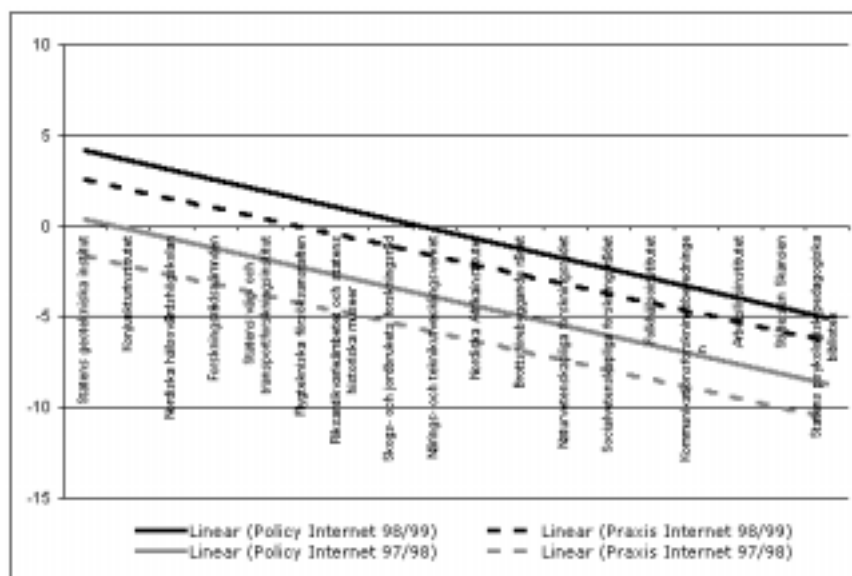
Tabell 3: Förändring av praxis inom Internetområdet efter myndighetskategori

När det gäller praxisfrågorna så redovisas dessa dels i tabell 3, dels i diagramform där såväl nivån på policyarbetet vid tillfällena 1997/98 och 1998/99 som nivån på praxisarbetet vid dessa tidpunkter redovisas. Detta för att ge en så fullständig bild som möjligt av förändringarna.

Generellt kan konstateras att liksom i fråga om policyarbetet så har fler myndigheter svarat att de är aktiva inom praxisområdet när det gäller Internet vid årsskiftet 1998/99 än ett år tidigare. Samtliga tre kategorier uppvisar en kraftig ökning, samtidigt som spridningen mellan myndighe-

terna också ökar.

När det gäller kunskapsorganisationerna så framkommer skillnaderna mellan de två frågeområdena under respektive år tydligt i figur 4. Svaren på praxisfrågorna ger genomgående lägre värden vid de två mättillfällena hos i stort sett samtliga tillfrågade myndigheter än när det gäller värden för policy. Men även svaren på praxisfrågorna indikerar att aktiviteten på detta område har ökat, men inte så mycket att den når upp till policynivån. Det handlar snarast om en parallellförflyttning av samtliga trender.

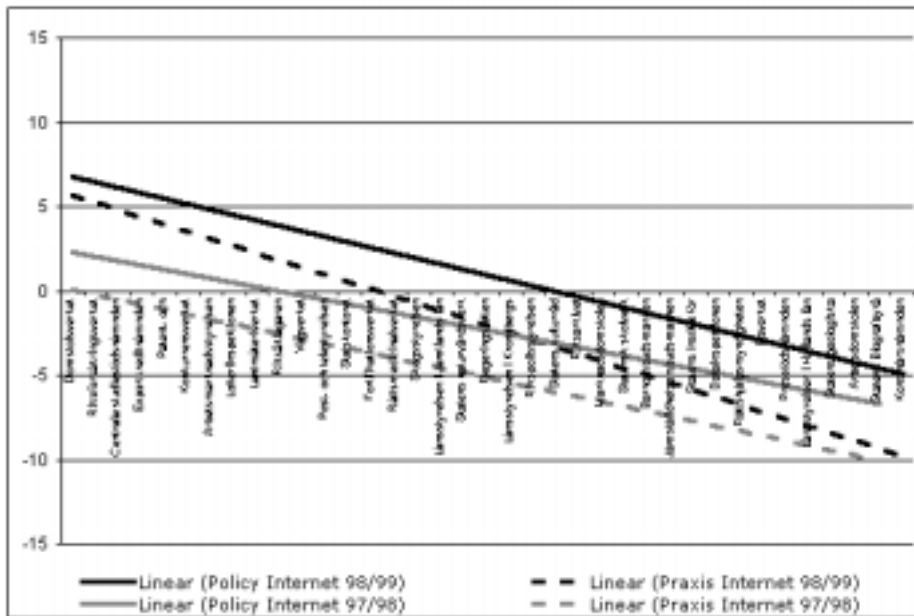


Figur 4: Policy och praxis inom Internetområdet hos kunskapsorganisationer

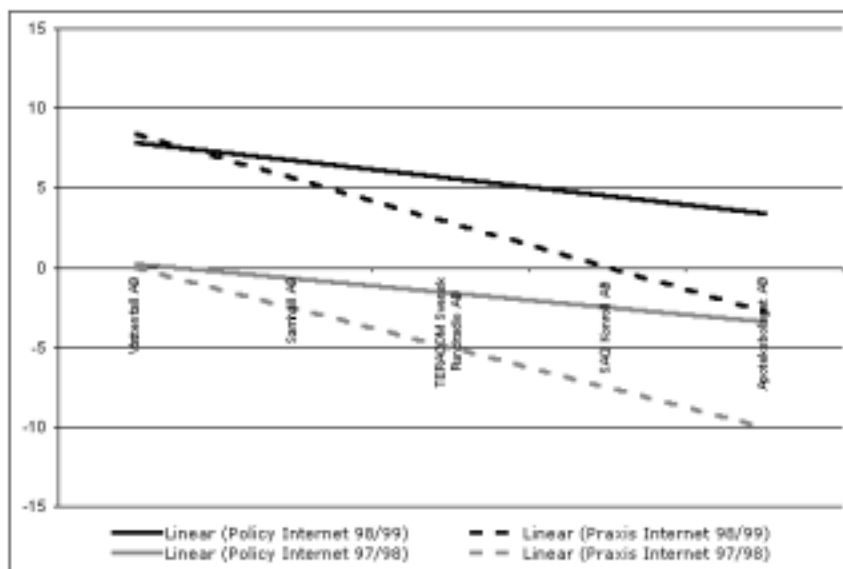
Hur detta skall tolkas finns det anledning att återkomma till, men den bild som redovisas här förstärks om man ser till de traditionella myndigheterna. I figur 5 ser vi att även här är policyvärden i regel högre än värdena på praxisfrågorna. Även i denna myndighetskategori ser vi en parallellförflyttning, d.v.s. praxis inom Internetområdet som den framstår vid årsskiftet

1998/99 uppvisar en ökande aktivitet jämfört med förhållandet 1997/98, men når ändå inte upp till aktiviteten inom policyområdet något av åren.

Att praxisfrågorna får ett lägre medelvärde än policyfrågorna och att medelvärdet inom praxisfrågorna ökar mellan de två undersökningarna gäller också för de fem statliga bolagen, se figur 6.



Figur 5: Policy och praxis inom Internetområdet hos traditionella myndigheter



Figur 6: Policy och praxis inom Internetområdet hos statliga bolag

Sammanfattningsvis ser vi vad gäller förändringen av och relationen mellan de två aspekterna policy och praxis en likartad bild hos de tre myndighetskategorierna. Värdena vad gäller policy-området är genomgående högre än motsvarande värden för praxisområdet och aktiviteten inom de bägge områdena ökar mellan de två mätningarna.

En av frågeställningarna i studien är huruvida policy föregår praxis eller om praxis föregår policy. Om vi ser till hur de olika kategorierna av myndigheter har rapporterat aktivitetsnivåerna inom respektive område blir svaret klart – policy går före praxis. Om det är så att den bild som ges speglar verkligheten på ett korrekt sätt föranleder detta i så fall vissa funderingar. Det skulle kunna betyda antingen att det är myndighetens ledning som genom policybeslut – principiellt formulerade och argumenterade handlingsregler – leder införandet av Internettekniken i myndighetsvärlden, inte organisationens gradvisa assimilering av ny teknik.

Nu måste resultaten omgärdas av viss

reservation och mer ses som tendenser än som absoluta sanningar. Samtidigt kan svaren inte förnekas. Det är tydligt att policyfrågorna – på det sätt dessa kvantifierats här – inom nästan samtliga myndigheter genererar högre svarspoäng än praxisfrågorna. Det kan emellertid finnas alternativa/kompletterande förklaringar till detta utfall. En förklaring är att praxisfrågorna i själva verket speglar implementeringen av policyarbetet, och att det som syns är eftersläpningen av genomförandet av de intentioner som fastställts. Detta stöder visserligen top-down-modellen, men ger samtidigt en rimligare förklaring till svaren.

Om man t.ex. ser till den kritik som riktas mot statliga myndigheter från Statskontoret och 2000-delegationen för bristande engagemang på ledningsnivåerna när det gäller millenniumskiftesproblematiken förefaller det anmärkningsvärt om man inom det direkt näraliggande området Internet skulle finna att myndighetens ledning genom policybeslut skulle ha tagit en tydlig ledning för teknikförändringen.

...OCH INTRANÄTEN DÅ?

Policy

Intranät är fortfarande för många myndigheter en ny företeelse, i alla händelser jämfört med Internet. Att använda intranät innebär oftast en helt annan frågeställning för organisationen än ett beslut att starta Internetsidor, eftersom de sistnämnda kan vara statiska och enbart ha till avsikt att lämna information till på sikt en bredare allmänhet. Intranätet däremot kräver en såväl genomtänkt intern informationsplanering som en kontinuerlig aktivitet om

det hela skall fungera som det är tänkt. I praktiken kräver intranät därför en procesorienterad organisation med tydliga roller och stor decentralisering. För att hålla informationen aktuell och snabbt uppdaterad krävs nästan att det är den eller de personer som är källan till informationen som också lägger in den på intranätet. Sammantaget kan man därför konstatera att intranätet som organisatoriskt fenomen är betydligt svårare än Internetsidor vilket bör speglas i en lägre grad av aktivitet på frågorna som gäller intranät. Så är också fallet, vilket kan se i tabell 4.

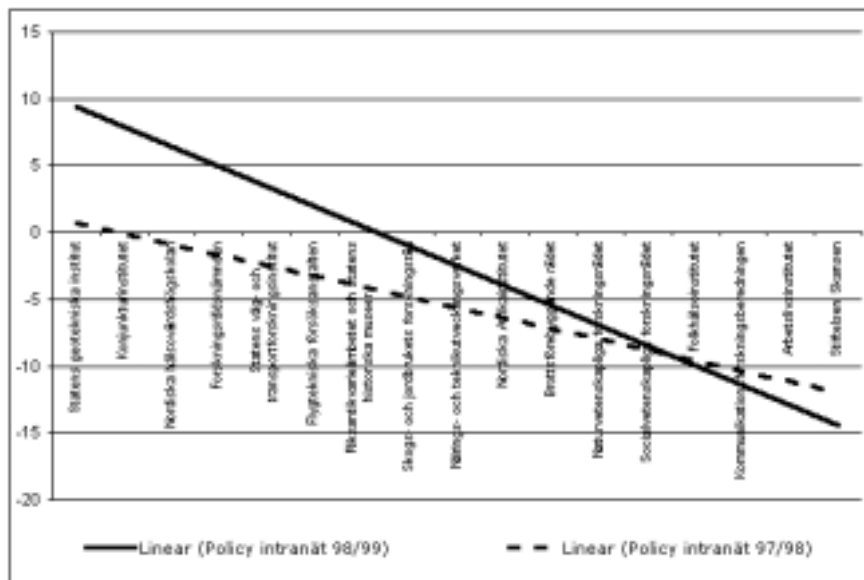
Om man först ser till de medelvärden som svaren på enkäterna givit så framkommer en betydligt lägre grad av aktivitet än vad gäller Internet.

Organisationstyp	Data	Totalt
Statliga bolag	Medelvärde av policy intranät 98/99	2,50
	Medelvärde av policy intranät 97/98	-5,00
	Stdav av policy intranät 98/99	4,18
	Stdav av policy intranät 97/98	5,73
Myndighet	Medelvärde av policy intranät 98/99	-0,02
	Medelvärde av policy intranät 97/98	-3,78
	Stdav av policy intranät 98/99	6,84
	Stdav av policy intranät 97/98	5,62
Kunskapsorganisation	Medelvärde av policy intranät 98/99	-1,80
	Medelvärde av policy intranät 97/98	-5,86
	Stdav av policy intranät 98/99	8,18
	Stdav av policy intranät 97/98	5,88
Totalt medelvärde av policy intranät 98/99		-0,31
Totalt medelvärde av policy intranät 97/98		-4,64
Totalt standardavvikelse av policy intranät 98/99		7,08
Totalt standardavvikelse av policy intranät 97/99		5,72

Tabell 4: Förändring av policy för intranät efter myndighetskategori

Av tabellen framgår att medelvärdet även vid årsskiftet 1998/99 ligger under värdet "noll". Bland de tre myndighetskategorierna är det enbart de statliga bolagen som har ett positivt medelvärde, och där standardavvikelsen dessutom minskar mellan de två mätningarna. Generellt sett är medelvärdena för intranät betydligt lägre än motsvarande medelvärde för Internet. Detta innebär i praktiken att arbetet med policy inom myndigheterna inte kommit lika långt när det gäller intranät som när det gäller Internet.

Nedan visas kunskapsorganisationernas aktiviteter inom området. Som framgår av figur 7 är det knappt 40% av myndigheterna som vid årsskiftet 1998/99 kommer över "nollvärdet" på aktivitetskalan, d.v.s. har påbörjat arbete inom intranätsområdet. Vid mätningen året innan var det enbart två myndigheter som kunde uppvisa ett medelvärde över noll. Detta kan tolkas som att aktiviteten på intranätsidan ökar men fortfarande inte har nått upp till särskilt höga nivåer.

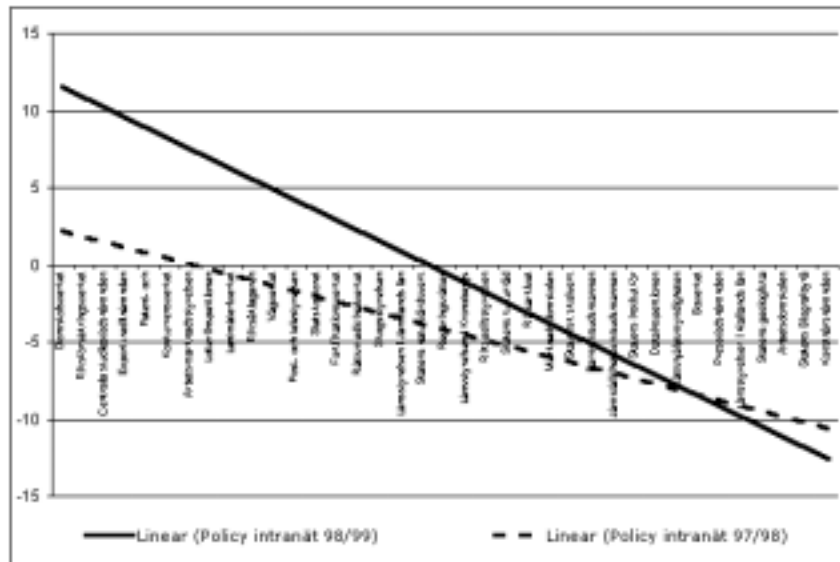


Figur 7: Kunskapsorganisationer och policy för intranät 1997/98 och 1998/99

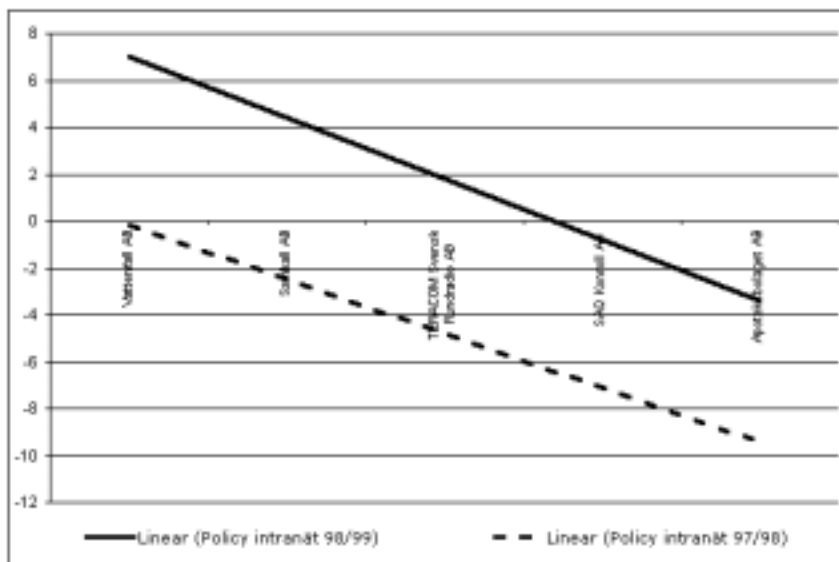
Situationen är i stort sett densamma för de traditionella myndigheterna (figur 8). Även om det samlade medelvärdet är högre än för kunskapsorganisationerna är det dock 20 myndigheter som har ett medelvärde

som ligger under noll.

Bland de statliga bolagen är bilden likartad de övriga två myndighetskategoriernas men inte fullt så uttalad (figur 9).



Figur 8: Traditionella myndigheter och policy för intranät 1997/98 och 1998/99



Figur 9: Statliga bolag och policy för intranät 1997/98 och 1998/99

En första observation är att svaren från de statliga bolagen tyder på att aktiviteten inom intranätsområdet har varit hög mellan de två mätningarna. Medelvärdet i svaren avseende intranät har ökat från i snitt (-5) vid mätningen vid årsskiftet 1997/98 till i snitt 2,5 året senare. Detta innebär i praktiken att de olika bolagens styrelse i stort sett måste ha behandlat alla aspekter av intranät under året.

Den sammantagna bilden på intranätsområdet är att det är ett nytt och verkar för många myndigheter vara ett outnyttjat arbetsområde. 28 av de 60 myndigheterna som ingår i båda undersökningarna har ett medelvärde som ligger under noll,

vilket i praktiken borde innebära att man saknar policy inom en eller flera aspekter av intranät. Frågan är då om denna bild även stämmer om man ser till praxis?

Praxis

Policy och praxis när det gäller intranät

På samma sätt som i fråga om Internet kan skillnaden mellan policy och praxis redovisas grafiskt för att dels visa skillnaderna mellan frågeområdena, dels påvisa skillnaderna mellan de två undersökta åren (tabell 5).

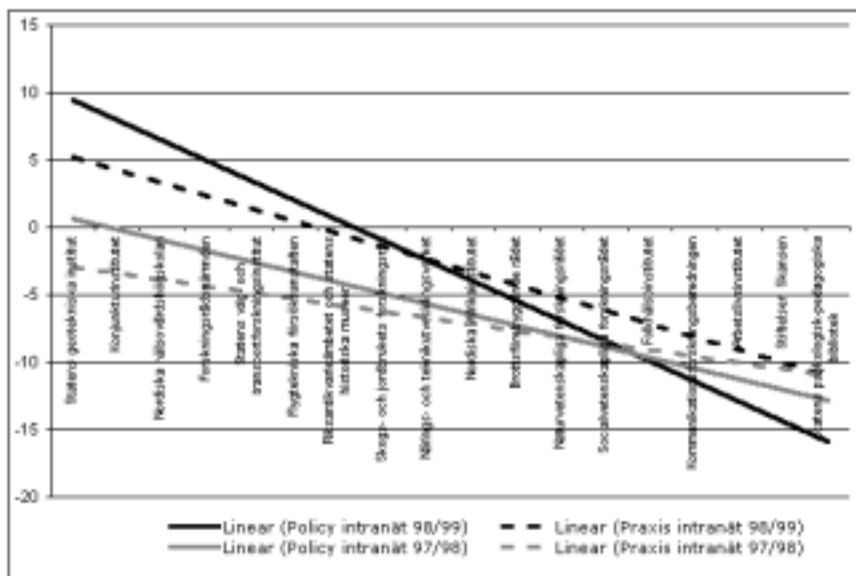
Organisationstyp	Data	Totalt
Statliga bolag	Medelvärde av praxis intranät 98/99	2,17
	Medelvärde av praxis intranät 97/98	-2,91
	Stdav av praxis intranät 98/99	9,35
	Stdav av praxis intranät 97/98	4,61
Myndighet	Medelvärde av praxis intranät 98/99	-2,45
	Medelvärde av praxis intranät 97/98	-4,33
	Stdav av praxis intranät 98/99	7,60
	Stdav av praxis intranät 97/98	6,65
Kunskapsorganisation	Medelvärde av praxis intranät 98/99	-2,52
	Medelvärde av praxis intranät 97/98	-7,22
	Stdav av praxis intranät 98/99	7,79
	Stdav av praxis intranät 97/98	5,31
Totalt medelvärde av praxis Internet 98/99		-2,09
Totalt medelvärde av praxis Internet 97/98		-5,03
Totalt standardavvikelse av praxis Internet 98/99		7,79
Totalt standardavvikelse av praxis Internet 97/99		6,12

Tabell 5: Förändring av praxis avseende intranät efter myndighetskategori

Allmänt kan sägas att även vad gäller den praktiska sidan av intranätanvändningen så ökar myndigheternas aktivitet – dock från en betydligt lägre nivå än fallet är vad gäller policy. Fortfarande återfinner vi de traditionella myndigheterna och kunskapsorganisationerna med negativa medelvärden, vilket indikerar att de svarat att de saknar aktivitet på flertalet av de fem frågeställningar som rör intranät.

Hos kunskapsorganisationerna ser vi att aktiviteten på intranätsområdet har

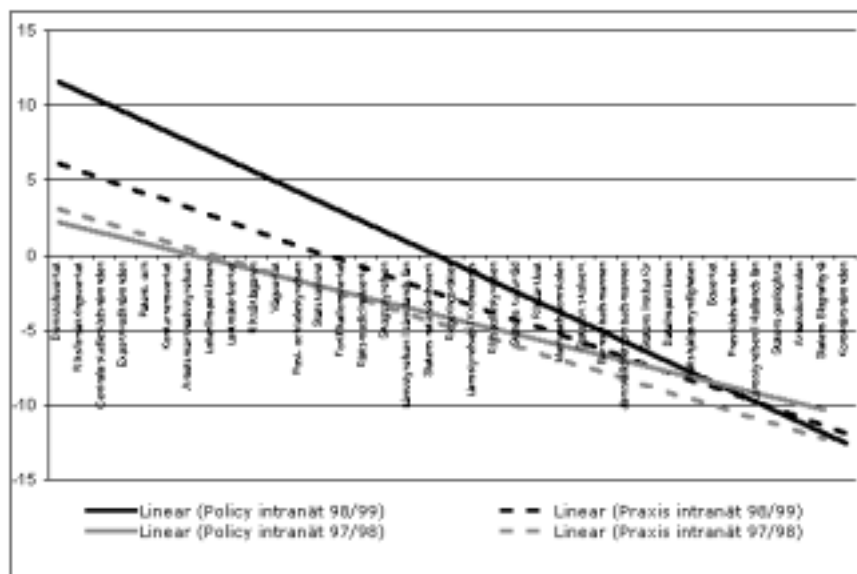
ökat mellan mättillfällena men inte alls på samma entydiga sätt som vad gäller Internet. Ökningen är minst sagt måttlig och även om praxisfrågorna genererar generellt sett lägre resultat än policyfrågorna är inte avståndet lika stort som i fråga om Internet. För flera av myndigheterna (bl. a. Folkhälsoinstitutet, Kommunikationsforskningsberedningen, Arbetslivsinstitutet) ligger värdena kvar på samma nivå 1998/99 som 1997/98 d.v.s. i praktiken har ingen utveckling ägt rum under året (figur 10).



Figur 10: Kunskapsorganisationer – policy och praxis för intranät 1997/98 och 1998/99

Bilden är i stort sett densamma för de traditionella myndigheterna (figur 11). För många har det inte skett någon utveckling att tala om, medan ett fåtal har utvecklats

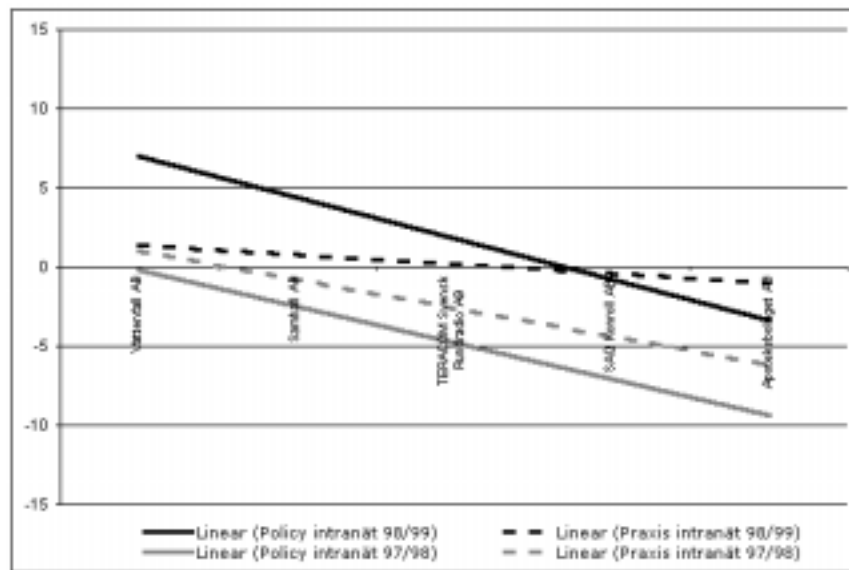
inom såväl policy som praxisområdet. Tydliga exempel på detta är Domstolsverket, ett annat är Riksförsäkringsverket.



Figur 11: Traditionella myndigheter – policy och praxis för intranät 1997/98 och 1998/99

För de statliga bolagen är bilden av utvecklingen likartad som för de två övriga kategorierna (figur 12). Visserligen ökar policyarbetet inom intranätsområdet för samtliga fem bolag, men när det gäller praxis är bilden inte lika entydig. Apoteksbolaget och SAQ Kontroll AB uppvisar kraftiga ökningarna när det gäller svaren på praxisfrågorna, medan de två bolag som uppvi-

sar de högsta värdena på – Vattenfall och Samhall AB, i stort sett inte uppvisar någon förändring alls på praxis-sidan över den studerade perioden. Hur detta skall tolkas återstår att se, men materialet förstärker i alla händelser bilden av intranät som en arbetsform som är i grunden olika Internet i fråga om införande och utnyttjande – även om tekniken är densamma.



Figur 12: Statliga bolag – policy och praxis för intranät 1997/98 och 1998/99

Vad gör man inom nätet?

Om myndighetens Internetaktivitet kan tolkas som att de undersökta myndigheterna snabbt har tagit åt sig Internettekniken – hur skall man då tolka svaren på frågorna som rör intranät?

En första slutsats kan vara att det är lättare att aktivera myndigheterna utåt än inåt. Internetinformationen kan mycket väl vara resultatet av en centraliserad informationsverksamhets aktiviteter, men detta behöver inte vara fallet med intranät. Fungerande intranät baseras i grunden på tre krav: processsyn, delegation och målstyrning. Om man saknar processsyn, d.v.s. inte har granskat den egna verksamheten utifrån ett perspektiv där man ser olika aktiviteter som del i en process, så är det svårt att finna grunden för intranätet. Intranätet speglar organisationens mognadsgrad och starkt hierarkiska organisationsformer har svårt att bibehålla ett fungerande intranät, se t.ex. Dalén m.fl. (1999) samt Johansson (1998).

Eftersom intranätet till sin funktion kräver ständiga uppdateringar och många mindre beslut om vilken information som skall läggas ut så kräver det också en hög grad av delegation av befogenheter och förtroende. Det finns mot den bakgrunden knappast någon möjlighet att bibehålla ett hierarkiskt arbetsätt samtidigt som man genomför ett intranät – informationsvolymen blir så stor att det inte är praktiskt möjligt för en pyramidformad organisation att hantera arbetsbelastningen och samtidigt upprätthålla intranätets grundtanke om aktualitet och närhet.

På samma sätt kräver intranätet målstyrning eftersom det är omöjligt för detaljstyrda eller regelstyrda organisationer att hålla kontrollen över intranätet. Den som ansvarar för information på intranätet och lägger ut den måste också känna till och vara delaktig i de mål som omfattar organisationen, annars kommer man förr eller senare till en kritisk punkt där grundtan-

ken bakom intranätet inte längre fungerar.

Utifrån detta synsätt kan man säga att förekomsten av intranät är ett tecken på organisatorisk mognad. Organisationer som klarar av att hantera intranät (som fungerar en längre tid) har sannolikt nått ett högre stadium av organisatorisk mognad än vad myndigheter som saknar intranätet gjort.

Detta kan synas vara en grov och förenklad mätare på organisatorisk utveckling, men med tanke på de krav som ställs på organisationen för att klara av att driva ett intranät förefaller slutsatsen inte särskilt långsökt.

Intranät – sammanfattning

Den bild av snabb tillväxt som vi sett hos de tre myndighetskategorierna vad gäller Internet har ingen direkt motsvarighet när

det handlar om intranät. Visserligen ökar även aktivitetsnivån generellt på det sistnämnda området, men ökningen är inte densamma för alla myndigheter och det mönster som kunde skönjas när det gäller praxis för Internet – att aktiviteten ökar parallellt med aktiviteten inom policyområdet – har ingen motsvarighet här.

Den förmodan som redovisats tidigare, att intranät är något helt annat för organisationen än Internet, finner åtminstone implicit stöd i undersökningen. Även om tekniken är densamma i de två fenomenen så är frågor om ansvar, kontinuitet och organisation fundamentalt olika. Detta återspeglas också i svaren där man kan se att myndigheter som har tagit sig an Internettekniken och har utnyttjat denna för information externt inte har använt samma teknik för att förändra informationsflödet internt.

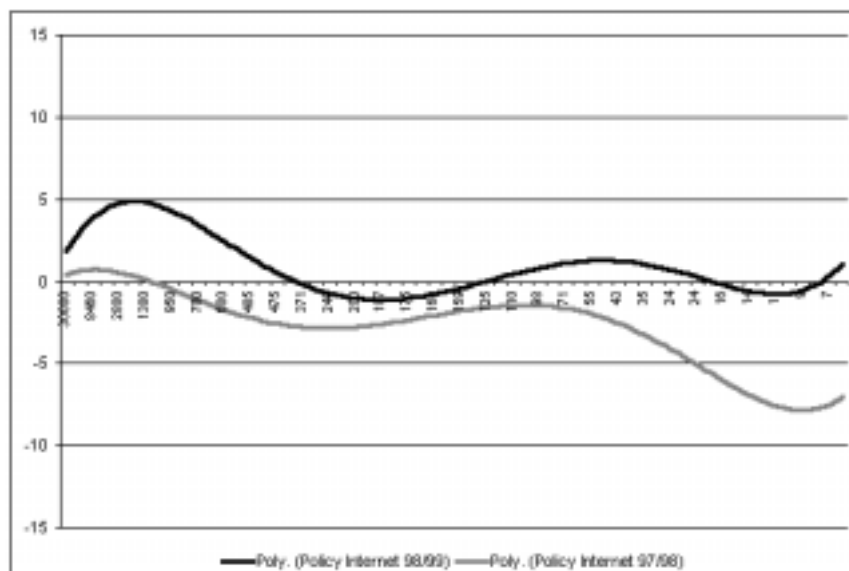
ANDRA MÖJLIGA FÖRKLARINGAR TILL SKILLNADER MELLAN MYNDIGHETER NÄR DET GÄLLER INTERNET OCH INTRANÄT

Även om organisationsformen i termer av myndighetens förhållande till sina intressenter till del skulle kunna förklara skillnader i aktivitet som man uppvisar inom Internet- respektive intranätområdena så finns två andra förklaringsfaktorer som också bör undersökas. Det gäller myndighetens storlek (uttryckt i termer av antal anställda) och departementstillhörighet.

Vad beträffar storleken finns det skäl att tro att stora organisationer har ett större behov av att använda moderna tekniska

kommunikationssystem än mindre organisationer. I en liten organisation kan sannolikt kommunikationen klaras ut på en personlig nivå eller med enkla hjälpmedel utan att risken för förlorad information eller brus blir överhängande. Så är knappast fallet inom en stor organisation, särskilt inte om den är geografiskt spridd på ett flertal platser. Här ökar sannolikt konsekvenserna av brus och bristande kommunikationsformer snabbt, varför också trycket på att snabbt anamma nya och effektivare lösningar bör vara större.

En andra förklaring till skillnaderna mellan myndigheternas Internet- respektive och intranätsanvändning kan vara departementstillhörigheten. Tanken bakom en sådan ansats är att det finns kulturer inom det offentliga arbetet som skiljer sig åt på ett sådant sätt att det speglas i departementstillhörigheten. Om detta antagande är korrekt så bör det gå att se skillnader mellan de olika departementens myndigheter, oavsett organisationsform och storlek. Om vi först ser till storlekens betydelse som förklaringsvariabel så framkommer denna i figur 13.



Figur 13: Policy inom Internetområdet baserat på antal anställda 1997/98 och 1998/99

Diagrammet visar det summerade resultatet på enkätens olika frågor om policy avseende Internet relaterat till antalet anställda. Om det inte funnits något samband mellan antal anställda och policy skulle policyvärdet inte uppvisa någon tydlig förändring jämfört med antalet anställda. Som framgår ganska tydligt av figuren finns det emellertid en sådan förändring. Förändringen är dessutom förhållandevis konstant över den studerade perioden. Jämförelsen indikerar att vi här kan se två typer av storlekar på organisationer som uppvisar hög aktivitet inom Internetområdet, dels sådana som är större än 500 anställda och dels sådana som har mellan 25 och 60 anställda. Dessa två "pucklar" återfinns såväl i 1997/98 som i 1998/99 års enkät.

Relationen mellan myndigheters storlek och policyaktivitet vad gäller intranät framgår av figur 14. Även här finner vi två olika storleksgrupper med högre aktivitetsnivåer än övriga med i stort sett samma storleksgrupper som i Internetfallet. Hur kan detta tolkas?

En möjlig tolkning kan vara att informationsbehoven såväl externt som internt, ser olika ut beroende på antalet medarbetare och myndighetens geografiska utbredning. Stora organisationer har sannolikt stora informationsbehov, och här borde Internet kunna vara en praktisk lösning. Man har dessutom resurser att använda för informationsarbetet, resurser som annars skulle ha använts för informationsarbete via andra kanaler. Internet blir således här en fråga om effektivitet – ett praktiskt redskap.

Mellanstora myndigheter med mellan 20 och 50 anställda har ett annat problem som Internet kan hjälpa till att lösa – man har begränsade personella resurser men samtidigt förhållandevis stora informationsbehov. Detta torde t.ex. gälla för kunskapsorganisationer som ofta arbetar med information till allmänhet och forskare

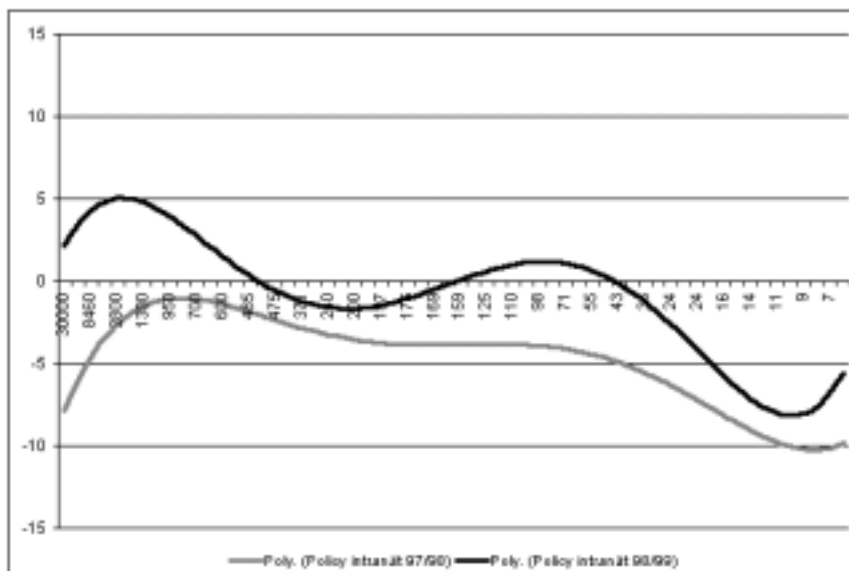
men sällan har fullgoda administrativa eller ekonomiska resurser att möta kundernas önskemål om t.ex. material, blanketter m.m. Internet blir här en praktisk lösning genom att tekniken erbjuder ett system där kunden/medborgaren själv hämtar material utan att myndigheten behöver göra annat än att vid ett tillfälle tillhandahålla det.

När det gäller intranät kan en rimlig förklaring till utvecklingen bli liknande som den som förts fram avseende Internet. För stora organisationer blir intranät ett praktiskt sätt att ersätta andra former av dyrare kommunikationsvägar, t.ex. kopierade meddelanden eller tryckta publikationer. Intranäten medger också en snabbhet och en selektion av mottagare som är svår att nå upp till på samma kostnadseffektiva sätt med andra system.

För de mellanstora organisationerna blir intranät en form av gemensamt arkiv. Antalet medarbetare är inte så stort och det är rimligt att anta att de flesta arbetar med i stort sett samma sakområden. Då är tillgången till delad information mycket betydelsefull och möjliggör också betydande effektivisering och lagarbete.

Även om materialet enbart kan sägas leda till allmänt formulerade antaganden om varför graden av acceptans av Internet och intranät varierar beroende på antal anställda förefaller det sannolikt att Internet- och intranätstekniken löser olika problem i olika organisationer.

Den andra tänkbara förklaringen till variationerna gäller den kultur i vilken myndigheten befinner sig. Kulturen definierats här helt enkelt som departementstillhörighet och i tabell 6 återges ett försök att analysera detta. Detta synsätt har i huvudsak hämtats från Graham T. Allison's (1971) välkända analys av Kubakrisen, där Allison kunde förklara olika aktörers ställningstagande till olika sakfrå-



Figur 14: Policy för intranät baserat på antal anställda 1997/98 och 1998/99

gor genom att redovisa de interna arbetsprocedurerna inom de organisationer där aktörerna var verksamma. Särskilt kunde Allison visa att s.k. SOPs (Standard Operational Procedures) var viktiga för att förstå hur en myndighet eller grupp av myndigheter hanterar och analyserar inkommande information och hur man analyserar denna.

Tanken bakom den här genomförda analysen är att om kulturen har betydelse så bör detta visa sig genom att departementstillhörigheten har förklaringsvärde i samtliga fyra frågeområden. Inom varje område har rankingen för respektive departement tagits fram, baserat på värdena hos de till departementet hörande myndigheterna. Ju högre rankingtal ett

departementet har desto lägre aktivitet har myndigheterna tillhörande detta departement uppvisat.

Som framgår så finns visst stöd för ett antagande att kulturen samvarierar med policy- och praxisaktivitet inom Internet och intranät. Finansdepartementet får den bästa rankingen inom samtliga fyra områden, och följs i varierande ordning av kommunikations- jordbruks- och utbildningsdepartementen. Dessa fyra toppar (nästan) samtliga fyra frågeområden. På motsvarande sätt finns en grupp som uppnår ett flertal placeringar långt ner på rankinglistorna – det gäller organisationer tillhörande kulturdepartementet, utrikesdepartementet och justitiedepartementet.

	Policy Internet 99	Praxis Internet 99	Policy intranät 99	Praxis intranät 99	Medelvärde ranking
Finansdepartementet	1	1	1	1	1,0
Kommunikationsdepartementet	3	3	3	2	2,8
Jordbruksdepartementet	2	4	2	4	3,0
Utbildningsdepartementet	4	2	5	3	3,5
Närings- och handelsdepartementet	5	5	4	7	5,3
Försvarsdepartementet	7	13	6	5	7,8
Arbetsmarknadsdepartementet	12	8	7	6	8,3
Socialdepartementet	6	6	10	11	8,3
Inrikesdepartementet	9	11	8	9	9,3
Miljödepartementet	11	7	11	8	9,3
Kulturdepartementet	8	10	12	12	10,5
Utrikesdepartementet	10	9	13	10	10,5
Justitiedepartementet	13	12	9	13	11,8

Tabell 6: Rankinglista för Internet- och intranätsaktivitet efter departementstillhörighet

Mer avancerade analyser krävs där samtliga i departementet ingående organisationer undersöks och där begreppet kultur ges en tydligare operationell definition innan ett samband mellan kultur och benägenhet att använda ny teknik av typen Internet/intranät kan sägas vara fastslaget.

Den här redovisade analysen motsäger emellertid inte att departementstillhörighet medför en form av kultur som påverkar anammandet av ny teknik. Ett exempel på

hur sådan kultur formas är hur departementet hanterar frågan om årsredovisning och resultatredovisning. Om departementet kräver nyckeltal, bearbetad statistik och tidsserier av myndigheterna så kommer detta sannolikt att medföra en ökad aktivitet inom IT-området, vilket också kan ha betydelse för hanteringen av Internet – ett svenska exempel på den typ av rutiner som Allison visar på betydelsen av för informationshantering.

HUR UTNYTTJAS INTERNET OCH INTRANÄT AV MYNDIGHETERNA?

En fråga av stort intresse i sammanhanget är hur de studerade myndigheterna utnyttjar Internet – såväl då det gäller innehåll som då det gäller form. Eftersom myndigheterna i allt väsentligt är reglerade enligt författning kan ledning av hur förhållandet borde vara hämtas här. En allmän vägledning om förhållandet mellan medborgare och myndighet återfinns i Tryckfrihetsförordningens andra kapitel. Där det konstateras i 1§ om handlingsoffentligheten:

Till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning ska varje svensk medborgare ha rätt att taga del av allmänna handlingar.

Detta bör ses som en portalparagraf när det gäller myndigheters skyldigheter att tillhandahålla allmänna handlingar för medborgarna. En direkt vägledning för hur man bör se på myndigheternas informationsansvar finns också i Förvaltningslagen (1986:223)

Myndigheternas serviceskyldighet

4 § Varje myndighet skall lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen skall lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

Frågor från enskilda skall besvaras så snart som möjligt.

Om någon enskild av misstag vänder sig till fel myndighet, bör myndigheten hjälpa honom till rätta.

Ur flera perspektiv är Internet idealiskt för att efterkomma Förvaltningslagens krav; hjälp och information kan skraddarsys i förhållande till frågornas art med flera nivåer av svar – allmän, detaljerad, kommunikation via e-post med handläggare. Att svaren kommer snabbt är en självklarhet när den sökande själv hämtar informationen över nätet.

Förvaltningslagen säger egentligen mer om hur kommunikationen skall gå till än vilket mål som myndigheten bör sätta upp för sin dialog med medborgaren. Ett försök att precisera och förtydliga de förväntningar i fråga om innehållet i kommunikationen som ställs på offentliga myndigheter redovisas hos den kanadensiska motsvarigheten till det svenska justitieombudsmannaämbetet.

En öppen och demokratisk myndighet:

- underlättar allmänhetens tillgång till allmän information och service,
- vinnlägger sig om att tillhandahålla information som är aktuell, korrekt och lätt att förstå,
- tydliggör för allmänheten innebörden i alla beslut som rör dem,
- möjliggör för enskilda medborgare att få beslut granskade av högre eller oberoende instanser,
- samråder med allmänheten om förväntningar och krav på verksamheter vars praktik ska fastställas,
- samarbetar med allmänheten vid genomförande av förändringar avstår från att använda ovidkommande argument för att rättfärdiga avslag eller icke vidtagna åtgärder,
- gör inga utfästelser som inte kan hållas,
- säger vad som ska göras och gör vad som sägs,
- tar öppet ansvar för sitt handlande eller brist på handlande.

(Citat av Québec har Le Protecteur du Citoyen, i Statskontoret 1998:2)

Ett annat exempel på de förväntningar som ställs finns i Integritet, Offentlighet och Informationsteknik (SoU 1997:39):

Eftersom IT-utvecklingen inneburit att allt mer extern information har blivit tillgänglig för myndigheterna, har allmänhetens möjligheter att med stöd av offentlighetsprincipen via myndigheterna få tillgång till information vidgats betydligt. Detta följer av tillgänglighetsprincipen som infördes på 1970-talet; de uppgifter som en myndighet har tillgång till, är myndigheten i princip skyldig att på begäran lämna ut till allmänheten (sid 481).

Om det återgivna är en korrekt beskrivning som delas även av myndigheterna är satsningarna på Internet lätta att förstå. När man tittar på de hemsidor som myndigheterna lägger ut är det helt dominerande intrycket att man anstränger sig för att lägga ut mycket information – blanketter, statistik, information, kontaktpersoner är näst intill generellt förekommande.

Så långt är allt väl och gott. Men samtidigt som myndigheterna försöker leva upp till Förvaltningslagen via sina Internetsidor gör man också annat där, vilket kanske inte direkt kan sägas ligga inom ramen för ett normalt myndighetsarbete. Detta "andra" kan innebära såväl hot som möjligheter ur ett medborgarperspektiv och i den följande granskningen läggs tonvikten på de hot som utvecklingen kan föra med sig.

Flera myndigheter använder t.ex. Internet som en direkt försäljningskanal gentemot allmänheten. Oftast rör det sig om böcker och annan form av information som betingar ett pris, men även försäljning av fastigheter, laboratorietjänster, kartor förekommer. I fråga om böcker och liknande kan man kanske med fog hävda att det statsfinansiella läget för närvarande tvingar

myndigheterna att ta betalt för vissa publikationer som inte kan anses falla inom ramen för den allmänna informationsskyldigheten, men känslan är dock att myndigheterna söker aktivt efter allt fler och fler former för information vilka man kan ta betalt för. (Se t.ex. Hammerstedt (1999) för en genomgång av rättsläget inom området.)

Många myndigheter använder också Internet som en kanal för att annonsera ut tjänster. Detta kan förstås ses som något positivt, men om det blir ett alternativ till den traditionella utannonseringen så kommer frågan i ett annat läge eftersom ännu inte är en majoritet vårt land som använder Internet. Enligt 1998 års Mediebarometer är andelen personer i Sverige mellan nio och sjuttionio år som en genomsnittlig dag använt Internet 21 procent, där högre tjänstemän, högutbildade och ungdomar mellan 15 och 19 år är de flitigaste användarna (Mediebarometer 1998). Om myndigheter genom att prioritera information via Internet minskar möjligheterna att på andra sätt få information så har man därmed också gjort ett val av vilka medborgare som skall erhålla informationen – vilket inte är förvaltningslagens mening.

Vad som däremot inte förekommer särskilt ofta är diarier på nätet. Det kan finnas flera förklaringar till detta, bl.a. problem med personuppgiftslämnande över Internet, men inte heller rensade diarier är vanligt bland myndigheterna, vilket är fallet hos ett antal kommuner. Inte heller har säkra transfereringar för t.ex. blanketter i någon större utsträckning tagits fram vilket skulle ha kunnat innebära att medborgarnas möjlighet att på sina villkor avgöra hur, var och när kommunikationen med myndigheten skall äga rum.

Statskontoret har uppmärksammat denna begränsning och kommenterar:

Staten och informationstekniken

Internet underlättar för den elektroniska förvaltningen Internet som en kanal för elektronisk kommunikation och informationsförmedling har fått ett sådant genomslag att det inte längre finns några andra alternativ. Det är därför inom den ramen som de statliga myndigheterna utvecklar sådana tjänster som innebär att den elektroniska förvaltningen kan förverkligas. Den innefattar t.ex. IT-stödda transfererings-system och serviceförmedling till medborgare, organisationer och företag.

Men innan Internet kan utnyttjas fullt ut för den elektroniska förvaltningen, krävs dock att tekniker utvecklas, spelregler etableras och förtroende skapas så att information kan utväxlas utan att det uppstår tvekel om identitet och äktheten i dokument. Den handskrivna namnteckningen måste ersättas med en digital signatur (sid 9).

Sett ur ett större, offentlighetsrättsligt, perspektiv kan man konstatera att en bärande princip för den offentliga förvaltningen är att "lika fall behandlas lika och att olika fall behandlas olika". Detta ställer krav på att myndigheterna faktiskt organiserar sin verksamhet så, att det inte är "kundens" förutsättningar som avgör om och hur servicen skall tillhandahållas. Konkret innebär det att även om det ur myndighetens perspektiv är enkelt att använda Internet för att kommunicera med medborgarna, så kan man inte låta detta innebära att det blir svårare för dem som inte har Internet att få samma information eller handläggningshjälp som dem som får hjälp och har tillgång till Internet. I takt med att allt fler myndigheter ökar sina insatser på Internet och lägger ut allt mer information och skapar allt fler interaktiva tjänster så måste man också se att detta medför krav på effektivisering och förbättring av de tekniker som levererar samma tjänster men

som inte omfattar Internet.

En viktig frågeställning i sammanhanget är därför huruvida kombinationen av ny teknik och gamla förvaltningstraditioner kan bli till men för medborgaren. Två faktorer reser denna fråga.

För det första skapar det politiska trycket på en ekonomiskt effektivare förvaltning och Internetteknikens lättillgänglighet tillsammans ett starkt incitament för myndigheter att automatisera sina tjänster – det må gälla anmälan av sjukdom, uträkning av skatter eller prognoser om framtida pensioner. Detta innebär också att graden av "mänsklig bedömning" som en medborgare erhåller vid sina kontakter med myndigheterna minskar i motsvarande grad.

För det andra skapas ett spänningsfält mellan den moderna tekniken å ena sidan och den traditionsfyllda interna hanteringen inom förvaltningen å den andra. Som vi har kunnat konstatera i de två enkätundersökningarna är det stor skillnad mellan myndigheters användning av Internet å ena sidan och samma myndigheters användning av intranät å den andra sidan. Detta speglar kanske just svårigheten för myndigheterna att anpassa sina interna processer till den nya tekniken. Samma konstaterande har också gjorts av det brittiska parlamentets kansli för forskning och vetenskap, som i rapporten *Electronic government* (1998) konstaterar:

POST found that the UK and other countries are starting to embrace new technologies to improve services from the 'top' down, while citizen-led initiatives strengthen communities and democracy from the 'bottom' up. However, ICT are being deployed in the UK public sector in a piecemeal way, with little coherent strategy between different Departments or tiers of government. Following the commercial example would require this to be turned around,

possibly by 're-engineering' government around common processes (e.g. receipt of revenue, provision of licences and permits). But POST found that current policy reinforces existing trends and 'freezes' departmental demarcations into the system, which could frustrate moves to create a more modern stream-lined government.

Ur ett mer teoretiskt perspektiv är denna snabba utbredning av Internetinformation också intressant. Om man utgår från tre olika synsätt på statens roll visavis medborgarna som presenterats av Söderlind och Pettersson (1988) kan man se att Internetsatsningar placerar myndigheterna mer och mer inom marknadens spelrum (tabell 7). En alternativ indelning redovisas i Rothstein (1991). Indelningen framgår av tabell 8.

	Den lagstyrda förvaltningen	Den folkstyrda förvaltningen	Den marknadsstyrda förvaltningen
Syn på staten	Tvångsordning	Demokratis redskap	Serviceproducent
Normkälla	Rättssystemet	Folkets vilja	Marknaden
Kriterium	Rättssäkerhet	Representativitet	Effektivitet
Medborgarroll	Undersåte	Uppdragsgivare/ principal	Kund
Relation till omgivningen	Obundenhet	Politisk följsamhet	Efterfrågestyrning
Förebild	Domstolen	Folkrörelsen	Företaget
Yrkesroll	Jurist	Ombudsman	Ekonom

Tabell 7: Tre förvaltningsdoktriner: några karakteristiska drag

Egenskaper	Auktoritetsstat	Förhandlingsstat	Marknadsstat
Statsroll	överhet	part	säljare
Påverkan	styrning	förhandling	utbud
Konfliktlösning	makt	överenskommelse	konkurrens
Medborgarroll	undersåte	part	köpare

Tabell 8: Alternativa förvaltningsdoktriner

Grundidén är densamma i de två indelningarna; staten kan inta olika typer av roller beroende på vilken relation man har till mottagaren av styrning, främst medborgaren. Dock finner vi i de tre alternativa beskrivningarna ingen rubrik för den huvudsakliga tekniken av styrning, vilket också påpekats av Olov Östberg (1998). Det är därför svårt att sätta in Internet och myndigheternas arbete med denna kanal till medborgarna i någon av modellerna. Dock kan man genom att anknyta till den traditionella indelningen av styrmedel i administrativa, ekonomiska och informativa styrmedel – se t.ex. Vedung (1991) – konstatera att information över Internet som styrmedel betraktat måste klassas som mycket svagt, och därför knappast kan passa in i en syn på staten som auktoritativ eller lagstyrd. Samtidigt kan, om Internet används som en kanal för en i hög grad automatiserad förvaltning, styrsystemet bli mycket starkt i och med att graden av bedömning och möjligheten till att ge personlig service minskar.

Anders R Olsson (1999) konstaterar i sin studie åt demokratiutredningen att konflikten mellan marknad och politik just inom informationsområdet riskerar att få kännbara konsekvenser för de svagare medborgarna:

IT-samhället bygger, i både USA:s och EU:s tappningar, på en marknadsliberal föreställning om "information" som en vara bland andra varor. Samtidigt är medborgarnas tillgång till information om sitt samhälle/sin värld förutsättningen för en fungerande demokrati. Motsättningen är grundläggande. Ju mer av den politiskt relevanta informationen som köps/säljs på marknadens villkor och ju starkare kontroll som tillerkänns "ägaren" till sådan information, desto svårare blir det för ekonomiskt svaga medborgare att hävda sig i den demokratiska processen (sid 12).

Måhända har vi här också en början till ett svar på frågan varför departementsindelningen förefaller spela roll vid utnyttjandet av Internet? Som vi sett tidigare i tabell 6 så hamnar justitiedepartementet längst ner på listan över kulturer som använder den nya tekniken. Kanske är utfallet inte en spegling av synen på tekniken i sig inom det departementsområdet utan en spegling av vilka rollförebilder man har hur man ser på relationen till medborgarna. På samma sätt är Internetaktiviteten svag inom två andra departementsområden som kan klassificeras som bärare av den lagstyrda förvaltningen – kultur och utrikes. Båda dessa departementsområden kännetecknas av en mångfald regleringar och ett omfattande regelverk, vilket också talar emot en kommunikation med medborgarna via ett så användarstyrt medium som Internet.

I ljuset av dessa två försök till representation av statens förhållande till medborgarna kan man se att Internet passar väl in för en del myndigheter.

- Internet passar nästan enbart in på synen på staten som en serviceproducent, främst därför att det är mottagaren som avgör vilken information han eller hon vill ta åt sig.
- Marknaden är den tydliga normkällan – de flesta myndighetssajter har marknadens språk, marknadens instrument och söker framhålla myndigheten som en organisation som har produkter som är värda att "köpa", även om myntet inte är pengar.
- Effektivitetskriteriet är givet – Internet är den effektivaste formen för kommunikation idag.
- Att medborgaren är kund är uppenbart, liksom att informationen är efterfrågestyrd.

- Att företaget är förebild förefaller också tydligt om man ser till hemsidornas utseende. Ibland är det nästan omöjligt att skilja en myndighets hemsida ifrån ett kommersiellt företags.

Sammantaget kan detta tolkas på två sätt; antingen tvingas myndigheterna genom den nya IT-tekniken att arbeta mer efter en marknadsprincip där informationen ges efter konsumenternas villkor, eller förändras myndigheternas arbetssätt rent allmänt till ett mer marknadsanpassat läge där Internet passar väl in i bilden av den nya myndighetsstrukturen. Frågan blir alltså om Internettekniken föder nya myndighetsstrukturer eller om nya myndighetsstrukturer möjliggör användandet av Internettekniken? Resonemanget kan sammanfattas till tre frågor när det gäller relationen mellan myndigheter och medborgare:

1. Tvingar IT-utvecklingen medborgarna att anpassa sig till de nya informationssystemen för att kunna tillgodogöra sig sina grundlagsenliga rättigheter?
2. Kan myndigheter leva upp till Tryckfrihetsförordning och Förvaltningslag etc. genom att bara lägga upp information på Internet?
3. Vilka blir de möjliga konsekvenserna för framtiden om utvecklingen fortsätter i nuvarande riktning och takt?

Hur hanterar myndigheterna Internettekniken?

För att kunna lämna några svar på dessa grundläggande frågor genomfördes en tredje enkät till myndighetsurvalet i november 1999. I enkäten ställdes tre block med frågor (se bilaga 1b).

Det skall framhållas att frågeställning-

arna avsåg all informationshantering inom myndigheten och således inte är avgränsad till sådan information som är kopplad till kristillstånd.

Ett första block gällde hur myndigheterna hanterar elektroniskt material – lagring, regler för arkivering, tillgång till diarium mm. Avsikten var att belysa dels om myndigheter idag använder elektroniska tjänster för att leva upp till förvaltningslagens krav, dels att ge svar på frågan om myndigheterna agerar på ett likartat sätt, d.v.s. om en medborgares möte med myndigheterna är förutsägbart eller inte om man använder elektroniska kommunikationsformer.

Ett andra block med frågor gällde vilken typ av information myndigheten lade ut på Internet och vem som kunde komma åt den. Frågor rörande försäljning av material över Internet ingick också. Avsikten var att belysa om myndigheten använder Internet på ett sådant sätt att de som inte har tillgång till denna teknik riskerar att få en sämre service eller riskerar att inte erhålla samma information som den som har tillgång till Internet kan göra.

Ett tredje block gällde hur myndigheten hanterar elektronisk spårinformation. Med spårinformation avses här de elektroniska spår som varje form av kommunikation över Internet lämnar efter sig och som i princip gör det möjligt att spåra och i de flesta fall identifiera vem som kontaktat en myndighet. Frågan om hur myndigheter hanterar denna information – som kan vara potentiellt integritetskränkande – är av stort intresse och har på senare tid uppmärksammats i flera fall. Datainspektionen har t.ex. i december 1998 pekat på oklarheter i myndigheter hantering när det gäller försäljning av information, liksom Hammerstedt (1999). Frågan har också fått en intressant belysning i och med att Riksdagen har godkänt förslaget till ny Per-

sonuppgiftslag, PUL, där det bl.a. konstateras att myndigheter inte har rätt att via s.k. nummerupplysning spara information om vem som per telefon kontaktar myndigheten. Samtidigt har regeringsrätten i två utslag under 1999 avgjort frågan om elektroniska spårfilers status som allmän handling vilket kommenterats av Johnssén (1999):

Fallen gällde cookie-filer (dom 99-04-12 i mål 3148-1998), global history-filer (dom 99-04-14 i mål 5556-1998) samt e-postmeddelanden (domar 99-07-14 i mål 4656-1998 och 3134-1998). Domarna om e-postmeddelanden var dock av mindre principiellt intresse ur informationsrättslig synvinkel.

Regeringsrätten fastslog att såväl cookie-filen som global history-filen är upptagningar enligt TF 2 kap 3§.

Vad gällde global history-filen, som begärts ut hos stadsjuristen i Mölndals kommun, menade regeringsrätten vidare att den var att anse som ett register som förs fortlöpande och som anses upprättad när den färdigställs för anteckning eller införing. Såvitt man kan förstå menade domstolen att detta inträffar så snart webbläsarprogrammet börjar användas. Regeringsrätten fastslog därför att global history-filen var en allmän handling. Målet visades åter till kammarrätten i Göteborg för prövning av sekretessfrågan. Målet ligger för närvarande hos kammarrätten. Det är ett förtursmål, men det är när detta skrivs oklart när målet kan komma att avgöras.

Cookie-filerna hade begärts ut hos samtliga kommunalråd i Göteborgs kommun. Regeringsrätten slog fast att cookie-filerna var inkomna handlingar som förvaras hos myndigheten. De var därför allmänna handlingar enligt TF 2 kap 7§. Det är inte helt klart om Regeringsrätten med uttrycket cookie-fil i domen avser hela filen eller varje inkommen cookie. I domen

diskuteras inte heller om cookie-filen ska anses som ett register över inkomna cookies. Med en sådan, möjligen väl närsynt, läsning av domen blir Regeringsrättens resonemang inte helt uppenbart. Regeringsrätten visade målet åter till Göteborgs kommun för sekretessprövning. Kommunen valde dock att lämna ut de efterfrågade filerna utan särskild sekretessprövning. På begäran lämnades filerna dessutom ut i digital form.

Det kan mot bakgrund av detta konstateras att samhällets, statens och politikens signaler till förvaltningen när det gäller hanteringen av elektronisk information inte är särskilt entydiga. Frågan är då – hur speglas detta i myndigheternas arbete?

Nedan redovisas myndigheternas svar uppdelat per kategori. Sammantalet 72 av de 101 tillfrågade myndigheterna valde att svara på enkäten (se bilaga 2) och urvalet är inte skevt vare sig vad gäller departementstillhörighet eller myndighetstyp.

Hur hanterar man elektronisk information?

Ur medborgarens perspektiv likaväl som ur ett förvaltningsrättsligt perspektiv är det av vitalt intresse hur samhällets organisationer hanterar information som innehåller information om enskilda individer. Information som en medborgare sänder till en myndighet över Internet innehåller oftast information om sändaren varför mottagarens sätt att lagra och hantera informationen är väsentligt. I detta fall gäller frågeställningen hur man har valt att lagra och uppdatera Internetinformationen. Som framgår av figurena 15 och 16 är det förhållandevis stora skillnader mellan myndigheterna när det gäller de praktiska frågorna.

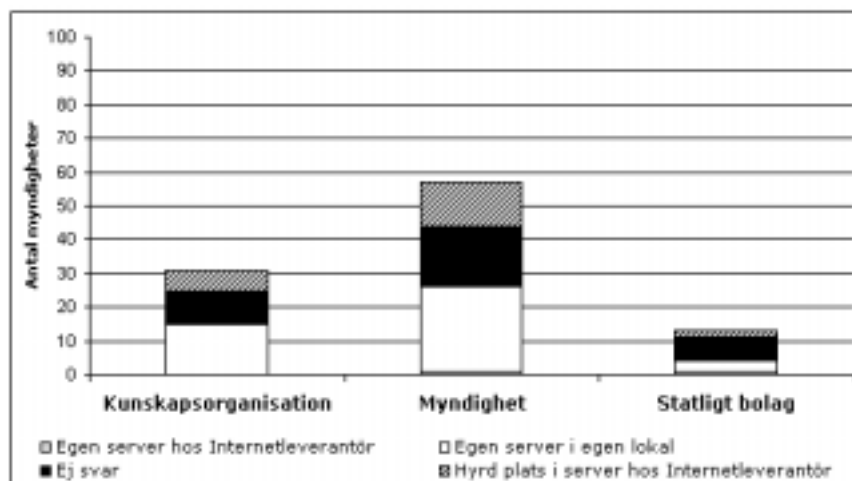
Med "spårinformation" avses i de allra flesta fall IP-nummer, men även cookie-filer och andra typer av filer som lagras lokalt på mottagarens dator för att underlätta kommunikationen med den som publicerar Internetinformationen räknas hit.

Som framgår av figur 15 är det nästan lika många myndigheter som har sin serverkapacitet hos någon extern leverantör som har serverkapaciteten i egen regi. Även om det helt dominerande organisatoriska sättet är att ha egen personal som arbetar med publiceringen – se figur 16 – så är den fysiska placeringen av serverutrustning mm således spridd.

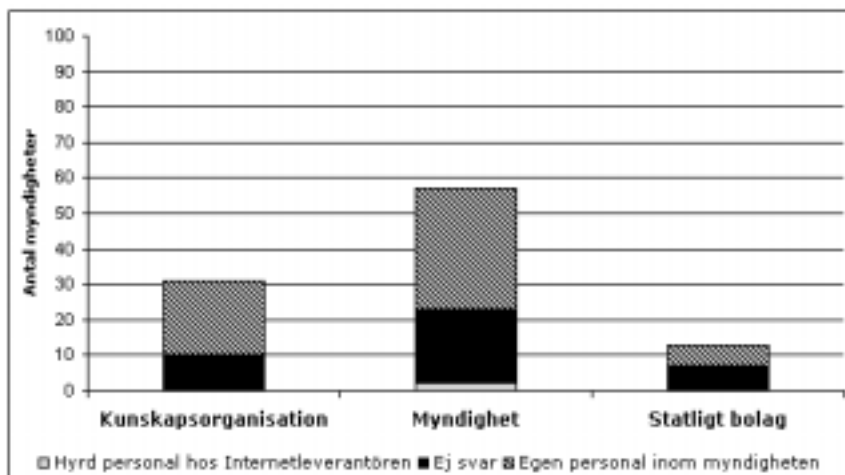
Om de yttre omständigheterna för den fysiska hanteringen av den elektroniska informationen kan sägas uppvisa någon form av samstämmighet så är detta inte fallet när det gäller hur man faktiskt behandlar inkommet elektroniska mate-

rialet. I figurerna 17, 18 och 19 visas hur myndigheterna internt har valt att hantera vissa vitala aspekter när det gäller detta.

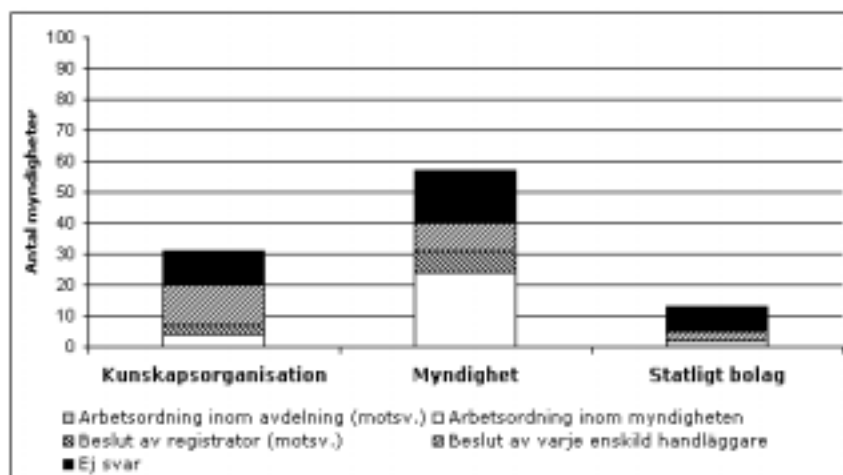
Som framgår av figur 17 är det stora skillnader mellan myndigheterna när det gäller vem som beslutar om hur elektroniskt material skall lagras. En positiv tolkning av svaren är att 50% av myndigheterna har en arbetsordning som reglerar hanteringen – men en mer pessimistisk tolkning är att spridningen mellan myndigheterna är så stor att det för en enskild medborgare måste på förhand vara svårt att veta hur ett elektroniskt meddelande kommer att hanteras.



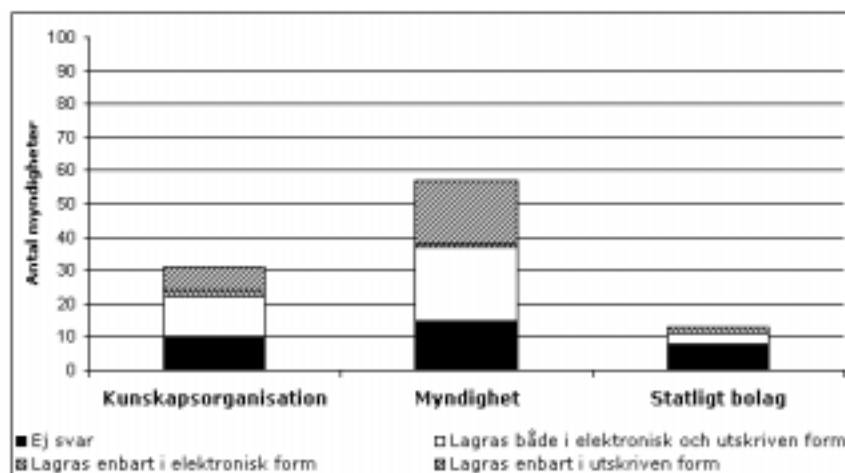
Figur 15: Hur lagrar myndigheten sitt Internetmaterial?



Figur 16: Vem publicerar myndigheternas material?



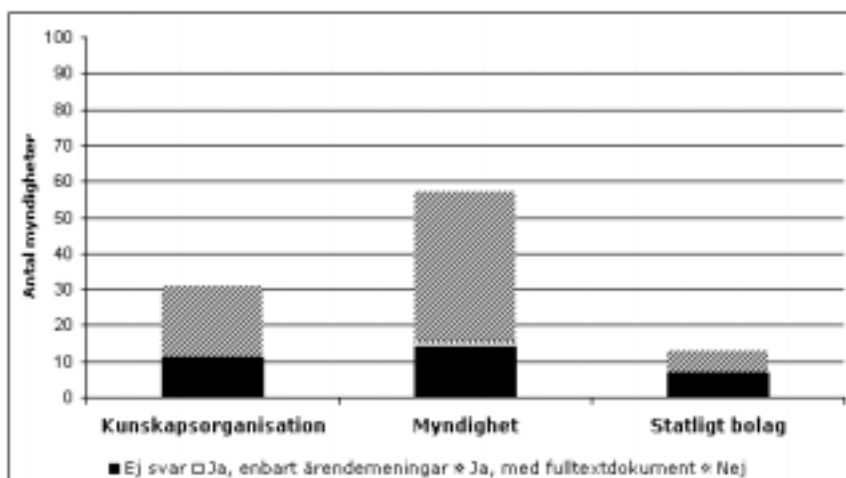
Figur 17: Vem beslutar om hur elektroniskt material skall hanteras?



Figur 18: Hur lagras inkommen elektronisk post hos myndigheten?

Denna bristande överensstämmelse när det gäller standardisering ses också i rutiner för hur myndigheterna lagrar inkommen elektronisk post. Av figur 18 framgår att många myndigheter befinner sig i någon form av "övergångsfas" där man lagrar materialet såväl i elektronisk som i utskriven form. Antalet myndigheter som enbart lagrar elektroniska meddelanden i elektronisk form är enbart fem – fem gånger fler myndigheter skriver ut de elektroniska breven i pappersform och lagrar dem enbart på detta sätt.

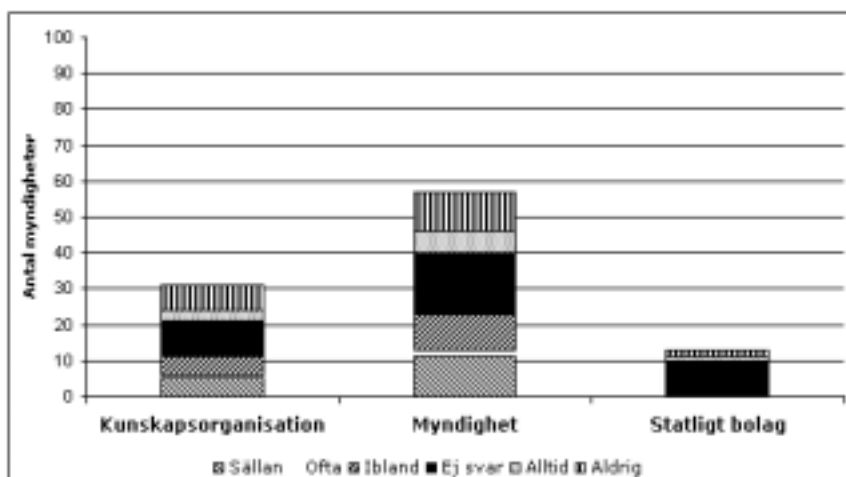
Riktigt otydligt för medborgaren blir det emellertid när man ser på möjligheten att ta del av myndighetens material via elektroniska medier. Nästan inga myndigheter har lagt ut sina diaries på Internet (figur 19). Av de myndigheter som svarat har en myndighet sitt diarium i fulltext på Internet och ytterligare en har sitt diarium med enbart ärendemeningar publicerat i denna form. Övriga har valt – får man förmoda – att inte publicera sina register över inkommande och utgående handlingar på detta sätt.



Figur 19: Läger myndigheten ut sitt diarium på Internet?

Denna bild av oförutsägbarhet förstärks ytterligare om man ser till hur myndigheterna hanterar förfrågningar från allmänheten om att få allmänna handlingar skickade

i form av elektronisk post. Som framgår tydligt av figur 20 är skillnaderna mycket stora i hantering mellan myndigheterna.



Figur 20: Skickar myndigheten allmän handling elektroniskt?

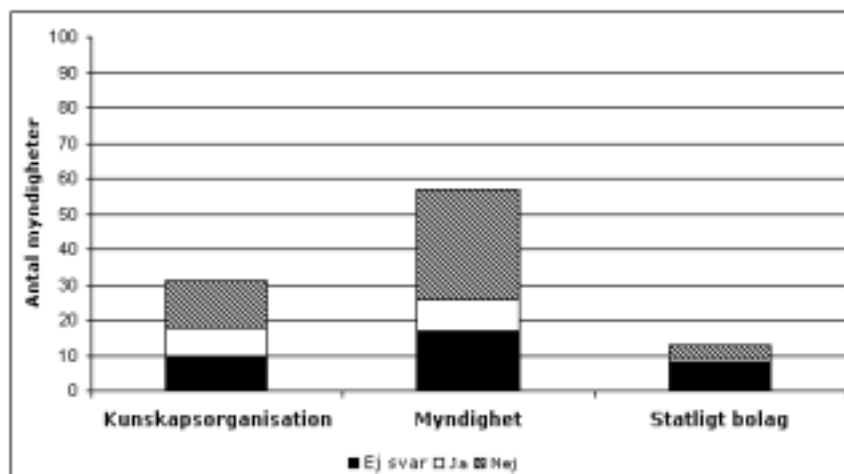
Sammanfattningsvis kan alltså konstateras vad gäller myndigheternas hantering av den elektroniska informationen att skillnaderna är avsevärda i myndigheternas sätt att praktiskt följa Förvaltningslagens krav när det gäller elektroniska dokument. Skillnaderna förefaller inte vara kopplade till typen av myndighet – med det undantaget att statliga bolag inte är tvingade att ha diarium på samma sätt som övriga myndigheter. Inte heller är departementstillhörigheten särskiljande i svaren. Det förefaller i stället vara så, att det i praktiken ankommer på varje enskild myndighet att besluta om hur man skall tillämpa Förvaltningslagen när det gäller elektroniskt utbyte med andra. Detta å sin sida innebär i praktiken att förutsägbarheten när det gäller hur en medborgares kon-

takt med olika myndigheter skall gå till och förlöpa blir låg – vilket medför att det ställs högre krav på medborgaren, eftersom denne måste lära sig hur olika myndigheter väljer att tillämpa samma lagstiftning.

Hur använder myndigheterna sina Internetsidor?

Får medborgare med tillgång till Internet mer och/eller bättre information från myndigheter än medborgare som saknar denna kanal? Tre frågor i enkäten beskriver denna frågeställning.

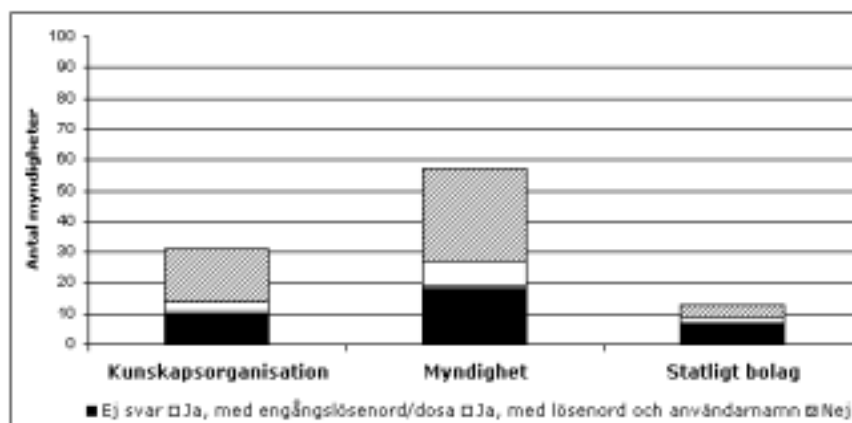
I figur 21 visas att ett stort antal myndigheter har information om och kring sin verksamhet på sina Internetsidor som inte finns tillgänglig på annat sätt.



Figur 21: Har myndigheten information som enbart finns på Internet?

Sammanlagt 17 av de 71 svarande myndigheterna – eller 24% – har uppgivit att man har denna typ av information. I de allra flesta fall rör det sig sannolikt om allmän information, men även tjänster av typen beräkning av pension ingår i denna typ av material.

Om detta kopplas till frågan huruvida det finns information på myndighetens Internetsidor som enbart kan nås av vissa grupper av tittare (figur 22) framträder ganska tydligt en bild av att myndigheterna använder Internet på sätt som kan innebära selektion av mottagare.

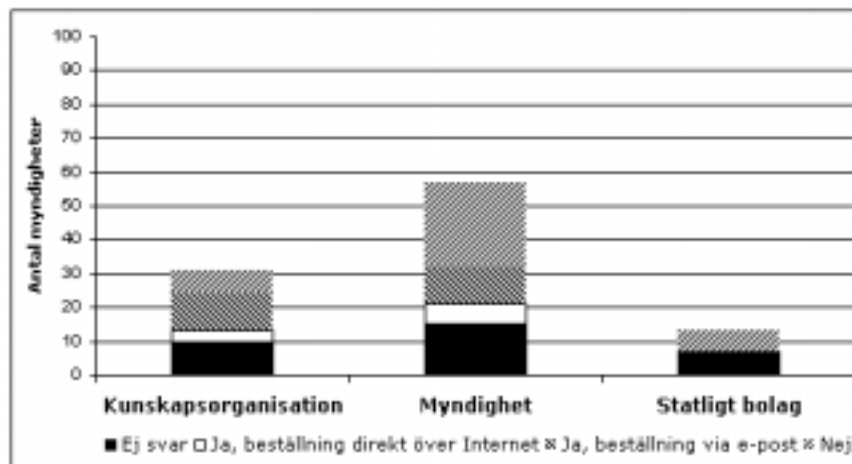


Figur 22: Har myndigheten delar av sina Internetsidor som enbart kan nås av vissa grupper utanför myndigheten?

Av svaren framkommer att 15 myndigheter, eller 21%, har denna typ av "extranät", d.v.s. delar av myndighetens Internetsidor som det krävs lösenord eller motsvarande identifiering för att komma åt. I ett av svaren lämnar myndigheten i fråga följande kommentar: "Ett extranät till viss kundkategori samt sidor där kunden kan hämta hem information efter att ha skrivit avtal med oss." Detta anger ganska väl hur myndigheten ser på verksamheten – det är kunder med exklusiv behörighet som efter avtal skall komma åt information. Oavsett om myndigheten i fråga anser sig ha goda skäl för att skapa en begränsad area så innebär det ändå i praktiken att information som i många fall säkert skulle

ha bedömts som allmän handlig och offentligt tillgänglig, på detta sätt får en form av sekretess genom själva hanteringen av informationen.

Frågan om försäljning över nätet uppkommer nästan osökt i detta sammanhang. Om man ser till hur många myndigheter som nu använder denna form för försäljning så antalet förhållandevis stort. Som framgår av figur 23 så är det 31 myndigheter, eller 44%, som anger att man har försäljning via elektroniska media, i detta fall såväl via e-post som över Internet. I detta fall kan man konstatera att relationen medborgare – myndighet i praktiken övergått till relationen kund – leverantör, även om ramverket är detsamma.



Figur 23: Säljer myndigheten varor eller tjänster över Internet?

Fortfarande är det beställning via elektronisk post som dominerar, men 9 myndigheter av de 71 svarande har idag möjlighet att ta emot beställning direkt över Internet. Fortfarande är det dock så att betalning till myndigheten sker på traditionellt sätt, d.v.s. via faktura eller mot postförskott.

Sammantaget kan konstateras att ett antal myndigheter säljer information efter elektronisk beställning. Ett antal myndigheter har också begränsade områden på Internet där någon form av avtal med myndigheten krävs för att komma in. Flera myndigheter uppger också att man lämnar ut information via Internet som inte finns tillgänglig på annat sätt. Det är emellertid värt att observera att det inte är samma

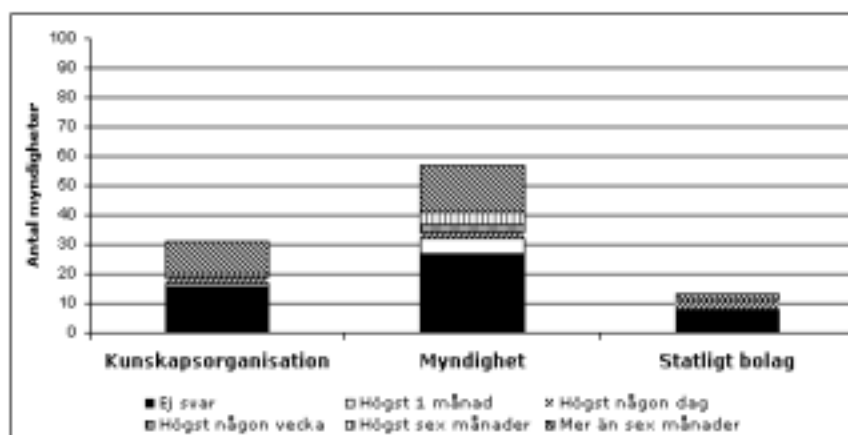
myndigheter som återkommer i de olika svaren. Fyra myndigheter – Närings- och teknikutvecklingsverket, Patent- och registreringsverket, Statens naturvårdsverk och Stiftelsen Sveriges tekniskvetenskapliga attachéverksamhet har dock svarat "ja" i någon form på alla tre frågorna. Det är således inte så att vi här kan se ett mindre antal myndigheter som har en högt utvecklad Internetverksamhet medan övriga myndigheter saknar sådan, utan det är snarare så att ett stort antal myndigheter på vart sitt sätt utvecklar olika former av relationer till Internet och till elektronisk kommunikation. Frågan är om detta ur medborgarens perspektiv är en positiv utveckling?

Kartlägger myndigheterna medborgaren?

Den fråga som ur ett försvarsperspektiv drar till sig det största intresset är naturligtvis hur myndigheterna hanterar den information som automatiskt registreras när någon kontaktar myndigheten elektroniskt. I motsats till den fysiska världen så är det i den virtuella världen nästan omöjligt att vara anonym i sin relation till myndigheten. Den möjlighet som idag står öppen för alla medborgare – att utan att uppge namn begära att få se allmänna handlingar som registrerats hos en myndighet – saknar

i praktiken motsvarighet vid en elektronisk kommunikation. Det är självklart så att information om vilken myndighet en viss medborgare eller grupp av medborgare har haft kommunikation med har ett stort värde – för kommersiella företag, för massmedia och för myndigheterna själva. Eftersom spårinformationen dessutom i sig självt är att beteckna som allmän handling blir frågan än mer intressant.²

I enkäten har fem frågor ställts som gäller köp, försäljning och lagring av spårinformation. Svaren på dessa frågor redovisas i figurerna 24 till och med 28.



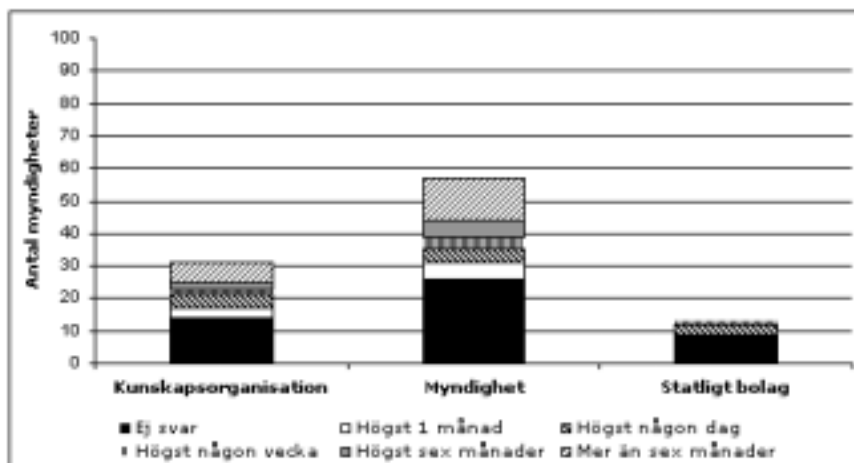
Figur 24: Lagrar myndigheten information om vilken webbläsare som besöker myndighetens Internetsidor?

²Cookie-filer lagrade på en persondator hos en myndighet är allmän handling och kan begäras ut av t.ex. en journalist. Flera fall där bevakning av myndigheternas diarium leder till kommersiella åtgärder har rapporterats. Dagens Nyheter hade den 2 november 1999 en artikel om hur en advokatfirma bevakar länsstyrelsens diarium för att kunna erbjuda personer som råkat ut för körkortindragning sina tjänster.

Majoriteten av de myndigheter som svarat på frågan lagrar information om besökande webbläsare i mer än sex månader (figur 24). Av kommentarerna till svaren framkommer att hanteringen av materialet är mycket olika. I vissa fall används informationen för systematisk uppföljning och utvärdering av myndighetens Internetsidor, i andra fall lagras informationen enbart därför att man helt enkelt anser att den skall sparas. Uppfattningen om tiden

som materialet skall sparas skiljer sig också åt mellan myndigheterna. Bristen förefaller stor vad gäller tolkningen av vad lag och förordning säger om detta.

Samma sak kan konstateras när det gäller frågan om myndigheten lagrar spårinformation om hur den egna personalen använder Internet (figur 25). Även här syns tydliga skillnaderna i uppfattning om hur regelsystemet skall tillämpas.

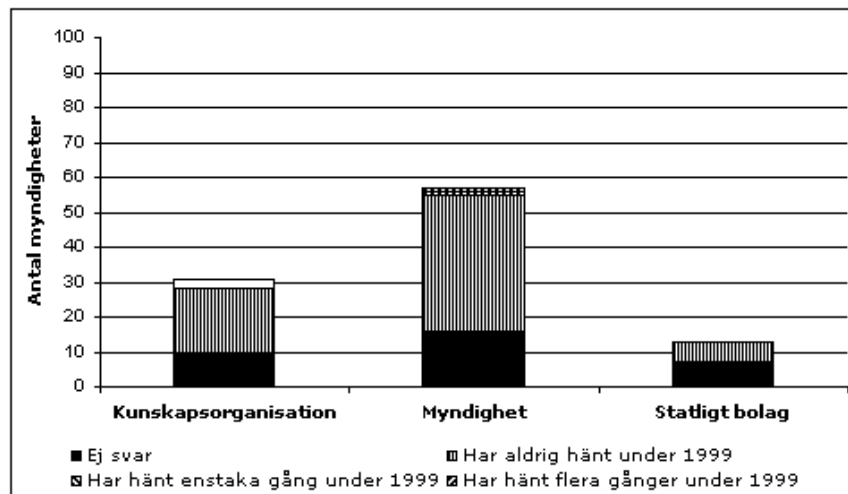


Figur 25: Lagrar myndigheten information om den egna personalens användning av Internet?

Även i detta fall varierar svaren avsevärt. Dock kan av kommentarerna till svaren utläsas att det enbart i något enstaka fall sker en medveten lagring av denna information – i de flesta fall är det upp till varje enskild handläggare att avgöra och gallra cookie-filer och annan spårinformation. Frågan måste då mot bakgrund av detta ställas hur många användare inom de berörda myndigheterna som är medvetna om existensen av denna spårinformation,

än mindre att den är allmän handling och på begäran skall lämnas ut.

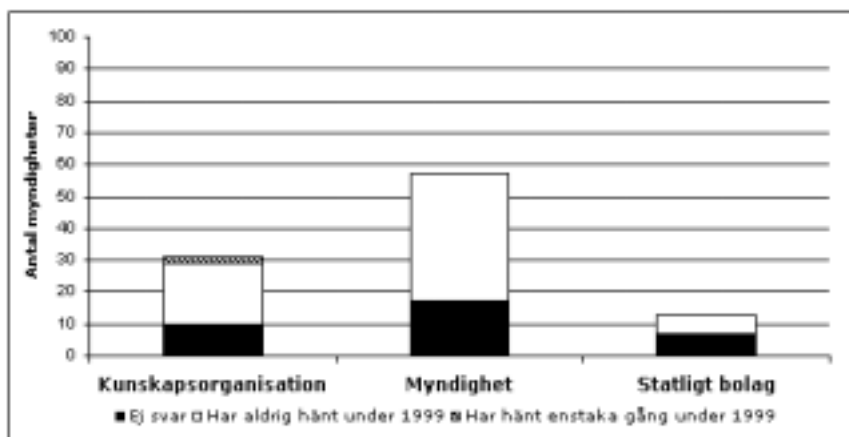
När det gäller omvärldens intresse för spårinformation som lagras hos myndigheter kan man av enkäten dra den slutsatsen att intresset ännu inte är påfallande stort. I figur 26 redovisas myndigheternas svar på frågan om man under 1999 får förfrågan om att sälja spårinformation av olika slag.



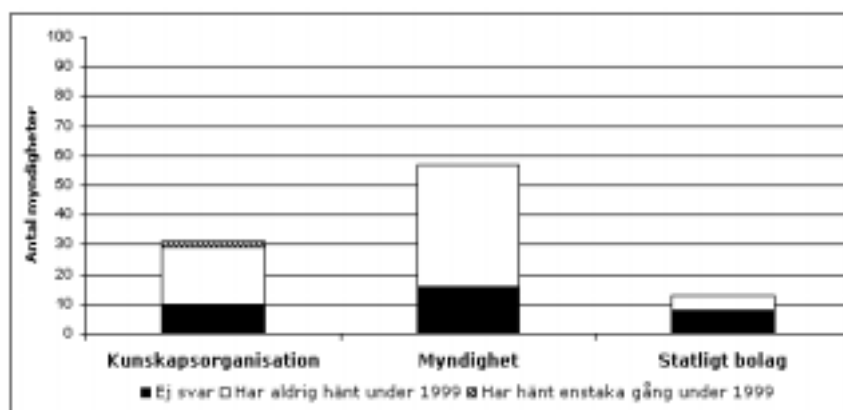
Figur 26: Har myndigheten fått förfrågan om att sälja elektronisk spårinformation under 1999?

Frågan är om man skall anse att det är ett lågt eller högt värde när 7% av de tillfrågade myndigheterna uppger att de fått förfrågan om att lämna ut spårinformation. Uppenbart är emellertid att fenomenet förekommer. I figuren 27 kan vi emel-

lertid se att antalet faktiska försäljningar av information har varit mycket begränsat – endast i två fall svarar de tillfrågade myndigheterna att de sålt information av detta slag under 1999.



Figur 27: Har myndigheten sålt elektronisk spårinformation under 1999?



Figur 28: Har myndigheten köpt elektronisk spårinformation under 1999?

På motsvarande sätt kan man av figuren 28 utläsa att myndigheterna själva inte heller verkar vara särskilt aktiva när det gäller att köpa spårinformation.

Även här har två myndigheter – för övrigt samma två som har sålt spårinformation – svarat att de köpt information av detta slag.

Slutsatsen av svaren vad gäller "registreringen" måste bli två. En första slutsats blir att det lagras stora mängder information hos myndigheterna om vem som besöker myndigheternas Internetsidor och också vilka Internetsidor myndighetens medarbetare besöker. Dock är medvetenheten om betydelsen av denna lagring svag. Tolkningen av vad regelverket säger om skyldighet att lagra information av detta slag skiftar mycket mellan olika myndigheter, och i många fall är det den enskilde handläggaren som får ansvara för hantering av spårinformationen.

En andra slutsats är att den kommersiella betydelsen av denna information ännu inte aktualiserats hos särskilt många myn-

digheter. I det helt övervägande antalet fall har myndigheten vare sig fått förfrågan om, köpt eller sålt spårinformation. Sammantaget leder detta till slutsatsen att beredskapen hos myndigheterna för att hantera konsekvenserna av den nya teknikens spår är mycket låg. Med de skiftningar i tolkning av regelverket som uppvisats kommer också medborgarnas elektroniska besök hos olika myndigheter att hanteras helt olika. Termen "godtycke" är kanske den som först faller i åtanke vid ett försök att kategorisera de tillfrågade myndigheternas hantering av denna typ av information.

Var gömmer man ett brev?

Edgar Allan Poe har i sin novell *Det stulna brevet* klargjort att det bästa stället att gömma ett hemligt brev på är bland andra brev. Sett ur ett myndighetsperspektiv kan detta konstaterande få några konsekvenser som är värda att reflektera kring i samband med Internet.

Den traditionella myndighetsrollen innebär att myndigheten har kompetensansvaret i relationen med medborgaren. Medborgaren behöver inte kunna myndighetens organisation, diarienumret på ärendet eller namnet på handlingen för att erhålla efterfrågad information. Vid en förfrågan är det myndigheten som genom sin kompetens skall se till att den frågande erhåller ett korrekt svar.

Med Internet är det tvärt om. Myndigheten tillhandahåller ett antal dokument, strukturerade på det sätt och med benämningar som myndigheten själv väljer. Sedan är det upp till den frågande att ha kompetens nog att finna svaret. Kompetenskravet är därmed flyttat från myndighet till medborgare.

Invändningen emot detta resonemang är självfallet att de gamla systemen med handläggare, registrator och krav på

öppenhet och öppetider finns kvar. Frågan är bara hur länge? Vi närmar oss tillsynes snabbt en situation där en tydlig majoritet av medborgarna har tillgång till och använder Internet, såväl privat som i sin yrkesutövning. Detta innebär sannolikt på sikt att de äldre, traditionella, formerna för myndighetens kommunikation med medborgarna kommer på sikt förtvina på grund av bristande efterfrågan.

Tecken på att denna framtid redan är här saknas inte. I den studie av svenska myndigheters arbete med millennieskiftesproblematiken som genomförs av Lunds universitet på uppdrag av Styrelsen för psykologiskt försvar syns tydligt hur olika myndigheter planerar att genomföra sin information till allmänheten och vilka kontakter man avser att ta (Sandberg & Åkerström, 1999a). Följande tabeller är hämtade ur deras rapport (sid 16).

Har myndigheten informerat allmänheten om 2000-problematiken?

Myndighet	Ja	Nej	Kanal
SRV		X	
SoS	X		Massmedier, Internet
PTS		X	
LV	X		Massmedier, Internet
BV		X	
SV	X		Internet
FI		X	
JV		X	
SvK		X	
SKI	X		Massmedier, Internet
RPS		X	
CSN	X		Internet
FM	X		Internet
GTS		X	
KVS		X	
RFV	X		Massmedier, Internet
RSV		X	
SPV		X	

Har myndigheten informerat intressenter om 2000-problematiken?

Myndighet	Ja	Nej	Kanal
SRV	X		Internet, seminarier, Sirenen
SoS	X		Internet, meddelandeblad
PTS	X		Internet, personliga träffar
LV	X		Internet, folder, massmedier
BV	X		Internet
SV	X		Internet, PM, skrivelser, träffar
FI	X		Internet
JV		X	
SvK		X	
SKI	X		Internet, träffar, pressmeddelanden
RPS	X		Intranät, seminarier, möten
CSN	X		Internet
FM	X		Internet, möten, trycksak
GTS		X	
KVS		X	
RFV	X		Nätverksträffar
RSV	X		Trycksam, samverkansmöten
SPV	X		Nyhetsbrev varje kvartal

Lundaforskarna har tillfrågat de myndigheter som har ansvar för informationen till allmänheten hur man tänker sig hantera informationsarbetet kring 2000-problematiken. Som framgår är det dels en skillnad mellan informationsarbetet till intressenter och till allmänhet, dels slående att Internet som kanal är dominerande bland de olika informationsformer som myndigheten planerar använda.

Om man ser det empiriska materialet ur den synvinkeln att frågan i grunden handlar om medborgarnas möjlighet att erhålla en säker, förutsägbar och rättvis behandling av myndigheterna ger detta upphov till en diskussion om vilka potentiella problem som den här redovisade tekniska utvecklingen kan föra med sig. Ett antal av dessa potentiella problem skall diskuteras i det följande.

Intressenter och medborgare

En första reflektion är att myndigheterna åtminstone teoretiskt sett förefaller göra

åtskillnad mellan intressenter och medborgare.

Detta märks också märks på Internetarbetet. Många myndigheter har lösenordsskyddade delar av Internet där särskilt utvalda grupper av medborgare kan hämta information och annat material. Ett exempel kan vara CSN, där "certifierade" intressenter kan hämta informationsmaterial, blanketter mm från ett Internetförråd. Som framgått av figur 22 delas denna form av möjlighet till uppdelning av Internetbesökarna med 15% av de tillfrågade myndigheterna.

I praktiken innebär detta risk för att myndigheten i allt högre grad skapar en form av extranät, där vissa delar av allmänheten integreras i myndighetens arbete genom att ges tillgång till Internetmaterial medan andra utestängs. Detta innebär också att myndigheten ställer upp regler för vilka medborgare eller grupper av medborgare som skall få tillgång till delar av myndighetens arbete som andra medbor-

gare har betydligt svårare att komma åt.

Det är uppenbart att detta sätt att arbeta kan ha stora positiva effekter. Målgruppen för informationen tydliggörs, mottagaren involveras och kan ta ansvar för den information man erhåller och integritetsskyddet ökar. Samtidigt finns en tydlig baksida på myntet. De medborgare som inte klassas som intressenter utan som allmänhet riskerar att betraktas på samma sätt som kommersiella företag ser på dem som (ännu) inte är kunder. Detta må vara rationellt ur myndighetens perspektiv och positivt ur intressenternas perspektiv, men ur perspektivet att myndigheterna skall vara det allmännas redskap och uppvisa oväld och neutralitet är det tveksamt.

Kompetenskraven

Internet som informationskanal ställer krav också på sändaren. Dels finns en teknisk dimension som inte skall förringas, i synnerhet som de olika tekniker som utvecklas blir mer och mer komplicerade sett i relation till det ursprungliga konceptet med enhetliga koder för text som visas i en mottagares läsare. Dels krävs en genomarbetad och levande struktur på myndigheten som på ett korrekt sätt speglar sändarens verksamhet och intentioner. Vidare krävs en organisation som löpande och välinformerat förmår förändra innehållet på webbplatsen. Hur många myndigheter klarar idag av dessa krav?

Redan idag framstår det klart att myndigheterna i många fall har svårt att rekrytera och behålla kompetent IT-personal. Detta får bl.a. till konsekvens att många mer eller mindre storstilade IT-projekt inom offentlig förvaltning havererar eller blir mycket försenade, men bör rimligtvis också leda till att man får svårigheter med att behålla Internetkompetensen inom myndigheten. Lösningen på problemet blir outsourcing, d.v.s. att myndigheten

köper tjänsten att hålla Internetsidorna från en kommersiell leverantör. Detta leder oftast till att myndigheten får såväl aptitliga hemsidor som fungerande webbtjänster, men leder det också till att myndigheterna uppfyller de krav på enkelhet, öppenhet och tillgänglighet som det allmänna och medborgarna har rätt att kräva?

Det finns skäl att hävda att ju mer information som läggs ut på Internet, desto större krav ställs på att den som hanterar informationen befinner sig i myndighetens ledningsfunktion. Förhållandet kan liknas vid termodynamikens andra lag; ju mer data i form av dokument som läggs ut, desto mer ökar benägenheten till oklarhet i systemet. För att data skall bli information krävs struktur och sökbarhet. För att denna information skall stödja myndigheten i dess uppgifter krävs att strukturen kopplas till myndighetens mål och instruktioner. Detta i sin tur kräver att den funktion vid myndigheten som lägger upp och bevakar strukturen är centralt placerad och har förmågan att överföra myndighetens dialog med de offentliga uppdragsgivarna till information på myndighetens webbplats. Det är synnerligen tveksamt om detta är en funktion som kan tillhandahållas av externa kommersiella aktörer.

Det man kan säga efter att ha tittat på många myndigheters webbplatser är att de ofta är slående lika kommersiella företags. Det handlar ofta om att erbjuda tjänster eller möjliggöra för besökaren att beställa t.ex. rapporter. Det handlar mer sällan om att framhålla det myndighetsspecifika. Kan detta vara ett resultat av att myndigheterna köper tjänster för sitt Internetengagemang på den öppna marknaden? Är myndighetens ledning medveten om och har sanktionerat innehållet på webbplatserna? Eftersom myndigheternas information till medborgarna är av vital betydelse för såväl möjligheterna att leva upp till de demokra-

tiska idealen som möjligheterna att hantera störningar och kriser, blir myndighetens kontroll över den egna informationshanteringen också av vitalt intresse. I och med detta blir frågan om outsourcing och kommersialisering av myndighetsinformation viktiga frågor utifrån ett demokratiskt perspektiv.

Integritetsproblem

Internettekniken är genom sin konstruktion beroende av att sändare och mottagare är försedda med unika identiteter så att de kan utväxla paket med data med varandra. Detta innebär också att information lagras om t.ex. sändaren i mottagarens dator och vice versa. Ur integritetssynpunkt är detta betänkligt eftersom det i praktiken innebär att den rätt som sekretesslagen ger varje medborgare att anonymt begära uppgifter från myndigheter sätts ur spel. I takt med att myndigheterna lägger ut allt mer information på Internet kommer också allt mer information om de som hämtar sagda information att kunna lagras.

Över tid och i samverkan med andra myndigheter kan man därigenom på ett enkelt sätt och utan medborgarens vares sig vetskap eller tillstånd bygga upp en medborgarprofil – vilka myndigheter har jag kontaktat, vilken information har jag begärt ut, vilka handläggare har jag skickat e-post till? Denna information kan sedan – i all välmening – samlas för att skapa serviceprofiler för att på så sätt underlätta medborgarens kontakter. Problemet är bara att det är myndigheten som avgör hur profilen skapas och vilken information som ligger till grund för den – och för klassningen av medborgarna. "Välmeningen" blir därmed något annat än vad som ursprungligen var tänkt.

Problemet med detta är åter att man blandar samman en i grunden politiskt styrd organisation med en marknadsfunk-

tion. Även om det är lagligt för ett privat företag att lagra och använda information om kommunikationen med sina kunder (för att förbättra kommunikationen med dem) innebär inte detta att det är lämpligt för statliga eller kommunala myndigheter att göra detsamma. I fråga om den kommersiella situationen har man som kund möjlighet att lämna marknaden – i fråga om myndigheter är inte situationen lika enkel om man inte som medborgare är villig att "rösta med fötterna".

För svenskt vidkommande kan denna fråga komma att bli av svårare slag än för andra länder i Europa. EU har i december 1999 (COM(1999) 337) antagit ett direktiv som i praktiken ger enskilda individer vetorätt över myndigheters lagring av information om deras privatliv, där det bl.a. stadgas:

Article 5

Lawfulness of processing

Personal data may be processed only if:

- 1. processing is necessary for the performance of a task carried out in the public interest on the basis of a law or in the legitimate exercise of official authority vested in the Community institution or body or in a third party to whom the data are disclosed, or*
- 2. processing is necessary for compliance with a legal obligation to which the controller is subject, or*
- 3. processing is necessary for the performance of a contract to which the data subject is party or in order to take steps at the request of the data subject prior to entering into a contract, or*
- 4. the data subject has unambiguously given his/her consent, or*
- 5. processing is necessary in order to protect the vital interests of the data subject.*

Detta direktiv – vilket är bindande även för Sverige – påminner som synes mycket tydligt om den ursprungliga Personupp-

giftslagen. Detta är knappast vare sig en slump eller förvånande. Men om svenska myndigheter skall leva upp till direktivet kommer detta sannolikt att innebära betydligt hårdare krav på hur data om personaldata hanteras än vad som idag är fallet. Direktivet står i förhållandevis klar kontrast till den svenska offentlighetsprincipens syn på att all inkommande och utgående kommunikation är allmän handling om inte annat beslutas i det enskilda fallet och med stöd av sekretesslagstiftning och kommer med största säkerhet att bli problematiskt när det skall genomföras. Den debatt som införandet av PUL medförde med ty följande förändringar visar tydligt hur konfliktlinjerna går mellan en svensk och en europeisk tradition när det gäller fråga om personlig integritet och rätten att bli lämnad i fred (jmf. tex. Baig, Stepanek & Gross, 1999)

Frågan hur detta direktiv kommer att påverka myndigheternas hantering av enskildas kommunikationer är långt ifrån klar, men sannolikheten för att den vilsenhet skall öka som enkätundersökningen visat att många myndigheter upplever när det gäller lagring och användning av spårinformation måste betecknas som stor. Skall man döma av den uppblussande amerikanska debatten i frågan om privatlivets elektroniska helgd så kommer denna vilsenhet snart nog också att få politiska återverkningar. Den debatt vi i Sverige haft om personuppgiftslagen kommer i detta ljus snarast att bli en förpostfäkting (se t.ex. Medine, 1998). Den riktiga debatten kommer att cirkla kring frågan om medborgarens rätt att vara anonym, ett problem som i papperssamhället knappast var akut men som i det elektroniska kommunikationssamhället blir av principiell natur. Joachim Benno (1998) har i sin rapport till IT-kommissionen dragit upp de huvudsakliga konfliktlinjerna ur ett rätts-

ligt perspektiv:

Anonymiseringen kan vidare medföra att det blir svårare att avgöra vad som krävs för att en handling skall vara fullbordad med rättsverkan som följd. Det kan gälla såväl kommersiella transaktioner, t ex vid avtalsingåelse, som i relationen mellan myndigheter och enskilda, t ex när en handling skall anses inkommen. Även om rättsregler, praxis och sedvanerätt pekar ut vissa element som bestämmande i dessa avseenden, kan det vara oklart för de inblandade parterna när dessa inträffar i en elektronisk miljö samt vidare hur bevis kan säkras och föras om dess förekomst.

En annan konsekvens är att det blir svårare att identifiera motpartens identitet samt avgöra i vilken egenskap och med vilken behörighet denne handlar — t ex om motparten är den han eller hon utger sig för att vara, handlar i egenskap av konsument, har behörig fullmakt, innehar en viss ålder, etc

Ytterligare en aspekt är att individen i samband med "traditionellt" utförda transaktioner normalt kan förväntas ha en någorlunda bra kontroll över den information som denne lämnar ifrån sig, såväl direkt som indirekt, och vem som mottar denna information samt på vilket sätt informationen mottas. Det omvända gäller vid elektroniska transaktioner där den enskilde ofta är helt omedveten om de elektroniska spår som denne lämnar efter sig och följaktligen också för vem eller vilka dessa spår blir tillgängliga (sid 3).

Sett i perspektivet myndighet – medborgare kan man konstatera att frågan om regler för transaktioner och förutsägbara resultat blir särskilt viktiga i situationer där en av parterna i kommunikationen har en betydligt starkare position än den andre. Denna situation torde tvivels utan vara för handen när medborgaren kontaktar myndigheten eller blir kontaktad av densamma och i denna situation kan olikhet i hante-

ringen och godtycke enbart vara till ondo för den svagare parten. Som vi kunnat se i enkäten avseende myndigheternas sätt att hantera Internetkommunikation är det just olikhet och egna tolkningar av regelsystemet som verkar vara ett utmärkande kännetecken. Anders R Olsson (1999) formulerar frågan:

Också skyddet för enskildas integritet åberopas som motiv för en mer inskränkt informationsfrihet i IT-samhället än i det gamla "papperssamhället". Sådana krav har både i Sverige och andra länder fått gehör hos lagstiftaren men har också mötts av stark kritik från grupper som värnar om det fria ordet. Skandaltörstande nyhetsmedier har, hävdar dessa kritiker, piskat upp hysteriska stämningar kring en brottslighet som förvisso kan vara obehaglig eller farlig men vars omfattning inte har ökat med IT-samhället och som inte bekämpas effektivare genom inskränkningar i yttrandefriheten. Är det inte i själva verket samhällets eliter som, genom skickligt spelande på tillfälliga opinioner, nu tar chansen att stärka sitt grepp om datornätverkens informationsflöden? Används inte IT som ursäkt för att etablera en effektivare styrning av den allmänna opinionen och en starkare polisiär kontroll? (sid 13).

Massmediernas nya roll

Nordlund (1994) har i sin kunskapsöversikt avseende samhällskommunikation liknat förhållandet medborgare – medier – myndighet vid ett triangeldrama. I detta "drama" framhålls mediernas flereggede roll i förhållandet till myndigheternas arbete:

En sådan "konflikt" inryms i frågan om medierna skall fungera som informationskanal eller som "tredje statsmakt"? Häri ligger den kanske mest grundläggande konflikten i journalistiken. Å ena sidan förväntas medierna tillhandahålla ett informativt underlag som bidrar till samhäl-

lets sammanhållning genom att väsentlig information sprids mellan dess olika delar. Häri ligger ett krav inte minst från statens sida om att beslut och andra viktiga besked förmedlas till medborgarna. Å andra sidan ingår i föreställningen om tredje statsmakt att journalisterna ska förhålla sig oberoende gentemot staten och kritiskt granska beslutsfattarnas åtgärder och allmänna beteende. Härigenom skall medborgarna förses med ett "objektivt" underlag för ett aktivt deltagande i den demokratiska debatten och processen (sid 20).

Som vi har kunnat se genom svaren på de olika enkäterna och även genom Styrelsen för psykologiskt försvars kartläggning av myndigheterna inför millennieskiftets problemet (Sandberg & Åkerström 1999) har myndigheter av olika slag lagt allt större vikt vid Internet som direkt förmedlingsteknik till medborgarna, d.v.s. i praktiken som ett system för att passera förbi massmediernas dubbla roller såsom de är beskrivna ovan. Med tanke på den snabba expansionen av Internet i hemmen är det högst sannolikt att denna trend kommer att fortsätta. Enligt SIFO interactive media "surfade" 51,2% av den svenska befolkningen mellan 12 och 79 år på Internet under november månad 1999. Ökningen har varit förhållandevis konstant under hela 1999 och ser ut att fortsätta³. Samtidigt är upplagesiffrorna för dagspressen sådan att man knappast idag kan tro på bibehållna marknadsandelar – i synnerhet inte som den viktiga arbetsmarknadsannonseringen idag flyttar över till Internet i allt snabbare takt.

Det finns flera tänkbara följderna av denna utveckling. En möjlig utveckling är att inslaget av s.k. "infotainment" ökar och att bevakningen av myndigheternas arbete från mediernas sida minskar eller koncentreras på sådana inslag som har ett högt

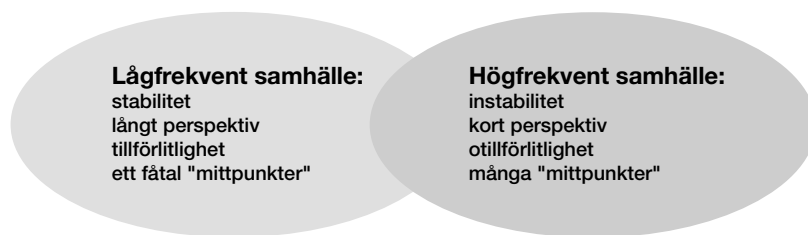
infotainmentvärde – skandaler, publikfriande berättelser och Robin Hoodhistorier. En alternativ möjlighet är att medierna överger informationsuppgiften eftersom myndigheterna klarar denna själva via Internet och i stället ägnar sig betydligt mer åt den granskande uppgiften.

I det första fallet kommer utvecklingen att riskera att leda till sämre informerade medborgare som i princip måste förlita sig till myndigheternas egen version av verkligheten – myndigheterna övertar massmediernas roll för att bevaka sin egen verksamhet. Ett utmärkt exempel på detta är regeringskansliets mycket snabba och exakta elektroniska brevtjänst, där den intresserade direkt via sin e-post kan få tillgång till samtliga pressreleaser, samtliga tal och samtliga artiklar av statsråd samt ärendelistor för de olika departementen. Dock kanske mottagaren av denna flod av information inte alltid har de källkritiska glasögonen på – i alla fall inte på samma sätt som en journalist med många års erfarenhet av inrikespolitik och betydligt vidare referensramar. Frågan blir därför vilket värde denna typ av information har

om man ser till Nordlunds andra krav.

I det andra fallet finns en uppenbar risk att det informativa underlag som skall bidra till samhällets sammanhållning och den gemensamma värdebasen inte förmedlas av medierna, utan att den bild som kommer medborgarna tillgodo kommer att bestå av en hård granskning med betoning på felaktigheter och negativa konsekvenser av myndighetsbeslut. Detta kan i sin tur leda till en än större klyfta mellan folkvalda (med ansvar för myndighetsmaktens utövande) och medborgarna.

Det vore fel att hävda att myndigheternas ökande utnyttjande Internet på något sätt bär skulden till dessa möjliga utvecklingstendenser – men en situation där myndigheterna övertar mediernas informerande roll visavis medborgarna är inte eftertraktansvärd ur demokratisk synvinkel. Om man sedan i likhet med Stig-Björn Ljunggren ser övergången från en lågfrekvent demokrati till en högfrekvent (Ljunggren 1998) blir perspektivet än mer ägnat till eftertanke. Ljunggren (sid. 12) använder följande bild för att karakterisera övergången:



³<http://www.sifointeractive.com/index2.html> 1999-12-29

Översatt till en diskussion om informationskällor kan man hävda att i det lågfrekventa samhället fanns ett fåtal väletablerade källor för samhällsinformation av typen Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet på 1960 och -70-talen, där det fanns en stabil bevakning av samhällsföreteelser och myndigheters arbete och en möjlighet för det stora flertalet intresserade medborgare att ta del av samma debatt. I dagsläget är bilden snarare den motsatta med många "mittpunkter" i informationsfloden, där myndigheternas utnyttjande av Internettekniken för att sprida den egna versionen av den egna verksamheten blott är en förändring bland många. Det är nog också fel att tro att denna utveckling på något sätt skulle motarbetas av medierna. Ljunggren noterar:

Massmediernas affärsidé är också väl anpassad till det högfrekventa samhället. Deras livsluft är att skutta mellan frågorna dag-för-dag. Det är också massmedierna som idag sköter den politiska kommunikationen i vårt land, sedan det studie-cirkelbaserade partiväsendet brutit samman och inte längre har någon kontakt med vanligt folk (sid. 36).

Här finns med andra ord en uppenbar risk för att den positiva balans som triangeldramat media – myndigheter – medborgare innebär snabbt förtvinar eftersom såväl media som myndigheter har intresse av att förändra sina roller – till förfång för medborgaren. Det är inte en omöjlig tolkning av enkäterna vid årsskiftet 1997/98 och 1998/99 att en av förklaringarna till att policyfrågorna får högre värden än praxisfrågorna är att myndigheterna faktiskt aktivt söker rollen som informationsförmedlare till medborgarna.

Ett scenario om psykologiskt försvar

Till det psykologiska försvarets främsta uppgifter hör att verka för att det svenska samhällets mål vad avser demokrati, offentlighet och pluralism i allt väsentligt kan vidmakthållas även i situationer av kris och krig. Detta ställer bl.a. krav på att man följer utvecklingen inom de områden som kan få betydelse för att dessa mål nås. Hit hör myndigheternas interaktion med medborgare och massmedier. Myndigheternas arbete är ur en teoretisk synvinkel sett det praktiska genomförandet av politiskt fattade beslut och om förtroendet för denna del av statens arbete minskar är också faran stor att förtroendet för övriga delar av samhällets funktioner sviktar. När de organisationer som har att genomföra de demokratiskt fattade besluten på mycket kort tid förändrar de tekniska villkoren för sitt arbete och därmed relationen till medborgarna blir detta av intresse att studera /analysera för det psykologiska försvaret.

Som har framgått av det empiriska materialet har myndigheternas användning av Internettekniken ökat snabbt under de senaste åren. Detta stöds också av bl.a. den under 1999 pågående undersökningen som Styrelsen för psykologiskt försvar organiserat kring hur myndigheter hantarer millennieskiftesproblematiken. Även om rättsläget när det gäller myndigheters användning av informationsteknikens tekniska möjligheter är oklart (Hammerstedt 1999) så finns knappast anledning att förmoda att myndigheters IT-användning skulle minska i framtiden. Tvärtom finns all anledning att tro att myndigheter sätta under ett ökat effektivitetstryck och med en möjlighet att kapitalisera på en kommersiellt allt mer intressant information kommer att innebära en ökad användning

av IT i allmänhet och Internettekniken i synnerhet.

Om denna förmodan är korrekt så väcks ett antal frågeställningar ur demokratisynpunkt. För att konkretisera de möjliga konsekvenserna av utvecklingen kan ett antal påstående formuleras vad gäller relationen myndighet – medborgare på ett antal års sikt. Påståendena kan jämföras med ett scenario och har samma uppgift som ett sådant såsom det är formulerat av IT-kommissionen (1998): "Ett scenario är inte en förutsägelse om vad som kommer att ske. Snarare en beskrivning av vad som skulle kunna ske, givet vissa förutsättningar. Det är en sammanhållen, kortfattad beskrivning av en möjlig framtid. Därigenom skiljer sig scenariot från prognosen, som vanligen beskriver en trolig framtid. Syftet med scenariet är att levandegöra en tänkbar framtid och därigenom tydliggöra osäkerheter, vägval och alternativa utvecklingslinjer. För att tydliggöra de kvalitativa skillnaderna mellan scenarierna är det viktigt att dra dem till sin spets. Att överdriva. Det viktiga är inte det exakta utfallet eller händelseförloppet i respektive scenario, utan den logik som varje scenario följer (sid. 20).

- Allt fler svenska myndigheter kommer att använda Internet som huvudsaklig informationskanal till medborgarna. Detta är ingången till övriga myndighetsfunktioner – diaries, beställning av material samt kommunikation med handläggare.
- Allt fler myndigheter kommer att köpa IT-tjänsterna (inklusive Internetengagemang) från kommersiella aktörer. Det gäller såväl själva webbplatsens tekniska sida som tjänsterna som webbredaktörer m.fl. innehållsliga funktioner.
- Myndigheter har sannolikt sin webbplats indelad i en öppen area där

vem som helst har tillträde och en skyddad del till vilken intressenter som är registrerade hos myndigheten har tillträde

- Myndigheter kommer i högre utsträckning än idag att lagra information om besökarna på Internetsajten för att kunna ge bättre service framöver och vid behov skicka ut gruppsspecifik information.
- De traditionella formerna för kontakter mellan myndigheter och medborgare kommer gradvis att tyna bort i takt med att Internet i ordets egentliga mening blir allmänt.
- Mediernas bevakning av myndigheterna kommer att avta i takt med att myndigheterna själva når medborgarna direkt via Internet. I och med att myndigheterna skriver sin egen historia kommer också mediernas roll som motvikt och seriös granskare att minska.

Om vi med begreppet informationsberedskap menar att en myndighet är så rustad att den kan, oberoende av situation, lämna ifrån sig eller effektivt föra ut adekvat, relevant och förståelig information till alla rymmer denna skisserade framtid flera hot. Ett första gäller tillgängligheten. Myndigheten förväntas vara första instans i ett antal samhällsstörningar som kan tänkas uppstå – vara samhällets förlängda arm för att hantera oväntade situationer. Om det scenario som skissats ovan äger giltighet innebär det dels ett ökat teknikberoende i kontakten mellan myndighet och medborgare, vilket naturligtvis ökar sårbarheten i informationssystemen. Dels att myndighetsinformationen nu blir beroende av ytterligare en kanal – den kommersiella tjänsten för webbhållning – för att fungera. Det är långt ifrån säkert att myndighetens syn på störningar i samhäl-

let tränger igenom till den grupp som fått entreprenaden att bära ansvaret för myndighetens hemsida.

Ett andra hot gäller integriteten. I och med den nya kommunikationsformen mellan medborgare och myndigheter kommer myndigheterna – sannolikt i gott uppsåt – att kunna lagra uppgifter om medborgarnas intressen och frågeställningar på ett sätt som tidigare inte varit möjligt. Genom att via offentlighetsprincipen kunna bli tvingade att lämna ut information om vem som sökt vad via Internet kan medborgarnas rätt till skydd från myndigheternas insyn utom i särskilda fall komma att rubbas. Även för "främmande makt" är självfallet denna typ av registrering av kontakter mellan myndighet och medborgare av vital betydelse – det som tidigare i huvudsak ägde rum brevledes och utan andra spår än en notering i ett diarium blir nu kontinuerligt uppdaterad information om kontakter och dess innehåll. För den som är intresserad av t.ex.

vilka medborgare som ofta hamnar i konflikt med myndigheter av olika slag torde möjligheterna till elektronisk registrering av informationsutbyten komma att vara ett viktigt verktyg.

En sista konsekvens av scenariot är att myndigheternas uppfattning om sig själva som aktörer på en marknad förstärks. För myndighetens ledning blir informationsansvaret gentemot medborgarna på detta sätt inte en demokratisk skyldighet utan en teknisk tjänst som upphandlas – i synnerhet om mediernas bevakning av myndigheternas arbete minskar. Allmänt innebär detta att informationsarbetet inom myndigheten riskerar att bli bedömt i ljuset av intäkter och kostnader och inte som en skyldighet sprungen ur det demokratiska uppdraget. Risken för att man ser sin verksamhet som marknadsstyrd och inte som en konsekvens av politiska beslut ökar och risken för särbehandling av den del av allmänheten som inte uppfattas som intressenter blir också större.

FRAMTIDA STUDIEUPPGIFTER

Denna undersökning av ett antal svenska myndigheters användning av Internet och Internetteknik under perioden december 1997 till och med december 1999 har pekat på ett antal oklara punkter och framhållit ett antal möjliga farhågor för framtiden. Detta skall inte tolkas så att utvecklingen på något deterministiskt sett skulle vara negativ – snarare är det väl så, att all snabb teknisk förändring som påverkar ett stort antal människor och den struktur som vi lever och arbetar i, innehåller såväl risker som möjligheter. Dock kan man med ledning av de här genomförda enkäterna resa åtminstone tre frågor vilka vore värda ett ytterligare studium. Utan inbördes rangordning är de som framgår nedan.

Vilken bild av verksamheten förmedlar myndigheterna till medborgarna via sina Internetsidor?

Myndigheternas uppgifter är i teorin väl definierade av den politiska makten, kanaliserad genom departement och olika styr-dokument. I praktiken vet vi emellertid att många myndigheter har stor makt att själv fatta vad som i praktiken är policybeslut med betydelse för de enskilda medborgarna. Om myndigheterna nu själva får en möjlighet att beskriva sina uppgifter och sin verksamhet – hur ser då den bilden ut? Kommer den att präglas av en myndighet med en marknadsroll, av en traditionell myndighetsroll eller av någon ny form av relation till medborgarna? Kommer den att innebära interaktivitet och öppenhet med ökade möjligheter för medborgarna att ta del av allmänt material eller kommer den

att medföra ökad segregering av mottagare och ökad slutenhet?

Vilken blir mediernas roll som bevakare av myndigheterna när myndigheternas användning av Internet ökar?

Nyhetsmediernas förutsättningar förändras lika snabbt som Internettekniken gör insteg i de svenska hemmen. Detta är en nödvändighet och inte något att förvånas över. Men om Internetteknikens ökade användning också innebär att myndigheterna själva i allt högre grad blir "informationsleverantör" direkt till medborgarna samtidigt som medierna blir allt mer inriktade på att möta förmodade behov av upplevelser – vem står då för den kritiska granskningen som har varit en av mediernas viktigaste uppgifter i triangeln myndighet – medborgare – medier? Innebär utvecklingen att denna granskning minskar och att ett större ansvar läggs på medborgaren själv för att starta och driva frågor – ökar då inte riskerna för godtycke och för att enbart de aktiva och välutbildade medborgarna får sin rätt tillgodosedd?

Hur kommer debatten om privatlivets elektroniska helgd att se ut i Sverige?

En omfattande debatt om individens rätt att bli lämnad i fred från statens och marknadens aktörer är under uppsegling i USA och inom EU. Polariseringen i debatten är redan nu tydlig och synen på individens rätt ofta helt olika. Sverige intar här en mellanställning eftersom offentlighetsprinci-

pen talar för öppenhet medan vår knytning till EU talar för individens rätt att avgöra vilka uppgifter som skall lagras och lämnas ut. Hur kommer detta korstryck att hanteras i praktiken? Kommer skyddet för individen att öka så att myndigheter inte kan sälja eller köpa elektronisk spårinformation eller data om person –

och hur påverkar detta i så fall den redan ganska livliga handel av denna typ av data som pågår? Vad händer med den svenska offentlighetsprincipen om EUs direktiv tillämpas strikt – och vad innebär i så fall detta för medborgarnas möjligheter att ta del i samhällsdebatt och kritiskt granska maktutövningen?

SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE KOMMENTARER

Hos 101 myndigheter har vid två tillfällen, årsskiftet 1997/98 och årsskiftet 1998/99 förfrågningar gjorts om dels myndighetens policyarbete inom Internetområdet och intranätområdet, dels gällande praxis inom de två områdena. Med policy menas i denna studie sådana övergripande beslut och riktlinjer som myndigheten arbetat fram, medan praxis avser myndighetens faktiska verksamhet inom de två områdena. Lika många besvarade enkäten vid respektive tillfälle (73 respektive 74) och 60 myndigheter besvarade enkäten båda gångerna. En tredje enkät skickades ut i november 1999 till samma myndigheter med frågor om hur myndigheterna hanterar elektroniskt material och hur medborgarna har möjlighet att nå myndigheten över Internet. 71 myndigheter besvarade den tredje enkäten; 45 myndigheter har besvarat alla tre enkäterna.

Enkätformulären redovisas i bilaga 1. Vilka myndigheter som tillställdes enkäten samt svarsfrekvens framgår av bilaga 2.

Myndigheterna som ingår i studien har klassificerats i tre kategorier, nämligen (1) traditionella myndigheter, (2) kunskapsorganisationer och (3) statliga bolag.

Studien visar att när det gäller Internet skiljer sig de tre myndighetskategorierna åt. Aktivitetsnivån är generellt sett högst inom de statliga bolagen, därefter inom kunskapsorganisationerna och lägst inom de traditionella myndigheterna. Samtliga tre kategorier myndigheter uppvisar en högre aktivitet inom området policy än inom praxis, vilket skulle kunna tyda på att vi här rör oss med ett beslutsområde som fungerar enligt top-down-principen, d.v.s.

att besluten i ledningen av organisationen föregår genomförandet. Alla tre typer av myndigheter har ökat sin aktivitet markant mellan de två mätningarna.

De tre organisationsformerna skiljer sig inte bara i aktivitetsnivå utan också vad avser Internetområdet när det gäller inom vilka områden man har arbetat mest med policies. De statliga bolagen har en betydligt högre nivå inom säkerhetsområdet, medan kunskapsorganisationerna har störst aktivitet vad avser vilken information om verksamheten som skall läggas ut "på nätet". De traditionella myndigheterna har också mest aktivitet inom sistnämnda område, men även när det gäller regler för personalens användning av Internet.

När det gäller intranät är intrycket att aktivitetsnivåerna genomgående har ökat under 1998 även inom detta område, men förändringarna är så små att några slutsatser inte kunnat dras om skillnader mellan de tre myndighetskategorierna. Intranät var vid årsskiftet 1997/98 knappast en förekommande verksamhet bland de undersökta myndigheterna.

Myndighetens storlek i termer av antalet anställda förefaller ha betydelse för Internetanvändningen. Studien tyder på att en brytpunkt finns när myndigheten har fler än 40 medarbetare. De myndigheter som ligger över detta tal har en till synes högre grad av Internetanvändning än de mindre organisationerna.

Departementstillhörigheten verkar också ha betydelse för aktiviteten inom Internetområdet. Sett i relation till Förvaltningslagen och till förvaltningsdoktriner är Internet en form för information som gör

myndigheten till en serviceproducent på en marknad. Det kommersiella företaget blir norm, och efterfrågestyrd kunskap präglar relationen till omgivningen. Detta kan vara en av förklaringarna till skillnaderna mellan departementen. De departement som omfattar en annan förvaltningsdoktrin, t.ex. den lagstyrda förvaltningen, har knappast samma intresse av att utnyttja ett instrument som så tydligt gör medborgaren till kund och inte till undersåte.

Sammantaget pekar studien på att myndigheterna – kanske som ett resultat av effektivitetskrav och besparingar – har börjat använda Internet som primär informationskälla vad gäller kontakterna med medborgarna. Avsaknaden av motsvarande aktivitet inom intranätområdet tyder dock på att förändringen vad gäller formerna för kommunikation med medborgarna inte motsvaras av en förändring vad gäller formerna för kommunikation inom myndigheterna.

Internet är ett fantastiskt verktyg för att sprida information till många mottagare på ett snabbt och säkert sätt. Men är det också ett bra verktyg för den offentliga förvaltningens lagenliga relation till och med medborgarna? Denna studie ger inget säkert svar på den frågan, men pekar på att det kan finnas skillnader i hur myndigheter av olika slag tar åt sig den nya tekniken, skillnader som delvis kan förklaras av att man utgår från olika förvaltningsdoktriner. Huruvida detta innebär att vi inom en mer eller mindre näraliggande framtid får än mer uttalade skillnader mellan olika myndigheters förhållningssätt till medborgarna/kunderna/undersåtarna är oklart. Klart är emellertid att Internet som verktyg passar väl in i synsättet på myndigheterna som serviceorganisationen på en marknad. För den oinvidige kan det understundom vara nästan omöjligt att skilja vissa myndigheters hemsidor ifrån

företag inom den privata sektorn som arbetar inom samma område.

När det gäller intranät hade denna teknik knappast slagit igenom vid årsskiftet 1997/98. Enkäten ett år senare visar emellertid heller inga starka utvecklingstendenser inom området. Samtidigt innehåller intranätstekniken sprängkraft nog för ställa frågor om myndigheternas interna arbetssätt och organisatoriska mognad. Kommer en förvaltningsmodell som fortfarande i hög grad bygger på ett Weberskt synsätt när det gäller organisation att kunna hantera en teknik som nästan kräver en arbetslagsmodell? Klarar myndigheter som fortfarande ser sin roll som överhet och den legala processen som förebild att hantera kraven på målstyrning, delegation och processyn? Allt detta krävs nämligen för att en organisation skall kunna etablera och vidmakthålla ett fungerande intranät.

Skillnaden mellan myndigheternas användning av Internet och intranät talar också för att den nya tekniken mer har kommit att användas för att effektivisera myndigheternas kontakter med medborgarna och mindre för att förändra de interna arbetssätten.

Sett ur perspektivet att myndigheterna skall vara det demokratiska systemets verktyg för att genomföra beslut kan myndigheternas snabba acceptans av Internet medföra problem. Dels är det uppenbart att Internet för många myndigheter har kommit att bli den primära informationskanalen för att snabbt och flexibelt nå ut till medborgarna. Dels är det lika uppenbart att Internettekniken för att kunna fungera som myndighetens huvudsakliga kommunikationskanal till medborgarna ställer mycket stora krav på den interna organisationen. Om detta löses genom att myndigheten upphandlar tjänster på den kommersiella marknaden är risken betydande

att resultatet blir en förändrad syn på medborgarnas ställning i relation till myndighetens uppgifter. För att Internettekniken skall bli en positiv kraft i relationen myndighet – medborgare krävs sannolikt att kompetensen dels finns inom myndigheten dels är väl förankrad i myndighetens ledning. Som utvecklingen idag ser ut är det tveksamt om några av dessa två krav kommer att bli uppfyllda.

Den tredje enkäten som tillställdes myndigheterna under november 1999 hade till uppgift att belysa myndigheternas syn på hur den information som genereras via elektroniska kontakter med medborgarna skall hanteras. Av svaren att döma hanterar de flesta myndigheterna information som kommer via e-post eller Internet på ett sätt som myndigheten självt beslutar om. Olikheten mellan myndigheterna är mycket stor och samtidigt tyder enkätsvaren på att vissa aspekter när det gäller elektronisk kommunikation ännu är relativt okända för många myndigheter. Sålunda har mycket få myndigheter sina diariér på Internet och frågor om hur lagring av elektroniska meddelanden går till får många olika svar. De flesta myndigheterna förefaller okunniga om frågor som gäller spårinformation även om ett fåtal har fått förfrågan och även sålt sådan spårinformation. En relativt stor andel av myndigheterna har Internetavdelningar som enbart kan nås av personer med tillstånd, s.k. extranät

och många myndigheter säljer också material via nätet. Sammantaget ger den tredje enkäten en bild av stor disparitet och enteprenörsanda – egenskaper som inte utan vidare är av godo ur ett förvaltningsperspektiv där förutsägbarhet och likabehandling är viktiga faktorer.

Denna undersökning av ett antal svenska myndigheters användning av Internet och Internetteknik har pekat på ett antal oklara punkter och framhållit och diskuterat ett antal möjliga farhågor för framtiden. Detta skall inte tolkas så att utvecklingen på något deterministiskt sett skulle vara negativ – snarare är det väl så att all snabb teknisk förändring som påverkar ett stort antal människor och den struktur som de lever och arbetar i innehåller såväl risker som möjligheter. Med ledning av de genomförda enkäterna skulle man kunna resa åtminstone tre frågor vilka vore värda ett ytterligare studium. Utan inbördes rangordning är de som framgår nedan:

- Vilken bild av verksamheten förmedlar myndigheterna till medborgarna via sina Internetsidor?
- Vilken blir mediernas roll som bevakare av myndigheterna när myndigheternas användning av Internet ökar?
- Hur kommer debatten om privatlivets elektroniska helgd att se ut i Sverige?

SUMMARY

"Authorities, Internet and Integrity"

by Michael Nydén, Ph. D.

On two occasions, turn of the year 1997/98 and 1998/99, 101 Swedish government agencies were surveyed about their policies and practices in the area of Internet and Intranet. In the context of this study, policy refers to the overall decisions and guidelines at which the agencies have arrived, whereas the term practices refers to actual activities in these two areas. The number of responding agencies was virtually the same on both occasions (73 in 97/98 and 74 in 98/99), and 60 agencies responded to both surveys. In November 1999, a third survey was sent to the same government agencies asking how they handle electronic material and how citizens can reach them via Internet. 71 agencies responded to the third survey, resulting in 45 that have answered all three. The survey form is found in Appendix 1.

The Swedish government agencies that received the survey are listed in Appendix 2. These agencies have been divided into three categories: (1) traditional agencies, (2) non-traditional organisations (e.g., scientific, cultural, social and aid organisations) and (3) state-owned companies.

As regards Internet, the study shows differences between these three categories of agencies. The activity level is generally highest among the state-owned companies, followed by non-traditional organisations and, lastly, traditional agencies. All three categories of agencies appear to be more active in the area of policy than practices, which might mean that we are dealing with an area of decision-making that works according to the top-down principle, i.e.,

high-level decisions precede realisation. All three types of agencies substantially increased their activity between the times of the first two surveys.

These three organisation forms are not only different in terms of activity level, but also, as regards Internet, in terms of the particular focus of their policies. The state-owned companies have the highest activity level in the area of security, whereas the non-traditional organisations have been most active in addressing what kinds of agency information should be published on the Web. The traditional agencies have also been most active in the latter area, including dealing with rules for staff use of Internet.

As regards Intranet, the impression is that, even here, activity levels consistently increased during 1998, but the changes were so small that no conclusions can be drawn as to differences between the three agency categories. At the turn of the year 1997/98, Intranet activity hardly occurred among the surveyed agencies.

The size of the agency in terms of number of employees seems to be significant for Internet use. The study reveals a breaking point at 40 staff members. Agencies with more than 40 employees appear to have a higher degree of Internet use than do smaller organisations.

Ministry affiliation also seems to be significant for Internet activity. Viewed in relation to The Public Administration Act and administrative doctrines, Internet is an information form that renders government agencies to service producers operating on a market. The commercial company becomes the norm, and demand-governed knowledge characterises the relation to the surrounding world. This can provide one explanation for the differences between the ministries. Those ministries embracing another administrative doctrine, e.g.,

lawenforcing and regulatory administrations, hardly have the same interest in using an instrument that so clearly renders citizens to customers instead of subjects. All in all, the study indicates that government agencies – perhaps as a consequence of efficiency demands and cutbacks – have begun to use Internet as the primary medium of information dissemination to and contact with citizens. The lack of comparable Intranet activity, however, seems to indicate that the change in forms of communication with the public does not have a counterpart in terms of communicative change within government agencies.

Internet is a fantastic tool for distributing information to many recipients in a rapid and secure manner. Is it, however, also a good tool for managing the government administration's lawful relationship to and with the citizenry? The present study provides no clear answer to this question, but instead indicates that there can be differences in how agencies of various kinds adopt this new technique – differences that can be partially explained by the agencies' bases in different administrative doctrines. It is also unclear whether this means that we, in the near future, will see more pronounced differences between government agencies' approaches to citizens/customers/subjects. However, it is clear that the Internet as a tool is well suited to a view of government agencies as service organisations on a market. For the uninitiated, it is sometimes almost impossible to differentiate certain government agencies' Web pages from those of private companies working in the same area.

On the Intranet side, the technique had hardly become generally accepted at the turn of the year 1997/98, and there were still no strong tendencies towards development in this area a year later. At the same time, this technique is sufficiently

powerful to call into question government agencies' working methods and organisational maturity. The question is: Will an administrative model that is still largely based on a Weberian outlook on organisation be able to handle a technique that almost requires a team approach? Can agencies that still see their role as that of an authority and the legal process as an example deal with demands for goal-guided methods, delegation and process orientation? In order to establish and maintain a functioning Intranet, all of these aspects are required.

This difference between government agencies' use of Internet and Intranet also shows that the new technique has come to be used more to streamline agencies' contacts with citizens and less to change internal working methods.

If we consider that government agencies should be the democratic system's decision-implementing tools, these agencies' rapid acceptance of Internet can involve problems. First, it is clear that, for many agencies, the Internet has become the primary channel of information for rapidly and flexibly reaching the citizenry. Second, it is equally clear that Internet technique – if it is to function as the agencies' main channel of communication to citizens – makes heavy demands on internal organisation. If this problem is solved by agencies purchasing services on the commercial market, there is a great risk of a changed outlook on the position of the citizenry in relation to the duties of government agencies. To ensure that Internet technique will be a positive force in the agency-citizen relation, relevant competence should probably exist within the agency and be well anchored among agency executives. Given today's developments, it is doubtful whether either of these two requirements will be met.

The purpose of the third survey, distributed in November 1999, was to elucidate government agencies' views on how the information that is generated via electric contacts with citizens should be dealt with. According to the answers, most agencies' methods for handling the information reaching them via e-mail or Internet are self-determined. Differences among the agencies are quite large, while the answers indicate that certain aspects of electronic communication are still relatively unknown to many of them. Thus, only very few agencies have their diaries on the Internet, and questions on how electric messages are stored receive many different answers. Most agencies appear to be ignorant concerning questions on tracking information, although a few of them had received inquiries and even sold such information. A relatively large proportion of agencies have Internet departments that can only be reached by people with authorisation, so-called Extranet, and many also sell material via Internet. All in all, the third survey provides a picture of great disparity and entrepreneurial spirit – features that we cannot say off-hand are favourable from a public administrative perspective,

according to which predictability and equal treatment are important factors.

This investigation of several Swedish government agencies' use of Internet and Intranet technique has revealed a number of unclear points and presented and discussed a number of possible apprehensions for the future. This is not to say that the development is negative in any deterministic way, but instead to point out that this rapid technical change – which has affected so many people and the structures in which they live and work – contains risks as well as possibilities. Based on the completed surveys, we can formulate at least three questions that would be worth addressing in an additional study. These questions are, in no order of precedence:

- What image of the agencies' organisation and activities is conveyed to the citizenry via the agencies' Web pages?
- What is the media's role as scrutinisers of government agencies and their activities at a time when agencies' use of Internet is increasing?
- What will characterise the Swedish debate on the electronic sanctity of private life?

REFERENSER

- Allison, G.** , 1971, *Essence of decision*, Boston Mass.
- Associated Press**, 1998, Agencies cant purge computers. White House among those affected by ruling, Sid: 44A., 04-11-1998
- Baig, E. & Stepanek, M. & Gross, N.** , 1999, Special Report : PRIVACY. , Publ. i: *Business Week*, Vol: Vol. 3623, Sid: 84., 04-05-1999
- Benno, J.** , 1997, Transaktionens anonymisering och dess påverkan på rättsliga problemställningar, Publ. i: *Det IT-rättsliga observatoriets rapport 1/97*, URL: <http://www.itkommissionen.se/observ/rapport1.htm>
- Dalén, J & Gruvberger, D & Morin, O & Männik, K**, 1999, "Intranätstudie på Tekniska Verken", Linköpings universitet, <http://i95joada.island.liu.se/eis/intranaet/text.htm>
- Datainspektionen**, 1998, Försäljning av myndighetsinformation
- Ds 1998:10**, Offentligt rättsinformationssystem
- Ds:1999:7**, Upphovsrätt och offentlighet
- Engardio, P.** , **Cover Story** – The Internet Age – Government : Activists without Borders. , Publ. i: *Business Week*, Vol: Vol. 3649, Sid: 144., 10-04-1999
- European Union**, 1999, Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data by the institutions and bodies of the Community and on the free movement of such data, Vol: 99/0153 (COD)
- Hammerstedt, P.** , 1999 , Myndighetsinformation i informationssamhället, SISU 1999
- IT-kommissionen**, 1998, IT och nationalstaten – fyra framtidsscenarier, IT-kommissionens rapport 6/98, Stockholm
- Johansson, A.**, 1998, "Intranät kortsluter företagets organisation", Publ. I: *Computer Sweden nr 78* 1998
- Ljunggren, S.** , 1998, Demokratin i det högfrekventa samhället: Från 1 ATP-fråga på tio år till 10 ATP-frågor på ett år, Publ. i: *KFB-Rapport 98:20 och TELDOK*, Stockholm
- Manning, W.** , Should you be on the Net? (law enforcement agencies). Vol. 66, Publ. i: *The FBI Law Enforcement Bulletin*, Sid: 18(5)., 01-01-1997
- McAllester, M.** , Identity Crisis – Theft of personal information commerical abuses and terrorist threats fuel debate over the future of the Net. , Publ. i: *Newsday*, Sid: C03., 09-30-1998
- Mediebarometer** 1998, Nordicom 1999, Göteborgs universitet
- Medine, D.** , 1998, Privacy in Electronic Communications, Publ. i: *Congressional Testimony*, 03-26-1998
- Nordlund, R.** , 1994, Ett triangeldrama, Psykologiskt försvar, Meddelande nr 136:a
- Nydén, M.** , 1995, Hotet från IT, Styrelsen för psykologiskt försvar, Meddelande 138
- Olsson, A.** , 1999, Elektronisk demokrati, Publ. i: *Demokratiutredningens skrift nr 16*, Vol: SOU 1999:12
- Parliament Office of Science and Technology**, 1998, Electronic Government, URL: <http://www.parliament.uk/post/egov.htm>
- Prop. 1997/98:136**, 1997, Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst
- Prop 1999/2000:11**, 1999, Personuppgiftslagens överföringsregler
- Rothstein, B. (red)**, 1991, Politik som organisation, Stockholm: SNS 1997, 2:a uppl

Sandberg, H. & Åkerström, M. , 1999a, Medborgare medier och myndigheter om millennieskiftet – februari 1999, URL: <http://www.psydcdef.se/Millennieskiftet/>

Sandberg, H. & Åkerström, M. , 1999b, Medborgare medier och myndigheter om millennieskiftet – maj 1999, URL: <http://www.psydcdef.se/Millennieskiftet/>

SIFO, 1998, "34 procent av svenskarna surfar enligt Sifos Webbniversum 980317", pressmeddelande 1998-03-17

SoU 1996:40, Elektronisk dokumenthantering

SoU 1997:39, Integritet Offentlighet och Informationsteknik

SoU 1998:15, Distansarbete

SoU 1999:117, IT i demokratins tjänst, Vol: Demokratiutredningens forskarvolym VII

SoU 1999:85, Bredband för tillväxt i hela landet

Statskontoret, 1998, Offentlig förvaltning och demokrati i informationssamhället, **Statskontoret** 1998:2

Söderlind, D. & Pettersson, O. , 1988, Svensk förvaltningspolitik, Diskurs Uppsala

The Economist, 1999, The surveillance society. , Vol: Vol. 351, 05-01-1999

Vedung, E. , 1991, Utvärdering i politik och förvaltning, Studentlitteratur

LITTERATURLISTA

Följande litteraturlista är avsedd som en ingång för den som är intresserad av de frågor som behandlats i denna rapport. Listan gör inga anspråk på att vara komplett, men torde innehålla många av de publikationer som varit viktiga för de senaste årens debatt kring Internet, integritet och myndigheters relation till den nya tekniken.

- Augustson, M. & Bergstedt Sten, V.**, 1999, Outsourcing av IT-tjänster, Industrilitteratur Stockholm
- Bernitz, U.**, 1995, Immaterialrätt, Publ. i: 5 uppl. 1995
- Blume, P.**, 1996, Arbejdsmarked og persondatabeskyttelse, Publ. i: UfR B 1996, Sid: 427 ff.
- Blume, P.**, 1996, Personregistrering, Publ. i: 3. rev. udgave
- Bogdan, M.**, 1998, Kan en internethemsida utgöra ett driftsställe vid bedömningen av svensk domsrätt och tillämplig lag?, Publ. i: SvJT, Vol: 1998:10, Sid: 825-836
- Bohlin, A.**, 1988, Allmänna handlingar
- Bohlin, A.**, 1994, Offentlighetsprincipen, Publ. i: 4 uppl.
- Bohlin, A.**, 1996, Offentlighet och sekretess i myndighets forskningsverksamhet, Publ. i: Förvaltningsrättslig tidskrift, Vol: 1996, Sid: 183 ff.
- Brottsförebyggande Rådet**, 1999, Intensivövervakning med elektronisk kontroll: Utvärdering av 1997 och 1998 års riksomfattande försöksverksamhet
- Cappelen-Smith, H.**, 1996, Behöver lagstiftningen om emissionsprospekt reformeras?, Publ. i: SvJT, Vol: 1996, Sid: 205 ff.
- Corell m.fl., H.**, 1992, Sekretesslagen – Kommentar till 1980 års lag med ändringar, Publ. i: 3 uppl.
- Datainspektionen**, 1999, Rapport till regeringen den 1 mars 1999. Personuppgifter på Internet: Undantag från förbudet i 33 § personuppgiftslagen
- Datainspektionen informerar 9**, 1999, Personuppgiftsombudet
- Datainspektionens praxis 1999**, 1999, CD-ROM
- Datainspektionens rapport 1999:1**, 1999, Apotekens registrering av kunduppgifter
- Datainspektionens rapport 1999:2**, 1999, Frivilligt integritetsskydd på Internet
- Datainspektionens rapport 1999:3**, 1999, Skyddade uppgifter i folkbokföringen
- Datainspektionens rapport december 1998**, 1998, Försäljning av myndighetsinformation
- Datainspektionens rapport december 1998**, 1998, Kundregister hos banker
- Datainspektionens rapport december 1998**, 1998, Personregistrering vid sjukhus
- Datainspektionens rapport december 1998**, 1998, Resebranschens register
- Datainspektionens rapport december 1998**, 1998, SAS registrering av Eurobonus- och taxfree medlemmars inköp
- Datainspektionens rapport december 1998**, 1998, Teleoperatörers kundregister
- Dir. 1984:48**, 1984, "Data- och offentlighetskommittén [Ju 1984:06]; tilläggsdirektiv "
- Dir. 1989:26**, 1989, Datalagsutredningen [Ju 1989:02]
- Dir. 1992:50**, 1992, Kommittédirektiv till kommittéer och särskilda utredare att redovisa regional-politiska konsekvenser
- Dir. 1993:7**, 1993, Personnummerutredningen [Ju 1993:01]

Dir. 1994:104, 1994, Mediekommittén [Ju 94:13]
Dir. 1994:124, 1994, Direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare att redovisa jämställdhetspolitiska konsekvenser
Dir. 1994:23, 1994, Direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare att pröva offentliga åtaganden
Dir. 1995:120, 1995, Utredningen om fastighetsdatasystemets författningsreglering [Ju 95:09]
Dir. 1995:125, 1995, Katalogutredningen [K 1995:06]
Dir. 1995:38, 1995, Registerutredningen [Ju 1995:01]
Dir. 1995:96, 1995, Utredningen [S 1995:07] om register för forskning inom rättspsykiatri
Dir. 1996:108, 1996, En utredning om bostadsrättsregister samt frågor om förvärv och pantsättning av bostadsrätt [Ju 1996:10]
Dir. 1996:117, 1996, En utredning om en översyn av bestämmelserna inom trafikregisterområdet [K 1996:06]
Dir. 1996:14, 1996, Pliktregisterutredningen [Fö 1996:03]
Dir. 1996:22, 1996, Registerutredningen [Ju 1995:01]
Dir. 1996:31, 1996, Utredningen om det allmännas skadeståndsansvar vid överträdelse av EG-rätten [Ju 1996:04]
Dir. 1996:43, 1996, Grunddatabasutredningen [Fi 1996:06]
Dir. 1996:49, 1996, Direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare att redovisa konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet
Dir. 1996:55, 1996, Utredningen om åtgärder mot vissa bulvanförhållanden m.m. [Ju 1996:06]
Dir. 1996:89, 1996, En utredning om register för skattebrottsutredningar m.m.
Ds 1989:24, 1989, Datatekniken och den personliga integriteten i arbetet – en kartläggning
Ds 1994:51, 1994, Skyddet för enskilda personers privatliv – En studie (gjord av Per Jermsten)
Ds 1994:80, 1994, Elektronisk dokumenthantering inom skatteförvaltningen (Promemoria av Per Furberg)
Ds 1996:19, 1996, Lag om kriminalvårdsregister
Ds 1996:38, 1996, Moderna telekommunikationer åt alla
Ds 1996:61, 1996, Kassetersättning m.m.
Ds 1996:70, 1996, Översyn av registerlagarna inom socialförsäkringsadministrationen
Ds 1996:71, 1996, Rättsligt skydd för databaser
Ds 1997:2, 1997, Nya register för tullens brottsbekämpande verksamhet
Ds 1999:20, 1999, Kulturnät Sverige: för ökad tillgänglighet till kulturen på Internet
Ds 1999:29, 1999, Utökat skydd för kodade tjänster
Ds 1999:35, 1999, Ändringar i marknadsföringslagen (1994:450)
Ds 1999:45, 1999, Distansavtalslag
DsC 1984:11, 1984, Remissyttranden över statistikutredningens betänkande (SOU 1983:74) Framtida statlig statistik – En sammanställning från civildepartementet
DsJu 1977:11, 1977, Handlingssekretess och tystnadsplikt (Del 1) – Förslag till ny sekretesslag

DsJu 1981:15, 1981, Tillstånd och tillsyn enligt datalagen – Förslag till åtgärder på kort sikt m.m. (Promemoria av Datalagstiftningskommittén)

DsJu 1987:8, 1987, Integritetsskyddet i informationssamhället 3 – Grundlagsfrågor (Delbetänkande av Data- och offentlighetskommittén)

Edmar, M. & Broms, S. & Carls, P. & Seipel, P., 1999, Internetpublicering en juridisk vägledning, Kulturnät Sverige Stockholm

Eklöf, D., 1999, Mjukvara marknader och missbruk, Publ. i: NIR, Vol: 1999:1, Sid: 157-188

Europarådet, 1991, Data protection and the media – Study prepared by the Committee of Experts on Data Protection (CJ-PD) under the authority of the European Committee on Legal Co-operation (CDCJ)

Evers, J., 1993, EG och behandling av personuppgifter

Fahlbeck, R., 1991, Employee Privacy in Sweden, Publ. i: JT, Vol: 1991-92, Sid: 41 ff.

Fahlbeck, R., 1995, Employee Privacy in Sweden, Publ. i: Comparative Labor Law Journal, Vol: volym 17, No: nr 1, Sid: 139 ff.

Freese, J., 1995, Rapport om skyddet för enskilda personers privatliv – ett mer samlat grepp?

Gentzschein, A., 1998, Parlamentsinformation på Internet: En nordisk jämförelse, Publ. i: JT, Vol: 1998-99, Sid: 241-50

Gränström, C. & Lundquist, L. & Fredriksson, K., 1992, Arkivlagen – Bakgrund och kommentarer

Hallén, C., 1998, Om privatkopieringsrätt i IT-åldern, Publ. i: NIR, Vol: 1998:2, Sid: 174-184

Hiselius, P., 1990, SCB:s statistikverksamhet och gällande rätt, Publ. i: IRI-rapport 1990:7

Holmberg, E. & Stjernquist, N., 1980, Grundlagarna med tillhörande författningar

Hultmark, C., 1998, Bolagsstämma on-line, Publ. i: JT, Vol: 1998-99:4, Sid: 845-859

Hultmark, C., 1998, Konsumentskydd på Internet – rättsekonomiska synpunkter, Publ. i: JT, Vol: 1998-99:1, Sid: 80-89

Hultqvist, A., 1995, Legalitetsprincipen vid inkomstbeskattningen

IT-kommissionen, 1998, En missbruksmodell? Observatoriets överväganden om vissa frågor rörande PUL och om utformningen av en missbruksmodell (Det IT-rättsliga observatoriets rapport 8/98)

IT-kommissionen, 1999, Det IT-rättsliga Observatoriets PM om vissa straff- och processrättsliga lagstiftningsfrågor 1999-06-11

IT-kommissionen, 1999, Fri aktör – Egenanställd – Ny daglönare: Hur ser det ut idag? Vad behöver göras? En första karta och sammanställning av utmaningar inför Det IT-rättsliga observatoriets samtal den 12 april 1999 (IT-observatoriePM 2:1999)

IT-kommissionen, 1999, IT-kommissionens rapport för verksamhetsåret 1998-1999 1999-06-04

IT-kommissionen, 1999, Organisation för hantering av certifikat och nycklar 1999-03-22

IT-kommissionen, 1999, Otillbörlig användning av e-post för masskommunikation av meddelanden sk spam 1999-02-24

IT-kommissionen, 1999, Utformning av en missbruksmodell för personuppgiftsskyddet

1999-02-24

IT-kommissionen, 1999, Vikten av användning av kryptering 1999-04-15

IT-kommissionen, Hur ska man finansiera välfärden i det globaliserade IT-samhället?

IT-kommissionen, PC:n är död – länge leve PC:n! Nya möjligheter för Sverige

Jerner, M. , 1999, Licensiering av programvara ur ett konkurrensrättsligt perspektiv, Publ. i: NIR , Vol: 1999:1, Sid: 189-208

Johnssén, G. , 1998, Svenska domstolar på World Wide Web, Publ. i: JT, Vol: 1998-99:4, Sid: 860-868

Josefson, P. , 1999, Patent på datorprogram – en fråga om patentkravens bredd, Publ. i: NIR , Vol: 1999, Sid: 58-64

Koktvedgaard, M. & Levin, M. , 1996, Lärobok i immaterialrätt, Publ. i: 4 uppl.

Koskull von, A. , 1987, Personvård och personalrekrytering eller transformation och skyggglappar, Publ. i: FJFT 1996 s. 391 ff.

Kring, C. & Wahlqvist, S. , 1989, Datalagen med kommentarer

KrU 1989/90:29, 1989, Arkiv m.m.

KU 1987/88:19, 1987, om grundlagsfäst integritetsskydd (prop. 1987/88:57)

KU 1990/91:11, 1990, Offentlighet, integritet och ADB

KU 1992/93:32, 1992, Förslag till en lag om personregister i riksdagens informationssystem Rixlex

KU 1994/95:10, 1994, Vissa datalagsfrågor

KU 1995/96:13, 1995, Registrering av ledamöternas ekonomiska intressen

KU 1995/96:29, 1995, Radio- och TV-frågor

Lehrberg, B. , 1999, Moderna betalningsformer 2 uppl, Norstedts Juridik Stockholm

Lindskoug, P. , 1998, Internationellt privat- och processrättsliga regler vid konsumenthandel på Internet, Publ. i: JT, Vol: 1998-99:4, Sid: 869-893

LU 1989/90:37, 1989, Skydd för företagshemligheter

LU 1994/95:27, 1994, Elektronisk dokumenthantering inom exekutionsväsendet m.m.

Lundén, B. , 1999, Internethandel: Hur du säljer via Internet , Björn Lundén Information AB Näsviken

Magnusson Sjöberg, C. , 1992, Rättsautomation – Särskilt om statsförvaltningens datorisering

Magnusson Sjöberg, C. , 1999, Critical Factors in Legal Document Management – A Study of Standardised Markup Languages , Jure AB Stockholm

Maunsbach, U. , 1998, Internet – ansvaret för domännamnstilldelning, Publ. i: JT, Vol: 1998-99:2, Sid: 316-337

Michael, J. , 1994, Privacy and Human Rights – International and Comparative Study with Special Reference to Developments in Information Technology

Nordell, P. , 1999, Upphovsrättsligt skydd för datorprogramms användargränssnitt – utvecklingen i amerikansk praxis, Publ. i: NIR , Vol: 1999:1, Sid: 37-52

Pawlo, M. , 1998, Domännamnets juridiska status, Publ. i: NIR , Vol: 1998:2, Sid: 146-156

Pawlo, M. , 1999, Aktuell svensk domännamnspraxis, Publ. i: NIR , Vol: 1999:2, Sid: 326-336

Pawlo, M. , 1999, Shrinkwrap- clickwrap-avtal i svensk och internationell rätt, Publ. i: NIR , Vol: 1999:1, Sid: 140-156

Peterson, R. & Reinholdsson, K. , 1998, Personuppgiftslagen i praktiken , Norstedts Juridik Stockholm

Petersson, B. , 1994, Forskning och etiska koder

Prop. 1948:230, 1948, med förslag till tryckfrihetsförordning m.m.

Prop. 1973:123, 1973, med förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen

Prop. 1973:33, 1973, med förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen, m.m.

Prop. 1973:90, 1973, med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning

Prop. 1975/76:160, 1975, om nya grundlagsbestämmelser ang. allmänna handlingars offentlighet

Prop. 1975/76:209, 1975, om ändring i regeringsformen

Prop. 1978/79:109, 1978, om ändring i datalagen

Prop. 1979/80:2, 1979, Förslag till sekretesslag m.m.

Prop. 1980/81:20, 1980, om besparingar i statsverksamheten, m.m.

Prop. 1981/82:189, 1981, om ändring i datalagen m.m.

Prop. 1981/82:37, 1981, om offentlighetsprincipen och ADB

Prop. 1984/85:133, 1984, om skärpningar av statistiksekretessen

Prop. 1984/85:189, 1984, om patientjournalag m.m.

Prop. 1986/87:116, 1986, om ändring i datalagen

Prop. 1986/87:151, 1986, Ändringar i tryckfrihetsförordningen m.m.

Prop. 1987/88:57, 1987, om grundlagsfäst integritetsskydd

Prop. 1988/89:85, 1988, om upphovsrätt och datorer

Prop. 1989/90:40, 1989, om tullregisterlag m.m.

Prop. 1989/90:72, 1989, om arkiv m.m.

Prop. 1989/90:90, 1989, Forskning

Prop. 1990/91:126, 1990, om följdlagstiftning med anledning av den nya summariska processen, m.m.

Prop. 1990/91:53, 1990, om lag om folkbokföringsregister, m.m.

Prop. 1990/91:60, 1990, om offentlighet, integritet och ADB

Prop. 1990/91:64, 1990, om yttrandefrihetsgrundlag m.m.

Prop. 1991/92:118, 1991, om förenklad statistikreglering

Prop. 1991/92:170, 1991, Bilaga 9 Den s.k. EES-propositionen – Arbetsmarknadsdepartementet

Prop. 1992/93:101, 1992, om den statliga statistikens finansiering och samordning

Prop. 1992/93:193, 1992, om sjukförsäkringsregister hos de allmänna försäkringskassorna

Prop. 1992/93:48, 1992, Ändringar i de immaterialrättsliga lagarna med anledning av EES-avtalet, m.m.

Prop. 1992/93:75, 1992, Satellitsändningar av TV-program

Prop. 1993/94:100, 1993, Bilaga 8 Budgetpropositionen 1994 Finansdepartementet

Prop. 1993/94:116, 1993, Normgivningsfrågor på dataskyddsområdet, m.m.

Prop. 1993/94:197, 1993, Datapantbrev

Prop. 1993/94:217, 1993, En reformerad datalag

Prop. 1993/94:224, 1993, Ändringar i skatteregisterlagen, m.m.

Prop. 1993/94:235, 1993, Lag om arbetsförmedlingsregister

Prop. 1993/94:67, 1993, om ändringar i lagen om anställningsskydd och i lagen om

medbestämmande i arbetslivet

Prop. 1994/95:100, 1994, Bilaga 3 Förslag till statsbudget för budgetåret 1995/96
Justitiedepartementet

Prop. 1994/95:102, 1994, Övergång av verksamheter och kollektiva uppsägningar

Prop. 1994/95:144, 1994, Riktlinjer för registrering av påföljder m.m.

Prop. 1994/95:168, 1994, Elektronisk dokumenthantering inom exekutionsväsendet
m.m.

Prop. 1994/95:19, 1994, Sveriges medlemskap i Europeiska unionen (Del 1)

Prop. 1994/95:200, 1994, Lag om vissa personregister för officiell statistik m.m.

Prop. 1994/95:201, 1994, Avisering av folkbokföringsuppgifter

Prop. 1994/95:227, 1994, Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning

Prop. 1994/95:34, 1994, Den svenska tullagstiftningen vid ett EU-medlemskap

Prop. 1994/95:50, 1994, Nya kapitaltäckningsregler m.m.

Prop. 1994/95:8, 1994, Lag om socialförsäkringsregister

Prop. 1994/95:93, 1994, Elektronisk dokumenthantering inom skatteförvaltningen,
m.m.

Prop. 1995/96:125, 1995, Åtgärder för att bredda och utveckla användningen av
informationsteknik

Prop. 1995/96:160, 1995, Radio- och TV-lag

Prop. 1995/96:162, 1995, EG:s arbetstidsdirektiv

Prop. 1995/96:163, 1995, Europeiska företagsråd

Prop. 1995/96:176, 1995, Förstärkt tillsyn över hälso- och sjukvården

Prop. 1995/96:90, 1995, Registerbaserad folk- och bostadsräkning år 2000 m.m.

Prop. 1996/97:27, 1996, Läkemedelsförmåner och läkemedelsförsörjning m.m.

Prop. 1996/97:5, 1996, Forskning och samhälle

Prop. 1996/97:65, 1996, Ändringar i kreditupplysningslagen

Prop. 1996/97:70, 1996, Ny vallag

Prop 1998/99:65, 1998, Videokonferens i rättegång

Prop 1998/99:71, 1998, Rättspsykiatriskt forskningsregister

Prop. 1998/99:99, 1998, Sammanslagning av Telia AB och Telnor AS

Prop. 1999/2000:11, 1999, Personuppgiftslagens överföringsregler

Påhlsson, R., 1995, Riksskatteverkets rekommendationer – Allmänna råd och andra
uttalanden på skatteområdet

Rajala, K., 1999, Rätten att framställa exemplar och temporär lagring i nätverksmiljö,
Publ. i: NIR, Vol: 1999:1, Sid: 99-122

Riksrevisionsverket, 1995, Principer för prissättning av informationstjänster

Riksrevisionsverket, 1999, IT-säkerhet på Riksskatteverket

Rolén, T. & Reinholdsson, K., 1998, Den nya personuppgiftslagen, Publ. i: Ny
juridik, Vol: 1998:3, Sid: 7-35

Seipel, P., 1983, Offentlighetens begrepp – TF ADB och allmänna handlingar, Publ.
i: IRI-rapport 1983:8

Seipel, P., 1988, ADB-upptagningars offentlighet – Rapport till Data- och offentlig-
hetskommittén, Publ. i: IRI-rapport 1988:1

Seipel, P., 1994, Juristen och datorn – Introduktion till rättsinformatiken, Publ. i: 5
uppl.

Skr 1998/99:111, 1998, Lägesrapport två om IT-omställningen i samhället inför år 2000
Skr 1998/99:116, 1998, Om kryptografi
Skr 1998/99:136, 1998, Genetisk integritet
SkU 1994/95:15, 1994, Elektronisk dokumenthantering inom skatteförvaltningen
SOU 1944:69, 1944, Straffrättskommitténs betänkande med förslag till lagstiftning om brott mot staten och allmänheten
SOU 1966:60, 1966, Offentlighet och sekretess
SOU 1972:47, 1972, Data och integritet (Delbetänkande av Offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén)
SOU 1972:49, 1972, Tryckfriheten och reklamen (Betänkande av Massmedieutredningen)
SOU 1975:22, 1975, Lag om allmänna handlingar (Betänkande av Offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén)
SOU 1975:49, 1975, Massmediegrundlag (Betänkande av Massmedieutredningen)
SOU 1977:19, 1977, Radio och TV 1978-1985 (Betänkande av 1974 års radioutredning)
SOU 1978:54, 1978, Personregister – Datorer – Integritet – Översyn av datalagen (Delbetänkande av Datalagstiftningskommittén)
SOU 1980:31, 1980, Offentlighetsprincipen och ADB (Delbetänkande av Datalagstiftningskommittén)
SOU 1980:8, 1980, Privatlivets fred (Betänkande av Integritetsskyddskommittén)
SOU 1983:70, 1983, Värna yttrandefriheten (Förslag av Yttrandefrihetsutredningen)
SOU 1983:74, 1983, Framtida statlig statistik (Betänkande av Statistikutredningen)
SOU 1985:51, 1985, Upphovsrätt 3 – Upphovsrätt och datorteknik (Delbetänkande av Upphovsrättsutredningen)
SOU 1986:46, 1986, Integritetsskyddet i informationssamhället 2 – Myndigheternas försäljning av personuppgifter m.m. (Delbetänkande av Data- och offentlighetskommittén)
SOU 1987:31, 1987, Integritetsskyddet i informationssamhället 4 – Personregistrering och användning av personnummer (Delbetänkande av Data- och offentlighetskommittén)
SOU 1988:11, 1988, Öppenhet och minne – Arkivens roll i samhället (Betänkande av Arkivutredningen)
SOU 1988:64, 1988, Integritetsskyddet i informationssamhället 5 – Offentlighetsprincipens tillämpning på upptagningar för automatisk databehandling (Slutbetänkande av Data- och offentlighetskommittén)
SOU 1989:20, 1989, Tullregisterlag m.m. (Delbetänkande av Utredningen om lagstiftningsbehovet vid tulldatorisering [TDL-utredningen])
SOU 1989:74, 1989, Forskningsetisk prövning – Organisation, information och utbildning (Betänkande av Forskningsetiska utredningen)
SOU 1989:75, 1989, "Etisk granskning av medicinsk forskning – De forskningsetiska kommittéernas verksamhet (En underlagsstudie från Forskningsetiska utredningen; Bengt Erik Eriksson) "
SOU 1990:12, 1990, Meddelarrätt – Meddelarfrihet i företag och föreningar, m.m. (Betänkande av Meddelarskyddskommittén)
SOU 1990:43, 1990, Förenklad statistikreglering (Betänkande av Statistikregelutredningen)

SOU 1991:21, 1991, Personregistrering inom arbetslivs-, forsknings- och massmedieområdena (Delbetänkande av Datalagsutredningen)

SOU 1992:110, 1992, Information och den nya InformationsTeknologin – Straff- och processrättsliga frågor m.m. (Betänkande av Datastraffrättsutredningen)

SOU 1992:48, 1992, Effektivare statistikstyrning – Den statliga statistikens finansiering och samordning (Delbetänkande av 1990 års statistikutredning)

SOU 1992:84, 1992, Ersättning för kränkning genom brott (Delbetänkande av Kommittén om ide-ell skada)

SOU 1993:10, 1993, En ny datalag (Slutbetänkande av Datalagsutredningen)

SOU 1993:110, 1993, Integritet och effektivitet på kreditupplysningsområdet (Slutbetänkande av Kreditupplysningsutredningen)

SOU 1993:32, 1993, Ny anställningsskyddslag (Delbetänkande av 1992 års arbetsrättskommitté)

SOU 1993:83, 1993, Statistik och integritet Del 1 (Delbetänkande av Integritetsskyddsutredningen)

SOU 1994:1, 1994, Ändrad ansvarsfördelning för den statliga statistiken (Betänkande av Genomförandekommittén)

SOU 1994:105, 1994, Ny lagstiftning om radio och TV (Slutbetänkande av Radiolagsutredningen)

SOU 1994:17, 1994, Års- och koncernredovisning enligt EG-direktiv – En anpassning av den svenska redovisningslagstiftningen till EG:s fjärde, sjunde och elfte bolagsdirektiv (Delbetänkande av Redovisningskommittén)

SOU 1994:30, 1994, Vallagen (Slutbetänkande av 1993 års vallagskommitté)

SOU 1994:63, 1994, Personnummer – integritet och effektivitet (Betänkande av Personnummerutredningen)

SOU 1994:65, 1994, Statistik och integritet Del 2 (Slutbetänkande av Integritetsskyddsutredningen)

SOU 1994:83, 1994, Övergång av verksamheter och kollektiva uppsägningar – EU och den svenska arbetsrätten (Delbetänkande av 1992 års arbetsrättskommitté)

SOU 1995:115, 1995, Ny lag om europeiska företagsråd (Delbetänkande av 1995 års Arbetsrätts-kommission)

SOU 1995:122, 1995, Reform på recept (Delbetänkande av HSU 2000)

SOU 1995:147, , Förbättrad tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonal (Betänkande av Utredningen om förbättrad tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen)

SOU 1995:86, 1995, Dokumentation och socialtjänstregister (Slutbetänkande av Socialtjänstkommittén)

SOU 1995:92, 1995, EG:s arbetstidsdirektiv och dess konsekvenser för det svenska regelsystemet (Delbetänkande av 1995 års arbetstidskommitté)

SOU 1995:95, 1995, Hälsodataregister Vårdregister (Betänkande av Hälsodatakommittén)

SOU 1996:157, 1996, Översyn av redovisningslagstiftningen (Slutbetänkande av Redovisnings-kommittén)

SOU 1996:35, 1996, Kriminalunderrättelseregister DNA-register (Delbetänkande av Registerutredningen)

SOU 1996:40, 1996, Elektronisk dokumenthantering (Betänkande av IT-utredningen)

SOU 1996:63, 1996, Medicinska undersökningar i arbetslivet (Betänkande av Utred-

ningen om medicinska undersökningar i arbetslivet)
SOU 1996:72, 1996, Rättspsykiatriskt forskningsregister (Betänkande av Utredningen om register för forskning inom rättspsykiatri)
SOU 1996:88, 1996, Kameraövervakning (Slutbetänkande av Utredningen om användningen av övervakningskameror)
SOU 1996:94, 1996, Nationell teledresskatalog (Betänkande av Katalogutredningen)
SOU 1997:3, 1997, Fastighetsdataregister (Betänkande av Fastighetsdatautredningen)
SOU 1998:115, 1998, Distansarbete
SOU 1998:128, 1998, E-pengar – civilrättsliga frågor m.m.
SOU 1999:106, 1999, Konsumenterna och IT – en utredning om datorer handel och marknadsföring
SOU 1999:12, 1999, Elektronisk demokrati: Demokratiutredningens skrift nr 16
SOU 1999:14, 1999, Den framtida kommersiella lokalradion
SOU 1999:30, 1999, Yttrandefriheten och konkurrensen: Förslag till mediekoncentrationslag m.m.
SOU 1999:53, 1999, Ekonomisk brottslighet och sekretess
SOU 1999:55, 1999, Konvergens och förändring: Samordning av lagstiftningen för medie- och telesektorerna.
SOU 1999:85, 1999, Bredband för tillväxt i hela landet: Närings-, regional- och välfärdspolitiska aspekter på IT-infrastrukturen.
Statistiska centralbyrån, 1977, SCB och allmänheten – Resultat från en intervjuundersökning våren 1976
Statistiska centralbyrån, 1985, Data och integritet – Allmänhetens kunskaper och attityder allmänt och till SCB
Statistiska centralbyrån, 1987, SCBs image 1986 – En enkätundersökning
Statistiska centralbyrån, 1995, Datorvanor 1995 – Undersökning gjord på uppdrag av IT-kommissionen
Statskontoret, 1999, E-post i skolan
Statskontoret, 1999, Elektronisk post i förvaltningen – en rättslig översikt
Statskontoret, 1999, Enkla råd och tips vid E-posthantering
Statskontoret, 1999, Läget i viktiga samhällsfunktioner – Skiftet till år 2000
Statskontoret, 1999, Myndigheternas förutsättningar för deltagande i ett nytt offentligt rättssystem
Statskontoret, 1999, Skiftet till år 2000 – läget i myndigheterna
Statskontoret, 1999, Skiftet till år 2000 – läget i myndigheterna
Statskontoret, 1999, Skiftet till år 2000 – läget i myndigheterna
Statskontoret, 1999, Skiftet till år 2000 – läget i myndigheterna
Statskontoret, 1999, Strukturer för hantering av certifikat och kryptonycklar i Sverige
Statskontoret, 1999, Säkerhet med elektronisk identifiering
Statskontoret, 1999, Tjänster för elektronisk identifiering i offentlig förvaltning
Statskontoret, Elektroniska servicekort i offentlig sektor: Aktiva smarta för digital service i stat kommuner och landsting
Statsrådsberedningen, 1996, Redaktionella och språkliga frågor i EU-arbetet
Strömberg, H., 1989, Normgivningsmakten enligt 1974 års regeringsform, Uppl: 2
Strömberg, H., 1995, Tryckfrihetsrätt och annan yttrandefrihetsrätt, Uppl: 11

- Strömholm, S.**, 1971, Integritetsskyddet – Ett försök till internationell lägesbestämning, Publ. i: SvJT, Vol: 1971 , Sid: 695 ff.
- Suviranta, A.**, 1995, Workers Privacy in Finland, Publ. i: Comparative Labor Law Journal, Vol: volym 17, No: nr 1, Sid: 45 ff.
- Sveriges tekniska attachéer**, 1999, Elektronisk handel: Lagstiftning och regelverk en global studie
- Toppleदारforum**, 1995, Elektronisk post och katalog i offentlig förvaltning – En förstudie, 1995
- Toppleदारforum**, 1995, LEXIT – Förstudie
- Toppleदारforum**, 1995, Offentlighet & IT – Vägledning för den offentliga förvaltningen, Statskontoret 1995:14
- Törnroth, L.**, 1999, Datorprogram och patentskydd – utvecklingen av svensk rättspraxis i belysning av främst EPO-praxis, Publ. i: NIR , Vol: 1999:1, Sid: 86-98
- UbU 1996/97:3**, 1996, Forskningspolitiken
- Wahlgren, P.**, 1999, Promemorior: IT-rätt IRI-rapport, Publ. i: 1999:1 IRI Stockholm
- Wahlgren, P.**, 1999, The Quest for Law – Law Libraries and Legal Information Management of the Future , Jure AB Stockholm
- Wahlgren, P. & Warnling-Nerep, W. & Wrangle, P.** , 1999, Juridisk skrivguide 2 uppl, Jure Stockholm
- Westin, J.** , 1999, Access till telenätet – om begreppet nödvändiga faciliteter och liberaliseringen av den europeiska telekommunikationsmarknaden, Publ. i: Europarättslig tidskrift, Vol: 1999:2, Sid: 305-315
- Westman, D.** , 1998, CD-ROM recension, Publ. i: JT, Vol: 1998-99, Sid: 724-31
- Westman, D. & Lindberg, A.** , 1999, Praktisk IT-rätt 2 uppl , Norstedts juridik Stockholm
- Wong, C.** , 1998, Innehav av barnpornografi, Publ. i: JT, Vol: 1998-99:3, Sid: 596-619
- Åkerman, R.**, 1998, Finansiella tjänster på Internet, Publ. i: Ny juridik , Vol: 1998:4, Sid: 7-25
- Öman, S. & Lindblom, H.** , 1998, Personuppgiftslagen: En kommentar , Norstedts Juridik Stockholm

BILAGA I: ENKÄTER TILL MYNDIGHETERNA

Bilaga Ia

Enkät utsänd vid årsskiftet 1997/98 respektive 1998/99 till svenska myndigheter rörande policy och praxis avseende Internet och intranät.

Frågor om myndighetens policy för Internet

	För hela organisationen	För delar av organisationen
1. Har myndighetsbolaget fastställt en policy för hur Internet får användas av anställda? [Om policyn är skriftlig, var vänlig bifoga den till svaret]	<input type="radio"/> Ja <input type="radio"/> Nej <input type="radio"/> Nej, men planeras <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande	<input type="radio"/> Ja <input type="radio"/> Nej <input type="radio"/> Nej, men planeras <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande
K O M M U N I T E T		
2. Har myndighetsbolaget fastställt en policy för hur Internet får användas av extern personal som kunnat till myndighetsbolaget? [Om policyn är skriftlig, var vänlig bifoga den till svaret]	<input type="radio"/> Ja <input type="radio"/> Nej <input type="radio"/> Nej, men planeras <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande	<input type="radio"/> Ja <input type="radio"/> Nej <input type="radio"/> Nej, men planeras <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande
K O M M U N I T E T		
3. Har myndighetsbolaget fastställt en policy för vilken information om verksamheten som skall läggas ut på Internet? [Om policyn är skriftlig, var vänlig bifoga den till svaret]	<input type="radio"/> Ja <input type="radio"/> Nej <input type="radio"/> Nej, men planeras <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande	<input type="radio"/> Ja <input type="radio"/> Nej <input type="radio"/> Nej, men planeras <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande
K O M M U N I T E T		
4. Har myndighetsbolaget fastställt en policy för säkerhetsregler avseende användning av Internet? [Om policyn är skriftlig, var vänlig bifoga den till svaret]	<input type="radio"/> Ja <input type="radio"/> Nej <input type="radio"/> Nej, men planeras <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande	<input type="radio"/> Ja <input type="radio"/> Nej <input type="radio"/> Nej, men planeras <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande
K O M M U N I T E T		

Frågor om myndighetens policy för intranät

- 5.** Har myndigheten/beläggat fastställt en policy för hur intranät får användas av anställda?
(Om policyn är skriftlig, var vänlig bifoga den till svaret)
- | | |
|--|--|
| För hela organisationen | För delar av organisationen |
| <input type="radio"/> Ja | <input type="radio"/> Ja |
| <input type="radio"/> Nej | <input type="radio"/> Nej |
| <input type="radio"/> Nej, men planeras | <input type="radio"/> Nej, men planeras |
| <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande | <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande |

K
O
M
M
U
N
I
T
E
T

- 6.** Har myndigheten/beläggat fastställt en policy för hur intranät får användas av extern personal som knöts till myndigheten/beläggat?
(Om policyn är skriftlig, var vänlig bifoga den till svaret)
- | | |
|--|--|
| För hela organisationen | För delar av organisationen |
| <input type="radio"/> Ja | <input type="radio"/> Ja |
| <input type="radio"/> Nej | <input type="radio"/> Nej |
| <input type="radio"/> Nej, men planeras | <input type="radio"/> Nej, men planeras |
| <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande | <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande |

K
O
M
M
U
N
I
T
E
T

- 7.** Har myndigheten/beläggat fastställt en policy för vilken information om verksamheten som skall läggas ut på intranät?
(Om policyn är skriftlig, var vänlig bifoga den till svaret)
- | | |
|--|--|
| För hela organisationen | För delar av organisationen |
| <input type="radio"/> Ja | <input type="radio"/> Ja |
| <input type="radio"/> Nej | <input type="radio"/> Nej |
| <input type="radio"/> Nej, men planeras | <input type="radio"/> Nej, men planeras |
| <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande | <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande |

K
O
M
M
U
N
I
T
E
T

- 8.** Har myndigheten/beläggat fastställt en policy för säkerhet avseende användning av intranät?
(Om policyn är skriftlig, var vänlig bifoga den till svaret)
- | | |
|--|--|
| För hela organisationen | För delar av organisationen |
| <input type="radio"/> Ja | <input type="radio"/> Ja |
| <input type="radio"/> Nej | <input type="radio"/> Nej |
| <input type="radio"/> Nej, men planeras | <input type="radio"/> Nej, men planeras |
| <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande | <input type="radio"/> Nej, men under utarbetande |

K
O
M
M
U
N
I
T
E
T

Frågor om Internet och myndighetens interna arbete

- 9.** Har myndigheten/bolaget tagit fram interna regler avseende hur Internet får användas?
(Om svaret är "ja", var vänlig bifoga dokument/dokumenterna till enkätsvaret)
- | | | | |
|-----------------------|--------------------------------|------------------------------------|----------------------------|
| | För hela organisationen | För delar av organisationen | |
| <input type="radio"/> | Ja | <input type="radio"/> | Ja |
| <input type="radio"/> | Nej | <input type="radio"/> | Nej |
| <input type="radio"/> | Nej, men planeras | <input type="radio"/> | Nej, men planeras |
| <input type="radio"/> | Nej, men under utarbetande | <input type="radio"/> | Nej, men under utarbetande |

K
O
M
M
U
N
I
T
E
T

- 10.** Har myndigheten/bolagets styrelse behandlat användningen av Internet?
(Om svaret är "ja", var vänlig bifoga handlingar/handlingarna till enkätsvaret)
- | | | | |
|-----------------------|--------------------------------|------------------------------------|----------------------------|
| | För hela organisationen | För delar av organisationen | |
| <input type="radio"/> | Ja | <input type="radio"/> | Ja |
| <input type="radio"/> | Nej | <input type="radio"/> | Nej |
| <input type="radio"/> | Nej, men planeras | <input type="radio"/> | Nej, men planeras |
| <input type="radio"/> | Nej, men under utarbetande | <input type="radio"/> | Nej, men under utarbetande |

K
O
M
M
U
N
I
T
E
T

- 11.** Har myndigheten/bolaget fastställt rutiner för vem som får hantera Internet?
(Om svaret är "ja", var vänlig bifoga utbildningsmaterial till enkätsvaret)
- | | | | |
|-----------------------|--------------------------------|------------------------------------|----------------------------|
| | För hela organisationen | För delar av organisationen | |
| <input type="radio"/> | Ja | <input type="radio"/> | Ja |
| <input type="radio"/> | Nej | <input type="radio"/> | Nej |
| <input type="radio"/> | Nej, men planeras | <input type="radio"/> | Nej, men planeras |
| <input type="radio"/> | Nej, men under utarbetande | <input type="radio"/> | Nej, men under utarbetande |

K
O
M
M
U
N
I
T
E
T

- 12.** Har myndigheten/bolaget fastställt regler för utbildning av personal rörande Internet?
(Om svaret är "ja", var vänlig bifoga utbildningsplanen till enkätsvaret)
- | | | | |
|-----------------------|--------------------------------|------------------------------------|----------------------------|
| | För hela organisationen | För delar av organisationen | |
| <input type="radio"/> | Ja | <input type="radio"/> | Ja |
| <input type="radio"/> | Nej | <input type="radio"/> | Nej |
| <input type="radio"/> | Nej, men planeras | <input type="radio"/> | Nej, men planeras |
| <input type="radio"/> | Nej, men under utarbetande | <input type="radio"/> | Nej, men under utarbetande |

K
O
M
M
U
N
I
T
E
T

Frågor om intranät och myndighetens interna arbete

- 13.** Har myndighetsbolaget tagit från interna regler avseende hur intranät får användas? (Om svaret är "ja", var vänlig bifoga dokumentation till enkätsvaret)
- | | | |
|-----------------------|--------------------------------|------------------------------------|
| | För <u>hela</u> organisationen | För <u>delar</u> av organisationen |
| <input type="radio"/> | Ja | Ja |
| <input type="radio"/> | Nej | Nej |
| <input type="radio"/> | Nej, men planeras | Nej, men planeras |
| <input type="radio"/> | Nej, men under utarbetande | Nej, men under utarbetande |

K
O
M
M
U
N
I
T
E
T

- 14.** Har myndighetsbolagets styrelse behandlat användningen av intranät? (Om svaret är "ja", var vänlig bifoga handlingar/handlingarna till enkätsvaret)
- | | | |
|-----------------------|--------------------------------|------------------------------------|
| | För <u>hela</u> organisationen | För <u>delar</u> av organisationen |
| <input type="radio"/> | Ja | Ja |
| <input type="radio"/> | Nej | Nej |
| <input type="radio"/> | Nej, men planeras | Nej, men planeras |
| <input type="radio"/> | Nej, men under utarbetande | Nej, men under utarbetande |

K
O
M
M
U
N
I
T
E
T

- 15.** Har myndighetsbolaget faktiskt ratiserat för vem som får ha utvald intranät? (Om svaret är "ja", var vänlig bifoga närbeskrivning till enkätsvaret)
- | | | |
|-----------------------|--------------------------------|------------------------------------|
| | För <u>hela</u> organisationen | För <u>delar</u> av organisationen |
| <input type="radio"/> | Ja | Ja |
| <input type="radio"/> | Nej | Nej |
| <input type="radio"/> | Nej, men planeras | Nej, men planeras |
| <input type="radio"/> | Nej, men under utarbetande | Nej, men under utarbetande |

K
O
M
M
U
N
I
T
E
T

- 16.** Har myndighetsbolaget faktiskt regler för utbildning av personal rörande intranät? (Om svaret är "ja", var vänlig bifoga utbildningsplan till enkätsvaret)
- | | | |
|-----------------------|--------------------------------|------------------------------------|
| | För <u>hela</u> organisationen | För <u>delar</u> av organisationen |
| <input type="radio"/> | Ja | Ja |
| <input type="radio"/> | Nej | Nej |
| <input type="radio"/> | Nej, men planeras | Nej, men planeras |
| <input type="radio"/> | Nej, men under utarbetande | Nej, men under utarbetande |

K
O
M
M
U
N
I
T
E
T

Bilaga 1b

Enkät till myndigheterna i november 1999 om Internet och lagring av spårinformation

Frågor om myndighetens kontroll över Internetmaterial

Allt fler myndigheter förlitar sig på Internet som informationskälla. Med följande frågor vill vi få en uppfattning om **myndighetens kontroll** över den fysiska hanteringen av Internet och kompetensen att sköta denna hantering.

1. Var lagras myndighetens Internetmaterial fysiskt?

<input type="radio"/> Egen server i egen lokal
<input type="radio"/> Egen server hos Internetleverantör
<input type="radio"/> Hyrd plats i server hos Internetleverantör

K
O
M
M
U
N
I
T
Ä
T

2. Hur har myndigheten organiserat personalen som ansvarar för publicerade av Internetinformation?

<input type="radio"/> Egen personal inom myndigheten
<input type="radio"/> Hyrd personal hos Internetleverantören
<input type="radio"/> Hyr personal hos informationsmäklare, informationbyrå etc.
<input type="radio"/> Hyrd personal inom myndigheten

K
O
M
M
U
N
I
T
Ä
T

Frågor om myndighetens lagring av elektroniska kontakter

Många medborgare kontakter idag myndigheter elektroniskt - via e-brev, förfrågningar via Internetkopplade databaser, chat-system mm. Hur hanterat myndigheten material av detta slag?

3. Var beslutar om hur inkommande elektroniskt material skall hanteras inom myndigheten?

<input type="radio"/> Arbetsordning inom myndigheten
<input type="radio"/> Arbetsordning inom avdelning (motv.)
<input type="radio"/> Beslut av registrator (motv.)
<input type="radio"/> Beslut av varje enskild handläggare

K
O
M
M
U
N
I
T
Ä
T

4. Hur lagras myndighetens elektroniska meddelanden som kommit till myndigheten?
(Först e-post)

<input type="radio"/> Lagras både i elektronisk och utskriven form <input type="radio"/> Lagras enbart i utskriven form <input type="radio"/> Lagras enbart i elektronisk form
K S M E T I D

Frågor om myndighetens hantering av elektroniskt spårmaterial

Elektronisk kommunikation lämnar spår efter sig, t.ex. i form av information om IP-nummer mm. Med följande frågor vill vi få en bild av hur denna information hanteras.

5. Hur lagras myndighetens elektronisk spårinformation från dataöverföring till myndigheten?
(T.ex. cookie-filer, sessioniska inloggningsfiler för besöksstatistik)

<input type="radio"/> Mer än sex månader <input type="radio"/> Högst någon dag <input type="radio"/> Högst sex månader <input type="radio"/> Högst 1 månad <input type="radio"/> Högst någon vecka
K S M E T I D

6. Hur lagras myndighetens elektronisk spårinformation om vem som besökt myndighetens webb-plats(er)?
(T.ex. via lagring av IP-nummer)

<input type="radio"/> Mer än sex månader <input type="radio"/> Högst någon dag <input type="radio"/> Högst sex månader <input type="radio"/> Högst 1 månad <input type="radio"/> Högst någon vecka
K S M E T I D

7. Hur myndigheten under 1999 fått förfrågan om att lämna ut eller sälja elektronisk spårinformation?

<input type="radio"/> Kontinuerligt under 1999 <input type="radio"/> Har hört flera gånger under 1999 <input type="radio"/> Har hört enstaka gång under 1999 <input type="radio"/> Har aldrig hört under 1999
K S M E T I D

8. Har myndigheten under 1999 lämnat ut eller skilt information ur elektronisk spårinformation?

Kontinuerligt under 1999
 Har hänt flera gånger under 1999
 Har hänt enstaka gång under 1999
 Har aldrig hänt under 1999

Ja
 Nej
 Svårt att säga
 Ingen svar
 Andra svar

9. Har myndigheten under 1999 själv köpt spårinformation ur loggfiler för Internet eller e-postsystem från andra myndigheter eller företag?

Kontinuerligt under 1999
 Har hänt flera gånger under 1999
 Har hänt enstaka gång under 1999
 Har aldrig hänt under 1999

Ja
 Nej
 Svårt att säga
 Ingen svar
 Andra svar

Frågor om material på myndighetens elektroniska informationplatser

Med följande frågor vill vi få en bild av vilken typ av material myndigheten gör tillgängligt via Internet

10. Erbjuder myndigheten tillgänglig till diarier för allmänheten över Internet?

Ja, med fulltextdokument
 Ja, enbart ärendemeningar
 Nej

Ja
 Nej
 Svårt att säga
 Ingen svar
 Andra svar

11. Levererar myndigheten sin handling som bilaga till e-post på begäran?

Alltid Aldrig
 Ofta
 Ibland
 Sällan

Ja
 Nej
 Svårt att säga
 Ingen svar
 Andra svar

- 12.** Fanns förverkansheten väsentlig information på myndighetens webbsidor som inte finns tillgänglig i tryckt form?
- Ja
 Nej
- 13.** Har myndigheten olika avdelningar på sin webbplats som kräver olika behörighet för att komma in?
- Ja, med engångslösenord/ lösen
 Ja, med lösenord och användarnamn
 Nej
- 14.** Har myndigheten försäljning över Internet (T.ex. böcker, rapporter m.m.)
- Ja, beställning direkt över Internet
 Ja, beställning via e-post
 Nej
- 15.** Om svaret på fråga 14 är ja, hur för myndigheten betalt?
- Betallert över Internet med krypterad överföring
 Betallert över Internet utan kryptering
 Postförskick
 Faktura

BILAGA 2: SVARANDE MYNDIGHETER

Myndighet	Departement	Organisations- typ	Svar 97 /98	Svar 98/99	Svar hösten 99
Apoteksbolaget AB	Socialdepartementet	Statligt bolag	Ja	Ja	Ja
Kommunikationsforsknings- beredningen	Kommunikations- departementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Närings- och teknik- utvecklingsverket	Närings- och handels- departementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Statens psykologisk- pedagogiska bibliotek	Utbildnings- departementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Exportkreditnämnden	Närings- och handels- departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Konstnärsnämnden	Kulturdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Datainspektionen	Justitie-departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Länsstyrelsen i Kronobergs län	Inrikesdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Skogs- och jordbrukets forskningsråd	Jordbruksdepartementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Statens Biografbyrå	Kulturdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Presstödsnämnden	Kulturdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Arbetsdomstolen	Arbetsmarknads- departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Statens institut för regionalforskning	Närings- och handels- departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Riksåklagaren	Justitiedepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Naturvetenskapliga forskningsrådet	Utbildnings- departementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Riksarkivet	Kulturdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Post- och telestyrelsen	Kommunikations- departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Socialvetenskapliga forskningsrådet	Socialdepartementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Statskontoret	Finansdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Flygtekniska försöks- anstalten	Försvarsdepartementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Statens väg- och transportforskningsinstitut	Kommunikations- departementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Vägverket	Kommunikations- departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
TERACOM Svensk Rundradio AB	Kulturdepartementet	Statligt bolag	Ja	Ja	Ja
Domstolsverket	Justitiedepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Rättsmedicinalverket	Socialdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Boverket	Inrikesdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Statens naturvårdsverk	Miljödepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Statens geotekniska institut	Kommunikations- departementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Regeringsrätten	Justitiedepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Lantmäteriverket	Inrikesdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Konkurrensverket	Närings- och handels- departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Brottsförebyggande rådet	Justitiedepartementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Statens kulturråd	Kulturdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Rättshjälpsmyndigheten	Justitiedepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Marknadsdomstolen	Inrikesdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Statens geologiska undersökning	Närings och handels- departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja

Forskningsrådsnämnden	Utbildnings- departementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Folkhälsoinstitutet	Social departementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Riksförsäkringsverket	Socialdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Konjunkturinstitutet	Finansdepartementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Patent- och registreringsverket	Närings- och handels- departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Lotteri inspektionen	Finansdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Samhall AB	Arbetsmarknads- departementet	Statligt bolag	Ja	Ja	Ja
Barnombudsmannen	Socialdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ja
Nordiska Afrikainstitutet	Utrikesdepartementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ja
Vattenfall AB	Närings- och handels- departementet	Statligt bolag	Ja	Ja	Ej svar
Arbetsmarknadsstyrelsen	Arbetsmarknads- departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ej svar
Nordiska hälsovårds- högskolan	Socialdepartementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ej svar
Statens skolverk	Utbildnings- departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ej svar
Centrala studiestöds- nämnden	Utbildnings- departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ej svar
Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer	Kulturdepartementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ej svar
Fortifikationsverket	Försvarsdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ej svar
Länsstyrelsen i Hallands län	Inrikesdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ej svar
Rikspolisstyrelsen	Justitiedepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ej svar
Arbetslivsinstitutet	Arbetsmarknads- departementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ej svar
Länsstyrelsen i Jämtlands län	Inrikesdepartementet	Myndighet	Ja	Ja	Ej svar
SAQ Konroll AB	Närings- och handels- departementet	Statligt bolag	Ja	Ja	Ej svar
Jämställdhets ombudsmannen	Arbetsmarknads- departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ej svar
Stiftelsen Skansen	Kulturdepartementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ja	Ej svar
Skogsstyrelsen	Närings- och handels- departementet	Myndighet	Ja	Ja	Ej svar
Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete	Utrikesdepartementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ej svar	Ja
Försvarets materielverk	Försvarsdepartementet	Myndighet	Ja	Ej svar	Ja
Statens strålskyddsinstitut	Miljödepartementet	Myndighet	Ja	Ej svar	Ja
Rymdstyrelsen	Närings- och handels- departementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ej svar	Ja
Länsstyrelsen i Stockholms län	Inrikesdepartementet	Myndighet	Ja	Ej svar	Ja
Centrala försöksdjurs- nämnden	Jordbruksdepartementet	Myndighet	Ja	Ej svar	Ja
Vasakronan AB	Finansdepartementet	Statligt bolag	Ja	Ej svar	Ja
Stiftelsen Arbetets museum	Kulturdepartementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ej svar	Ja
Systembolaget	Socialdepartementet	Statligt bolag	Ja	Ej svar	Ja
Telia AB	Kommunikations- departementet	Statligt bolag	Ja	Ej svar	Ej svar
Spri	Socialdepartementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ej svar	Ej svar
Svenska riksteatern	Kulturdepartementet	Kunskaps- organisation	Ja	Ej svar	Ej svar
AB Svenska spel	Finansdepartementet	Statligt bolag	Ja	Ej svar	Ej svar

Statens Bostads-finansieringsaktiebolag	Finansdepartementet	Statligt bolag	Ja	Ej svar	Ej svar
AB Svensk Bilprovning	Kommunikations-departementet	Statligt bolag	Ja	Ej svar	Ej svar
Radio- och TV-verket	Kulturdepartementet	Myndighet	Ej svar	Ja	Ja
Kustbevakningen	Försvarsdepartementet	Myndighet	Ej svar	Ja	Ja
Byggforskningsrådet	Inrikesdepartementet	Kunskaps-organisation	Ej svar	Ja	Ja
Stiftelsen Sveriges teknisk-vetenskapliga attaché-verksamhet	Närings- och handels-departementet	Kunskaps-organisation	Ej svar	Ja	Ja
Socialstyrelsen	Social departementet	Myndighet	Ej svar	Ja	Ja
Statens jordbruksverk	Jordbruksdepartementet	Myndighet	Ej svar	Ja	Ja
Statens livsmedelsverk	Jordbruksdepartementet	Myndighet	Ej svar	Ja	Ja
Statens invandrarverk	Utrikesdepartementet	Myndighet	Ej svar	Ja	Ja
Luftfartsverket	Kommunikations-departementet	Myndighet	Ej svar	Ja	Ja
Inspektionen för strategiska produkter	Utrikesdepartementet	Myndighet	Ej svar	Ja	Ja
AmuGruppen AB	Arbetsmarknads-departementet	Statligt bolag	Ej svar	Ja	Ej svar
Statens kärnkraftsinspektion	Miljödepartementet	Myndighet	Ej svar	Ja	Ej svar
Fiskeriverket	Jordbruksdepartementet	Myndighet	Ej svar	Ja	Ej svar
Institutet för Kvalitets-utveckling	Närings- och handels-departementet	Kunskaps-organisation	Ej svar	Ja	Ej svar
Svenska rymdaktiebolaget	Närings- och handels-departementet	Statligt bolag	Ej svar	Ej svar	Ja
Statens veterinärmedicinska anstalt	Jordbruksdepartementet	Myndighet	Ej svar	Ej svar	Ja
Generaltullstyrelsen	Finansdepartementet	Myndighet	Ej svar	Ej svar	Ja
Stiftelsen framtidens kultur	Kulturdepartementet	Kunskaps-organisation	Ej svar	Ej svar	Ja
Institutet för rymdfysik	Utbildnings-departementet	Kunskaps-organisation	Ej svar	Ej svar	Ja
Länsstyrelsen i Örebro län	Inrikesdepartementet	Myndighet	Ej svar	Ej svar	Ja
Trygghetsstiftelsen	Finansdepartementet	Myndighet	Ej svar	Ej svar	Ja
Försvarshögskolan	Försvarsdepartementet	Kunskaps-organisation	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Kammarkollegiet	Finansdepartementet	Myndighet	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Statens oljelager	Närings- och handels-departementet	Myndighet	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Statens konstmuseer	Kulturdepartementet	Kunskaps-organisation	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Ungdomsstyrelsen	Inrikesdepartementet	Kunskaps-organisation	Ej svar	Ej svar	Ej svar

SPFs SBA STERA PPOER

- 170 **Stütz, Göran:** *Opinion 96, Svenskarnas syn på samhället, säkerhetspolitiken och försvaret.* Stockholm 1996.
- 171 **Alström, Börje:** *Morden i Falun.* Stockholm 1997.
- 172 **Sjöberg, Lennart:** *Valet till EU-parlamentet 1995.* Stockholm 1997.
- 174 **Malešič, Marjan:** *Propaganda in War.* Stockholm 1997.
- 175-1 **Sandberg, Helena & Thelander, Åsa:** *Miljöhot och medborgaroro – En rapport om Hallandsås hösten 1997.* Stockholm 1998.
- 175-2 **Arvidson, Peter:** *Åsjävln biter tillbaka – Lokalbefolkningens upplevelse av händelserna vid tunnelbygget genom Hallandsåsen.* Stockholm 1998.
- 175-3 **Palm, Lars:** *Hallandsåstunneln som tvistefråga, kris och förtroendeproblem.* Stockholm 1998.
- 175-4 **Dahlgren, Peter, Carlsson, Gunilla & Uhlin, Lars:** *Mediernas bevakning av händelserna vid Hallandsåsen hösten 1997.* Stockholm 1998.
- 176 **Nordström, Gert Z & Åstrand, Anders:** *Från löpsedel till webb – En studie av den iscensatta nyheten i papperstidningen.* Stockholm 1999.

SPFs SBA STENLÄN

- 139 *Försvarsvilja 2000 – En antologi.* Stockholm 1996.
- 140 *Beredskapsorganisation – en utredning av Gunnar Nordbeck.* Stockholm 1996.
- 141 **Dahlgren, Peter & Höijer, Birgitta:** *Medier, oro och medborgarskap.* Stockholm 1997.
- 142 **Jarlbro, Gunilla, Sandberg, Helena & Palm, Lars:** *Ammoniakolyckan i Kävolinge.* Stockholm 1997.
- 143 **Hanses-Fagell, Yvonne & Tellström, Richard:** *Kohandel och försvarsvilja. Argument och symboler i pressdebatten om Försvarsbeslutet 1996.* Stockholm 1998.
- 144 **Stütz, Göran:** *Opinion 97. Svenskarnas syn på samhället, säkerhetspolitiken och försvaret.* Stockholm 1998.
- 145 **Dahlström, Mia & Flodin, Bertil:** *Informationsberedskap för 2000-talets kriser.* Stockholm 1998.
- 146 **Nord, Lars:** *Gasolyckan i Borlänge.* Stockholm 1998.
- 147 **Stütz, Göran:** *Opinion 98. Svenskarnas syn på samhället, säkerhetspolitiken och försvaret.* Stockholm 1998.
- 148 **Österman, Torsten:** *Förtroende.* Stockholm 1999.
- 149 **Falkheimer, Jesper & Mithander, Conny:** *Bilder av nynazism i några svenska tidningar.* Stockholm 1999.
- 150 **Nord, Lars:** *När demokratin får börja om. Lokal politik och opinion efter de politiska affärerna i Gävle och Motala.* Stockholm 1999.
- 151 **Hedman, Lowe:** *Snökaoset runt Gävle.* Stockholm 1999.
- 152 **Stütz, Göran:** *Opinion 99. Svenskarnas syn på samhället, säkerhetspolitiken och försvaret hösten 1999.* Stockholm 1999.

MYNDIGHETER, INTERNET OCH INTEGRITET

I denna skrift belyses och diskuteras svenska myndigheters användning av modern IT-teknik, främst Internet. I studien visas bl. a. att olika myndigheter hanterar den elektroniska kommunikationen med medborgarna på olika sätt.

I skriften reflekterar författaren kring frågor som myndigheternas IT-baserade relationer med medborgarna kan aktualisera och diskuterar aspekter rörande integritet och demokrati i ett sådant perspektiv. Studien skall ses som ett bidrag till den fortsatta analysen och debatten kring frågan hur myndigheter hanterar sitt informationsansvar i en förändrad mediemiljö.

Michael Nydén, är fil. dr. i statskunskap och driver företaget Högskole- och forskningsinformation AB i Linköping.

Styrelsen för 

PSYKOLOGISKT FÖRSVAR

Box 2195, 103 15 STOCKHOLM

www.psyndef.se

